

नमो तस्मै भगवतो अरहतो सम्भासम्बुद्धस्य
देवदेव

धम्मपद्य

—[नेपाल भाषाया लय-पौ]—

“त्विगु प्रसादं देव ! जिगु जुल पूर्ण मनया कामना, पूज्यवर ! ङःपिनिगु नं अथ्य सफल उवीमा साधना”
भक्ति विह्वल मातृजाति फवन्यगु पत्यसा वर बियाः, वन अनं थुलि स्नेह हायकाः, धन्य नारी हृदयया !

—सुगत-सौरभ

वर्ष १०

चिल्ला

चउला

संयुक्तांक

बुद्ध संवत् २५००

नेपाल संवत् १०७७

थुगु अङ्क्या १५०

दच्छिया चन्दा ३),४।

पूर्ण संख्या ११४-१५

धनः-पौ

विषय	पौल्याः
बुद्ध-वचनामृत	
सम्पादकीय	
नारी-प्रगति—(निबन्ध)—सुश्री नानीझोरी	६४९
मुक्ति-मार्ग—(कविता)—सुश्री इन्दिरा	६५१
माँ-म्ह्याय—(कहानी)—सुश्री प्रकाशदेवी	६५२
कल्पना—(निबन्ध)—सुश्री शंकरमाया	६५४
महाप्रजापती गौतमी—(निबन्ध)—सुश्री मधुमालती	६५६
इच्छा—(लघुकथा)—श्रीमती प्रेमकुमारी	६५९
*पर्दा—(निबन्ध)—सुश्री सरस्वती	६६०
ख्वये मत्य—(कविता)—सुश्री रत्नेश्वरी	६६१
निर्दोषी—(कहानी)—सुश्री पुष्पलता	६६२
*सिन्हः—(निबन्ध)—सुश्री लीलावती श्रेष्ठ	६६४
पासा न्ह्योने नु—(गद्य-कविता)—कुमारी इन्दिरादेवी	६६५
*मभिगु लें—(निबन्ध)—सुश्री सुशीला श्रेष्ठ	६६६
*सचिका—(निबन्ध)—सुश्री गुलाब	६६८
मिखा-भाय—(कहानी)—सुश्री जुनी देवी	६७०
जि नं नारी खः !—(गद्य-कविता)—श्रीमती मायादेवी	६७२
सुगत-शासने...—(निबन्ध)—अनागारिका सुशीला	६७३
नारीयात नं अधिकार व्यु—(कविता)—सुश्री लालमाया	६७४
*मिसा खँ—(निबन्ध)—सुश्री यमुना वज्राचार्य	६७५
*अबला—(कहानी)—सुश्री लक्ष्मी	६७६
सुप्रियाया सत् साहस—(कहानी)—सुश्री विद्यालक्ष्मी	६७८
जिगु मन विहल जुल—(कहानी)—प्राणेश्वरी भोंमि	६७९
*मिजँ—(कहानी)—सुश्री चम्पा	६८०
प्रेरणा—(गद्य-कविता)—अनागारिका माधवी	६८२

* चिन्हंकित रचना ललितपुर विद्यार्थी साहित्य मंदि-
रया सौजन्यतां प्राप्त जूगु खः । —सम्पादक

“धर्मोदय”या छुं नियम

*—“धर्मोदय” धर्मोदय सभाया ख्वाः-पौ
खः । थुकिया उद्देश्य धर्मोदय सभायाथें खः । तथापि
थुकिया कर्म क्षेत्र उलि हे सीमित जुइ मखु । थ्व
पत्रिका प्रत्येक शुक्रपक्षया प्रथम सप्ताह तकं पिहाँ वइ ।

*—थुकिया दच्छिया ग्राहक चन्दा ३) खुलाया
२) तथा छगू प्रतिया ।=) । न्ह्यागु महीना निसें
ग्राहक जुये फु । फवना हइगु घरी नमूनाया लागी

छगू प्रति सिति छ्वया हइ ।

*—राजनैतिक खँ बाहिक मेगु धर्म, शास्त्र,
कला, सभ्यता, पुरातत्व, साहित्य, इतिहास, थिति-
रीति व भ्रमणात्मक खँ आदि विविध विषय संबंधी
लेख कविता थुकी छापे जुइ । किन्तु विशेष याना
बौद्ध-धर्म सम्बन्धी रचना छापे जुइ ।

*—सुं लेखक द्वारा प्रकट जूगु मतया उत्तरदायी
सम्पादक गुबलें जुइ मखु ।

*—सम्पादकयात लेख छ्वया हयेगु बखते
थ गु पूरा नां व ठिकाना च्वया हयेमाः । नां व
ठिकाना बांलाक च्वया महल धाःसा लेख व
कविता छापे जुइ मखु । लेख लच्छि न्ह्यः हे सम्पा-
दकयाथाय् ध्यनेमाः ।

*—लेख छखे पाखे जक च्वया हयेमाः ।
भोंया देपा व जःपाखे सी खालि याना, आखःग्वः
स्पष्ट व खँया त्वाः सीदयेक च्वया हयेमाः ।

*—लेख अथवा कविता प्रकाशित यायेगु व
मयायेगु, हनेगु ककायेगु अथवा संशोधन यायेगुया
पूरा अधिकार सम्पादकयात दु । प्रत्येक लेखकतयेत
थःथःगु लेख व कविता छापे जूगु अङ्क छगू बिया हइ ।

*—अप्रकाशित रचना लित छ्वया हये फइ
मखु । उकि लिसःया लागी वा अप्रकाशित रचना
लित छ्वया हयेत टिकट तथा हया दिये मत्य । थःगु
रचनाया प्रतिलिपि छगू थःके तथा तइ दिसँ ।

*—नीदँ थुखेयागु सुयागुं रचनाया अनुवाद
याना छ्वया हया दीबले नापं मूल लेखकयागु
अनुमति पत्र दुसा जक छापे याना बिये फइ । नीदँ
उखेयागु रचनाया अनुवाद छ्वया हया दी बले
सुयागु रचना गनं कया अनुवाद याना दियागु
थ्व नं तथा हया दियेमाः । —सम्पादक ‘धर्मोदय’

कविता छम्हसिगु क्पिपा मेम्हसिगु !

वंगु सिल्ला अंक ‘धर्मोदये’ ६४२ पृष्ठे कविता छम्हसिगु,
क्पिपा मेम्हसिगु छापे जुल । कविता एन्० के० रोशनयागु
खः, तर क्पिपा मखु ! क्पियाय् पुरा नां, रचनाय् संक्षिप्त नामं
याना थय् हे भविष्ये नं मद्रकैत क्पियाय् व हे नां च्वया
दिसँ, रचनाय् गुगु नां खः । —सम्पादक

ग्राहकपिं लिखे

‘धर्मोदय’या गुण-ग्राही ग्राहक व प्रिय पाठकवर्ग
‘धर्मोदय’या प्रगतिया पलाः-पलाः पाखें परिचित खः । ध्व
बंगु १०७७ सिल्ला अंक व ध्व चिल्ला-चउला संयुक्तांकं
‘धर्मोदय’या ६० प्रतिशत ग्राहकपिनि लय्-पौया ल्हापं फुत ।
उकिं ल्हापं फूपिं ग्राहकपिसं मेगु दँया ल्हापं-दाँ अविलम्ब
बिया दीगु ‘धर्मोदय’यात सहयोग बीगु नापं कार्य-
सुविधा नं प्रदान याना दीगु खः । उकिं विश्वास-
युक्त आशा दु, वइगु वैशाख-विशेषांक छ्वया हयेगु सरल
सुविधा अवसर जिमित बिया दीत लय्-पौया ल्हापं फूगु
सूचना प्राप्त जुइवं ननानं हे ग्राहकपिसं न्हू-दँया ल्हापं-दाँ
मो० ४। वा कं० ६० ३। स्थानीय जिमि प्रचारक वा
एजेन्टयात बुभ्ने याना दीगु अथवा धन छ्वया हया दीगु
कृपा व कष्ट याना दी ।

—व्यवस्थापक

अमोक्ष

ज्वहापाता

१०००

“भासये जोतये धम्मं”

सम्पादक

भिक्षु महानाम “कोविद”

सहायक सम्पादक

श्रामणेर सुदर्शन “कोविद”

वर्ष १०

कलकत्ता

फाल्गुन-चैत्र वि० सं० २०१३

मार्च-अप्रैल ई० सं० १९५७

अंक ५-६

बुद्ध-वचनानामृत

मुक्ता ! छ मुक्त जु । राहुरूपी ग्रहणं मुक्त जूम्ह चन्द्रमार्थें छ फुक
श्रृखलां मुक्त जु । विमुक्ति-प्राप्त चित्त द्वारा साहु पुला हे जक छं (राष्ट्र-
यागु) अन्न न !

पूर्णा ! छं पूर्णता प्राप्त या । पूर्णिमाया (पूर्ण) चन्द्रथें छं कल्याणकारी धर्म
पूर्णता प्राप्त या । प्रज्ञाया परिपूर्णतां छं अन्धकार-पुंजयात नाश याना छ्व ।

तिष्या ! छं कल्याणकारी कर्म यायेगु स्व । स्व, छंगु समय (सिद्धि)
पिहँ थमवं ! सुयागु समय पिहँ वने धुंकल, वयात दुर्गती च्वना न्या-
बलें शोक याना च्वने माली ।

धीरा ! छं व समाधियात ज्वं, गुकी चित्त विक्षेपया निरोध दु,
इन्द्रिय-ज्ञानया शान्ति दु, परम सुख दु । धीरा ! छं व निर्वाणया आरा-
धना या, गुगु महामङ्गलमयी खः हानं गुगुसिबे तःधंगु थन मेगु छुं मदु ।

—थेरी-गाथा

सम्पादकीय

ध्व अंक

न्हूपहःया प्रकाश अप्रत्याशित समये खनेव मनु आश्चर्य चाइ, हानं थुकी असम्भावित सम्भावित रूपे वयेव ला भ्ये नं वांन्याइ । 'धर्मोदय'या पुलापि पाठकपिनि निंति ला ध्व सम्पादकीय ध्व थासे च्वंगु न्हूपहः अवश्य मखु, अप्रत्याशित सम्म खः । उकिं भिदँत्या क्यंगु 'धर्मोदये' गुदँ मयाक दकले कवे स्वया वया च्वंगु अभ्यस्त स्मृतिया निंति छुं विस्मय-जनक जु हे जुइ । मेगु ध्व अंक 'धर्मोदय'या न्हू-प्रयास व छगु विशेषता खः, मिसातयेगु जक रचना च्वंगु ।

पाठकपिनि स्मृति साक्षि दु, वंगु स्वांया-पुन्ही विशेषांके जिमिसं नारी-अंक पिकायेगु घोषणा यानागु खः । जिमित हार्दिक दुःख दु, आवश्यकतां अपो मखुसां समुचित प्रकारं प्रयत्न याना नं छुं ति पिहाँ मवल । अले 'आः ला मजिल बा !' धका नारी-समाजया दक वक रचनाय् ल्यया ल्यया ध्व अंक थय् पिकाकां वना । स्वंगू फर्मा मयाना वन, दिं नं मचायक फुना वन—अले ध्व अंक मार्च व अप्रैलया युग-अंक जुल । जिपिं लय्-पौ निलायां छगु याना पिकायेगुलिं जुइगु हानि पाखे परिचित जू । दकले अपो ला थुकिं 'दच्छि पुरा हे मवः' धका पाठक व ग्राहक हालीगु मस्युगु मखु, अयनं जिपिं विवश ! हानं छगु निगू विशेष रचनाया निंति सुरक्षित जुया च्वंगु थाय् रचयितापिनि उपेक्षा नीति मथ्यना व थाय् सम्पादकीयं केपू वने माल । अले मिसातयेगु जक रचना तयेबले 'सम्पादकीय ले ?' धका न्यनीपित व ला अपवाद धाये माल धयां थये च्वे मं व्वेयेथे तये माःबले व धाये ध्व धाये हे मंत ।

नारी जागरण युग

ध्व युगथा नामकरण नं मनूया 'चु चे चो ला छु ले लो अ' या ज्योतिष शास्त्र सम्मत रूपं मजुसे मधुरता हया, भावनाय् ल्वयेक यःथे नां तइथे तर्क अधिनताय् इच्छां प्रजा-तन्त्र युग, जनयुग, शान्तियुग, समताया युग धका यःमह-सिया यत्थे तइ । गुलिसिनं ध्व हे पहः खना आलोचनाया युग नं धाल, तर ध्व अंके नारी-समाजया निंति प्रतिनिधि रूपे वया जिमिसं धाये, ध्व युग नारी जागरण युग खः,

हालांकि पुलांगु शास्त्र सम्मत युगया नां ला कलियुग खः ।

ध्व नारी जागरण युगे गुलि मानवतावादं वर्णभेदयात न्हुयावं हया च्वन उलि हे प्रगतिवादीपिसं लिंगभेदयात पित्युत्युं हया च्वंगु दु । गुगु साहित्ये, गुगु संस्कृती, गुगु मान्यताय्, गुगु विचारधाराय् नारी-समानाधिकारयात थाय् मदु, उकिं थौंया प्रगतिवादी नारी हृदये थाय् काइगु नं सम्भव मदु ।

मिजं व मिसाया दथुइ प्रकृति-प्रदत्त समताया दथुइ नं भिन्नता दु वा भिन्नताया दथुइ नं समता दु हानं गुगु संस्कार जन्य भिन्नता प्राकृतिक शक्तिया भिन्नताथे विद्वान-पित तर्क न्हू दृष्टिकोणया अनावे भ्रम जू वं । नारी नरथे कार्यक्षेत्रे कहाँ वयेगु क्षमता दुम्ह खः, गथे वं थःगु सम-अधिकार दुगु कार्यक्षेत्रे कहाँ नं वया क्यन । हानं समये-समये पारिवारिक व सामाजिक क्षेत्रे, धार्मिक ग्रन्थे व राज-नैतिक इतिहासे नारी थःगु दक्षता व क्षमताया परिचय बियावं वया च्वंगु दु । उकिं थौंया मिसा-समाजं थःन अबला धायेका च्वनी मखु, अपितु वयागु शक्ति-हीन याना तःगु, ज्ञानया क्षेत्र सिमीत जुइका तःगु तत्त्वत फुका छवयेगु, न्हंका छवयेगु, तंका छवयेगु स्वइ ।

जीवन-शोधक व जीवन-दर्शनया कसौटी च्वला मिजं व मिसा पासा-पासा खः धका थौं नारी-समाजं थःगु घोषणा-पत्र प्रकाशित याना मत संग्रह याना च्वंगु दु । हानं जिमिगु समर्थन नारी स्वतन्त्रता प्राप्ति पाखे खः । अले पुरुषया अधीनता पोषक बहुविवाह व वृद्धविवाह अनाधिकृत्य धका बालविवाह अनुचित धका, विधवा विवाह विधुर विवाहथे खः धका सत्यया सःथीचा (लाउड स्पीकर) तया मस्यु सीके बिया च्वंगु दु । यद्यपि थुकिं गुलि प्रगतिबाधक समस्या समाधान जुया हानं स्वयं समाधानं न्हू समस्या ज्वना वइ ध्व खेँ अपेक्षाकृत रूपं विचार यायेगु तु द हे दनि ।

नारी-शक्ति

'माखा हालां द्योतुइ मखु ।' तर नारी थःगु स्वर्णिम नव-प्रभात हये धुंकल । वयाके शक्ति दु, व तिरच्छान मखु । नारी स्वभावतः कार्यक्षमी खः, तर आपालं अधिकार व

साधनं वंचित याना 'अबला' संस्कारं संस्कृत याना व्यूगुलिं व स्वयं दुर्बल जुया वन ! मातृसत्ताया युगे व नं शिकारी खः, सबला खः । तर पितृसत्तां अबला यात, परतन्त्र जुल । परतन्त्रया चीर-जीवन एवं व पाखें उद्देश्यया पूर्ति अशक्त याना तयेगुली हे दु । पराश्रयीं नं स्वयं दुर्बलताया अनुभव यायां वनी । लिपि निर्माणया पूर्व हे नर-नारी बिच्चे स्व व परया तन्त्र निर्माण जुइ धुंकल ! अले, गबले शास्त्र-रचनाय् मिसां मिजं नापं ल्हाः तये मफुत अबले भं नारी दुर्बल जुल । थ्व हे दुर्बलता नारीया 'अबला' तत्वया प्रामाणिक माँ खः ।

पक्षीय कथं सबल व दुर्बल जुइव पारस्परिक मित्रता व समता तनी । लयताय् व लायेके मालेव ह्येकी, हानं थ्व स्वार्थ पूर्ण मजुइव दुःखी वा क्रोधी जुइ । तर थन दुःख सिबे क्रोध जुइ, कारण थन अधिकारया गुगु अहंभाव दु । क्रोधया स्वभाव खः, ख्यायेगु । पारिवारिक जीवने व नारी छेंया रानी जुल, युद्ध क्षेत्रया रानी मजुल, अले स्थान क्वे लात । थुकिया प्रभाव धार्मिक साहित्ये दु ।

थ्व विलक्षण बौद्ध-साहित्यया मान्यता खः, ब्रह्मलोके मिसात मदु । अथवा अन थ्यनीमह मिसा अन जन्म जुल कि मिजं जुइ । थ्व स्पष्टतः मिजंया महत्ताया समर्थन खः । हानं प्रमाण रूपे स्वर्ग-वर्णन दु । खुगू सुखावती नं क्कम्ह क्कम्ह देवपुत्रयात भिखुद्धः मिसातयेसं सेवा याइ, तर अन अजामह देवी क्कम्ह मदु, सुया द्रलंद्रः सेवकत दु । उकिं स्वर्गे मिसातयेत धर्म मिजं हे जुल कि तिनि सेवा-ग्राहक जुइगु सौभाग्य प्राप्त जुइ, अन्यथा पुण्यया फलं स्वर्गे नं व सेविका हे जुइ । हानं अनन्त बुद्धपिं फुकं मिजं पिं ! थ्व तर्क अबले हे जक नारी-समाजं न्ह्योने तइ मखु, गबले बुद्धत्व प्राप्तया निंति प्राकृतिक समताय् दुनेया भिन्नताय् नं अजागु प्राकृतिक विशेषताया आवश्यकता दु, गुगु नारीपिंके मदु । अयनं बुद्ध बाहिक फुक धर्माचार्यपिनि निंति (?) मिसातयेसं (मिसाया भावं) मुक्ति-साधनाय् सफलता प्राप्त यायेगु असम्भवगु खं खः । बुद्धया समकालीन २४ मम्ह जैन तीर्थ-कर महावीरं स्मेतं कैवल्यं (मुक्ति) मिसाभावं प्राप्त जुइ मखु धका स्पष्ट धया तःगु दु । तर भगवान बुद्धया द्रलंद्रः भिक्षुणी श्राविकात व उपासिकापिं दु, गुपिं निर्वाण प्राप्तपिं खः । बुद्धया शब्दं जीवनया उच्चतम उत्तमतम लक्ष्य निर्वाण खः । थ्व नारी-समाजया निंति उकिं थः अबला मखु धका बीगु छगू चुनौति खः । बरु पक्षीय एकाधिपत्य व नारी परतं-

त्रया बन्धन हे नारी अबलाया कारण खः । थुकी नारीया दोष दुसा उलि हे दु, गुलि शोषणया अवसर बीपिं शोषित-तयेगु दु, धाय्कि नारीं स्व-दुर्बलता स्वयं स्वीकार यात, याना तुं च्वं वन । भी नारी-समाजया असक्तता वा अबलाया कारण नं मचा निसे गोजा दयेकेगु, जजंका कायेगु, पुजाभः तयेगु, भव्य ज्वरे यायेगु, प्वः हायेगु, प्वक चिन्येगु, छ्वमना दयेकेगु, ऐला कायेगुली हे जक म्हाय्या ज्या सिमित याना तःगु खः । उपभोगया क्षत्रे च्वनेत उपार्जने स्वतांमुगः ज्वना सहयोगी मजुइव बयागु दुर्बलता पिहाँ वइ, गुकिं पराश्रयी वा परतन्त्र जुइ ।

परतंत्रता

नारीया परतंत्रता हे पक्षीय अधीनताया लिथु खः । अर्द्ध अंगया स्वतंत्रता हे स्वतंत्रता माने यायेगु मानव-समाजे समस्याया पाहाँ यायेगु खः । याउं क विचाः याये फु, निर्माता (माँ) परतंत्रगु देश गय्, छु अर्थे, छु भावे स्वतंत्र जुइ ? उकिं नारीयात असूर्यम्पइया (सूर्यया खाः मखंम्ह) यायेगु सामन्तवादया त्रुटि खः । आश्चर्य खः, थ्व त्रुटियात स्त्रोत रूपे थुकथं तर्क धालः—

पिता रक्षति कौमारे, भर्ता रक्षति यौवने ।

पुत्रो रक्षति वार्धक्ये, न स्त्री स्वातंत्र्यमर्हति ॥

अर्थात्—कुमारी अवस्थाय् अबुं, यौवन अवस्थाय् भातं, वृद्धा अवस्थाय् कायं रक्षा याइ, नारी गबले स्वतन्त्र जुइ मखु ।

जुल नं थय् हे । यद्यपि बिच्चे बिच्चे थ्व मान्यता त्वथुलेगु प्रयत्न उभयपक्ष पाखें मजुगु मखु । नारीया थ्व पर-मुक्षापेक्षीया स्थिति विरुद्धे तःसकं व चीसकं, प्रत्यक्ष व परोक्ष रूपे विद्रोह यायेगुली बुद्ध निर्निवाद अग्र खः । तर वसपोल-यागु समय नारी स्वतंत्रता-हीन समय खः । शुभकर्मया निंति हे जूसां कलातं भात तोते मदु, गय् भातं कलाः विना कारणं हे तोते दु । श्रावस्तीया थेरी धर्मा भातया बचं मदया भातया जीवनपर्यन्त गृहस्थाश्रमे च्वं च्वन । थुखे पुण्ण आदि स्थविरपिं कलाःयाके मन्द्यंसे वा बचं मबीकं हे भिक्षु जू वंगु खने दु, कारण भिक्षु जुइ धुंकुपित ला गृहस्थाश्रमे लिहाँ वइगु आशाय् न्हापाया कलाःपिसं वयाः प्रलोभन क्यं वया च्वनी । उज्जयिनीया ऋषिदासीयात साकेतया धरानी सेठं केवल मयःगु कारणं थःछें वाके हःगु खने दु । माना भरे याका नयेगु कानूनी अधिकार छगू मदुसा थौंया भी नारी-समाजया स्थिति नं नीन्यासः दँ पुलांगु समाजयार्थे हे खः । तँ अबले ला विवाहया समर्थन व असमर्थन स्पष्टतः याःगु भीसं भद्राकुण्ड-

लीकेशा, भद्राकापिलायिनीया जीवनी खं, गुगु थौं छको
 न्हना वने धुंका न्हूचुलि रूपे हानं नकतिनि नकतिनि खने
 दया वल। प्रेमविवाहयात थाय् मबीगु हानं मयेवं वाके छवयेगु
 कदापि न्यायोचित मखु। अम्ह मिसाया मिजँ मयःसा खँ हे
 मदु, अःखः मिजँया जक यःसा सँ ज्वना लःकाः वना च्वंगु
 थासं निसैं लुया हये दु, बेइज्जत याये दु। मिजँया मयेव मेम्ह
 कलाः हइथें पाचुका काये न्ह्यो पयनं वंसा ला भं व्यावति दाँ
 स्मेतं पुइकी। थौंकन्है न्हू जागरणं याना थुजागु बर्बर व्यवहार
 खने मंत। थुकिं नं थ्व अनुचित कर्म खः धका परोक्ष रूपं
 समर्थन याः। बुद्धं नं थुकिया समर्थन परोक्ष रूपं याना
 बिज्यात, कारण थःगु शासने दुहाँ वयेत मिसा जुइमा मिजँ
 जुइमा माँ-बौया हे जक बचंया आवश्यकता दु।

बुद्धयां लिपा छैं-छैं भिक्षा पवना थःगु स्वत्वया रक्षा
 याना प्रचार व प्रसारे त्हाः तया जन-कल्याणे जुइ फाट
 नारीयात नदी तीरे च्वंगु सिमाथें, मंत्री मदुम्ह थःगु पर
 गोहेषु कामिनी' मेपिनि छैं जुइम्ह मिसा यागु स्तनी वयागु
 नीति निर्माण जुल। अले व प्रभाव काले तक थुलि हइ
 जन-धारणा जुइ धुंकल कि गोस्वामी तलसीदासं प्रवृत्तिया
 वर्णने महावृष्टि जुइवं सिमा अय् हे बलाइ, कादसी हे जिति
 सुतंत्र भये विगरहिं नारी' गय स्वतंत्र जुइव नारी साना

किन्तु थये यक परतंत्रया विचार रने नाये थुकुसी नारी
 स्वतंत्रताया निति विद्रोह याइ। नारी च्वंगु, थःगु नारी च्वंगु
 कार्यक्षम्यता वयंगु। बुद्धया-शासने नारी साधना यागु दु,
 लोकोपकार ज्या याःगु दु। सांघिक अनुशासनया कुशलता,
 धर्म-कुशलता दुपिं महाप्रजापती गौतमी, वेदिनाथें जापिं
 मुक्त मिसात दु। क्षेत्र संकुचतां परतंत्रं जागृतहाना थःगु
 नारी असक्त जुल, अम्ह अज्ञ (मूर्ख) नं जुल। पुर्नजागृतिया
 छुं दँ न्ह्यो तक नारी स्वयं थ्व थुलि मुक्तकठं स्वीकार याना
 हाला जुल, 'नारी सहज जड़ अग्य' नारी स्वभावत जड़ व
 अज्ञ खः। थ्व जागृति युगे नं भौ-माजुया गुगु कलह खः-
 आः तक सुधार यायेगु मखःनिपिं नारीत यक्व दु। शायद उकिं
 ला छुं नारी शूद्रथें तारणया अधिकार धाःगु! भारतीय
 नारी 'तीय अंधर बुद्धि रानी' धका म्ये हालीथें नेपालया
 नारी 'मिसां जाति गलंथया ज्ञांम्ह' धका म्ये हाल। बुद्ध-
 कालीन समाजे नं मिसायात ध्याकेथाय दक ध्याका 'द्वंगुल-
 प्रज्ञा मचां निसैं जा वू मवू स्वयेत निपतिंचां तिया खःम्ह
 निपतिंज्ञांम्ह धका थया तःगु दु। तर बुद्धं नारीयात कार्यक्षेत्रे
 स्वतंत्रता बिल, नारी थःगु कार्यक्षम्यता वयन। थ्व दसुया हे

प्रताप खः, बुद्धया जीवन काले वसपोलया धर्म प्रचार व
 प्रसारे भाग काःथें शासने समये समये सक्रिय भाग नारी
 कया वया च्वन। बोधिवृक्ष संघमित्राया पाखें हे बचे जुल।
 तथागतया दन्त धातु नं जुजु कलिगरया म्हाय् पाखें हे लंका
 थ्यन। नेपालं बौद्ध-धर्म नं राजपुत्री भृकुटि पाखें हे सँदेशे
 थ्यन। वथें लंकाय् बौद्ध भिक्षुपिनि खुलेआम हत्या याना बौद्ध
 ग्रन्थ छवयेकूबले थःभातया इत्याय न्ह्यचिला व्यूम्ह रानीयात,
 बर्माया धर्म संकतकाले कमरकसे याना धर्मया रक्षयाःम्ह बर्मी
 रानीयात प्रसेनजितया रानी मल्लिकाया हे प्रेरणा प्राप्त
 जुल जुइ।

थौं जागृत नारी-समाजं थुजागु त्वमंकी मखु, हानं पर-
 तंत्र व स्वतंत्रे थय् तर्क नं या हे याइ, गुम्ह प्रथम वयसं निसैं
 पराधीन वं छु थःगु स्वतंत्रता बलाकि हानं गुगु देशे मातृ-
 परतंत्र व देशया स्वतंत्रता दुगःववें गुलि बःलाइ ?

पतिव्रता

पूर्वोक्त 'नारी-रक्षक' व 'परतंत्र' हे पाठकवर्ग थ्व निष्कर्ष
 पवये थुकल जुइ, अतः नाना कर्मक्षेत्र सिमीत याइ। मातृ-
 मता थयंगु लला नारी पतिव्रतया अधीने लात। अले वयागु क्षेत्र
 सिमीत नैः पक्षीय-सेवा सिमीत जुल। थ्व क्षेत्रं पिहाँ
 सिमीत कि 'कान्ता... ने गुण वर्द्धनं' मिसातयेत मर्दन
 पतिव्रतः वया सूत्रं चित्तं चि नं ची, कारण विश्वास थन
 वर्द्धइतु हे 'भाग्ये नन्दानुगामिनी' कलाः थयाथें च्वनेव
 वः पास्परिक छुं अनुगामिनी जुइगु प्रोत्साहन थन मदु।
 अम्ह नारी-रूपे पतिव्रता ('स्त्रीणां रूप प्रतिव्रतम्'), वया
 गुरु नं पतिव्रतः (पतिदेव गुरु स्त्रीणां)। पतिव्रताया गुलि
 थन वयना तःगु दुः—

न दानैः शुद्धते नारी उपवास शतैरपि ।

न तीर्थं सेव्या तद्वद्भर्तुः पादोदकैर्यथा ॥

न दानं, न सलंसः दँया उपवासं, न तीर्थं स्त्रो उलि शुद्ध
 जुइ, गुलि भातया चरणोदकं शुद्ध जुइ।

उपदेश बांलागु खः! तर थुकिया अनुरूप हे पति नं
 पतिव्रता धर्म पालन यायेमाः, बहुविवाह प्रथा बहिष्कार
 यायेमाः, यद्यपि लिथु जुइम्ह नं मिसा हे खः। अयनं छगू
 पक्षयात बहुविवाह याकेगु, अले मेगु पक्षयात मेपिं मिजँपिं

हयंगु पौ-ल्याः ६८२ निसैं
 स्वया दिसैं

महिला प्रगति !

सुश्री नानीछोरी, यल

मानव-जीवने ऋगु समस्या समाधानं लिपा तुरन्त मेगु समस्या वइगु गुगु अविच्छिन्न प्रवाह दु, व प्रवाहं चुइका तःपि मनुखं धाइ, मानव-जीवने समस्या वइगु स्वाभाविक खः। तर देश, काल व परिस्थिति अनुसार छुं समस्या आवश्यक व स्वाभाविक तथा अनावश्यक व अस्वाभाविक नितानं जुइ फु। अतः राष्ट्रीय व अन्तर्राष्ट्रीय दृष्टिकोणं स्वयेबले स्थीर राष्ट्रीयता निति न्याय, समानता व पारस्परिक भ्रातृत्व व मानव मात्रया कल्याणया निति अन्तर्राष्ट्रीय शान्ति समस्या समाधान गुलि आवश्यक जुया च्वंगु खः, उलि हे उकिया हे निति महिला प्रगति नं नितान्त आवश्यक। बुल्गानिन व आइजनहोवरयात विश्व-शान्तियागु गुलि जिम्मेदारी दु, उलि हे छम्हं मिसा मचायात नं थःगु वर्गीय प्रगतिया सवाल दु। थ्व सवालया उत्तर प्राप्त यायेगु निपु लँपु दु—शिक्षा व क्रान्ति !

क्रान्ति याये धासा द्वितीय असम्भवगु खँ खः। कारण महिलावर्ग किसानवर्ग मखु, मजदूरवर्ग मखु, विद्यार्थीवर्ग मखु, मध्यमवर्ग मखु। महिलावर्ग खालि महिलावर्ग हे जक खः। अतः प्रगति हये माल धायेवं तुं सुं स्यू सःपि महिला-तयेसं थःपिनिगु वर्गीय स्वार्थे अमूल्य दाम्पत्य जीवने कलंकया हाकु-सिन्हः तिके मसः।

आः हानं मेगु प्रश्न वल-अयूसा छुं छुं मधासै महिला प्रगति थ्ये तुं थाति तथा तयेगु ला ? छुं जुइ मखु ला ? मखु ! छुं चीज या वस्तु जीव वा निर्जीव नं अर्थे च्वं च्वनि मखु। न्हागु चीज व खेँ नं थःथःगु गति दु। व निहया निहचिह विकास जुजु वनां च्वनि, वना च्वंगु नं दु। अतः जिगु विचारं स्वयेबले आः थत्थेयागु भीगु कार्यारम्भ राष्ट्रीय व अन्तर्राष्ट्रीय महिलापिनिगु बिचे थःथःपिनिगु समस्यात परस्परे आदान प्रदान याका च्वनेगु व महिला प्रगतिया फलस्वरूप जुया वया च्वंगु विभिन्न राष्ट्रीय जीवनया प्रसारनया नाप नापं सामुहिक तवरं नैतिक संघर्षया लुखा चायेकेगु हे जक कल्याण कारकथे च्वं। भुतू इइताल व आइसा ज्वनां कछुइका तयेगु स्वयेगु ला महिला प्रगतिया विपरीत प्रयत्न खः।

उपरोक्त सिद्धान्तानुसार जुया च्वंगु महिला जागृति स्वरूप थौं विभिन्न थासे विभिन्न संख्यायू प्रगति जुया वया च्वंगु दु। थ्व संख्या गनं यथेष्ट जू, गनं सन्तोषपद जक, गनं गनं सन्तोषजनक जक छु खँ, अमानुसिक व्यवहारं हे कोत्यला तःगु दनि। फिलिपाइन, थाईलैण्ड, सिंगापुर व मेमेगु नाप नापं च्वंगु मुलुके ४३% निसै कया ९७% तक अशिक्षित महिलात दनि। अले अफसोच साथ नेपाल नं थुकी हे ल्वाकःछ्याये माला च्वंगु दु। आर्थिक संकटया भार अनुसारं थन भीथायू नं थ्व चलन दुब्यू वयावं च्वंगु दु।

कामागुरी व जापाने “यामाहाचि” कम्पनी ज्या याइपि महिलातये पिने छको वंसां पिने वनागु समययागु ध्यवा कटे याकेमाः। व्यक्तिगत हे छाया मजुइमा पौत फुक्कं प्वला स्वके बिया च्वनेमाः। तर भीथायू थन महिलातयेगु छुं पौ प्वला स्व हे स्वये धका ला मखः। कारण पौत फुक्कं थः वा दाजु-किजापिनिगु हस्ते जुया वया च्वनिगु दु हानं थौं तकं स्विट्जरलैण्ड, इराक, इरान, लिविया, पाराग्वे आदि जम्मां याना खालासाला १४ गू ति राष्ट्रत दनि गन कि महिला-तयेत मत (vote) बीगु अधिकार मब्युसे तथा तःगु दु।

धापूया मतलब थ्व मखु कि विश्व-भर महिलातयेगु थुजागु हे जक दुर्दशा खः। देशीय व्यवस्थानुसार विभिन्न मुलुके महिलातयेसं अनेकौं प्रगति यानावं वया च्वंगु दु। अमिगु प्रगतिया आवश्यकतानुसार विश्वया विभिन्न थासे विभिन्न सकारं वा संस्थातयेसं विभिन्न प्रकारं कानून व नियम पास याना कार्यरूपे परिणत याना वया च्वंगु नं दु।

“UNESCO” या मासिक पत्रिका “Le Courrier” द्वारा हूसे जुया च्वंगु ज्या थुकथं कं :—

“The authorities of the “USSR” are doing overytthing to bring women into the life of a nation. To-day in the republics of the USSR there 20, 000 women doctors and 60, 000 women working in chemical laboratories.” थुकथं महिलातयेगु प्रगति मानव मात्रया कल्याण व विश्वशान्तिया विजारोपण जू। अतः अन्तर्राष्ट्रीय युवक संघं नं थःगु कार्यकारिणी सभां महिला प्रगतिया लागी निम्न धारा पास यातः—

Girls are an important section of youth, and they are taking a bigger part in the movement of their people for progress, happiness

and peace. In all branches of life and society to which access, they are distinguished by their fine qualities. They have their own particular problem and hopes and with the whole of the youth they want better living conditions now and in the future.”

अन्तर्राष्ट्रीय युवक संघया धापू अनुसार थ्व नं खः कि शान्तिया निति जुइगु न्ह्यागु नं अन्तर्राष्ट्रीय सम्मेलने महिलालात हे न्ह्योने लाः । वंगु अन्तर्राष्ट्रीय युवक सम्मेलने नं विभिन्न सांस्कृतिक प्रतियोगिताय ७५ म्हा महिला विजेता जुल, १४ म्हासिनं ला खेलकुडे पहिला हे जुया काल ।

समय व परिस्थितियागु अनुकूलता जक माः, न्ह्याम्हं नं न्ह्यात्थें जुइ फु । छुं ज्या छुं वर्गया मनोमालिन्य मखु । छुं युग न्ह्यो महिला कोठया शृङ्गार जुया चवनेगु बाहेक मेगु छुं नं ज्या ख्यले मदु धैगु विचारं विश्व तोपुया तल । तर थौं व जम्मां खँ विश्वया निति हितकारक मखु धाधां विश्वया विभिन्न महिलातयेसं थःथःपिनिगु न्हू विचारं न्हू प्रगति कयना च्वन, मानो धया च्वन—न्हायकं दयेकं तुंथी क्खये म्वाः । भूगर्भ शास्त्रे जर्मन, वायागु ज्यायू नर्वे, अभिनेत्री ब्राजिल, कानूनी फ्रान्स आदि प्रकारं महिलात थौं विश्व प्रख्यात जुया च्वंगु दु । यदि मिसात कोठया शृङ्गार जक हे खःसा थथे जुइ ला ? राजनैतिक क्षेत्रे नं यूनेस्कोया धापू अनुसार “डायनिस पार्लियामेण्टे” २६ म्हा, भारतीय राजपरिषदे ३३ म्हा, लोक सभायू २४ म्हा १४७ म्हा चीने, ४% नर्वे पार्लियामेण्टे १९५४ सालया रेकर्ड अनुसार थयने धुंकल ।

हानं विश्वया आदिकालया इतिहास-पौ क्को जक पुइका स्वसां महिलातयेगु योग्यताया यथेष्ट प्रमाण पिहाँ वः । न्हापा गबले कि स्कूल मदुनि, कलेज मदुनि, नयेगु पुनेगु जुइगु बांलाक मसःनि, अबले मिसातयेसं डाक्टरया ज्या याये सः । अंग्रेजी इतिहास (ग्रीक व लाय्टीन) ब्वना स्वत धाःसा भीगु शरीर निरोगी याना तयेगु व रोग जुल कि रक्षा यायेगु ज्ञान हे महिलावगं पिहाँ बोगु खने दु । गुगु खँ

आदि कालं निसैं जुया वया च्वंगु खः । इतिहासं कयं, न्हापा काङ्गोले डाक्टरीया छुं विशेष ज्या मिसातयेसं हे याना वया च्वन । पूर्वीय अफ्रिकायू मिजंतयू ति हे संख्यायू मिसात नं बैद्यत दु । मध्य-अफ्रिकायू खासयाना डाक्टरीया ज्या मिसापिसं हे याना च्वन । न्युगाईनायापि नारीतयेसं युद्धे धाःपाः जूपिन्त वासः याना लंकीगुला प्रशंसनीय जुया च्वंगु दु । मेक्सीकोले आपा याना बुढोतयेसं डाक्टरयागु ज्या याना च्वन । अले आदिकालं निसैं मध्यकाल तक जा धाःपाःया वासः यायेगु ज्या मिसातयेगु हे जुया च्वंगु खः । भीथाय नेपाले नं बांलाक ध्यान तथा स्वत धासा सी दु, अजि जुया जूपिं ज्यापुनि जोगिनी आदिपिं चानचून मजू । आङ्ग्रेपोलो मिस्तयेगु नं थ्व हे भनाइ दु कि पश्चिमी अफ्रिका, बोर्नियो, फिजी, व न्युगाईनाया मिसात मिजंत स्वयानं अप्पो जेहन्दार जू । अथे हे तुं फ्रेञ्चया महिला किसानत अभि मिजंत स्वया अप्पो जेहन्दार व सतर्क जू ।

महिला थुजागु प्रकारं प्रत्येक खँ योग्य व निपुण जूगुलि हे विश्वे न्हापां “मातृसत्ता” कायम जूगु जुइमाः । “मातृसत्ता” या लिपा जब “पुरुषसत्ता” बल, अले पुरुषवगं सर्वाधिकार कया मातृसत्तां मयागु कृता प्रयत्न यात व खः, पितृसत्ता चिरस्थाइया निति विधानया शृजना ।

प्रथम महायुद्धं निसैं लिपा महिलातयेसं हानं राजनैतिक, आर्थिक, सांस्कृतिक आदि क्षेत्रे मिजंतये समान हे धुमधाम प्रगति याना हया च्वंगु दु । आः महिलातयेत थुगु अधिकार बी मज्यूनी, थुगु ज्यायू योग्य मजुनि धका खँ ल्हायेगु जमाना हे मखये धुंकल । क्को Mine Aloy Myrdal नं नं जोड़ बिया धागु दुः—

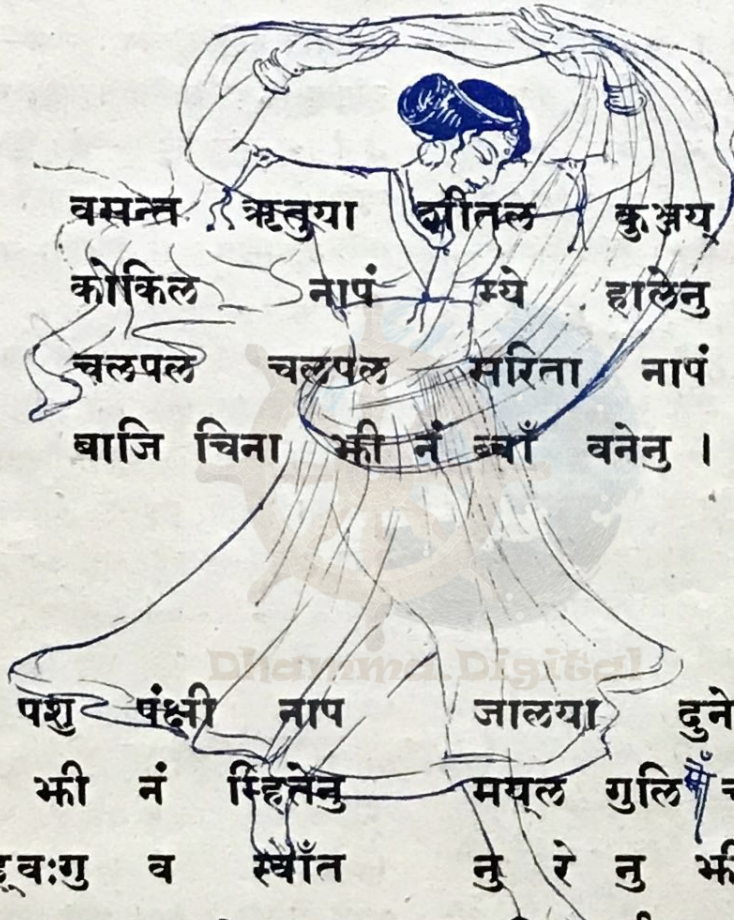
“whatever our opinion on present events, one thing seems clear to me—it is impossible for a so-called “Advanced” society to set out on the road of technical progress and at the same-time to continue to keep women in a position by inferiority.” अस्तु !

मुक्ति-मार्ग

सुश्री इन्दिरा, ये

वयेधुन जगते सी छन्दु माःसां हिम-गिरि क्वस्सं खुशिया नापं ।
वा रे पासा म्हितेनु निन्दुसां भर भर भरना हाःगु उथासं
मनसं पो-पो दुःख हे दतसां कारे भी नं तिमिला-जतिसं
म्हिते कानु चाकःली पाँ-पाँ । हुले नु प्याखं 'छम-छम' अनसं ।

वाउँगु वने पशु पंक्षी नाप जालया दुने जालं क्यंका
नु सुलाकासा भी नं म्हितेनु मयल गुलि च्वने कयकुना सधां
विश्व-उद्याने ह्वःगु व स्वाँत नु रे नु भी नं न्ह्यान्या वने नु
ध्वया ध्वया माः हना वने नु । मुक्ति-मार्ग माला भी जुयेनु ।

वयेधुन जगते सी छन्दु माःसां
वा रे पासा निन्दुसां म्हिते नु !

—०—

माँ-म्ह्याय्

सुश्री प्रकाशदेवी, तानसेन

लापरा

१०००

घड़ी भिना थात । विद्यार्थीत आते चाचा गुलि रिक्सां, गुलि साइकलं, गुलि न्यासि हे थःथःगु स्कूल पाखे व्वां वन । लेँ थ्व स्कूल बनोगु ई व लिहाँ वइगु ई कको ला मेलाथेँ हे हूलकूल जुइगु । तारा नं ततःपलाः याना शान्तियात सःतेत वल ।

तर शान्तिया धाःसा थौं दशा हे मेगु, स्कूल वने मं मदु । काय् काय् वयात थौं माँया स्मृतिं ख्वयेथेँ ख्वयेथेँ जक जुया च्वन । जि जक ज्युसा ब्वया हे वने मास्ते वः । न्हे-न्हुति न्ह्यो वया बाःयागु माँ मफु धका छपौ पौ वःगु खः । थ्व हे माँ मफु धयागु खं न्हापा मन भति जक सुख मदुगु तर मिहगः व म्हीग निसैँ वयागु हृदयं छुं छुं अनुभव याना च्वन, गुगु शब्दं व्यक्त मजू, तर्केँ दने मफु । गुलि विस्मरणया प्रयत्न यात नं थौं वयात थः माँया स्मृतिं दुःख बिया हे च्वन । सदां सुथे गुलि स्वअध्ययने व्यस्त जुइम्ह शान्ति थौं छुं हे ब्वंगु मखुनि । कोठाय् थुखे उखे सफून वांछवया हे तल, थुखे उखे भोंया टुक्रा अर्थेँ । टेबुले द्योने च्वंगु तुयूगु टेबुल-पोस नं कुने ककूचा तक्कना च्वंगु तः हे क्यना च्वन । न्हाय्कं, ककीचा, एलार्म घड़ी फुक सामान अर्थेँ द्योनेसं । खाटाय् च्वना पुली छ्यौं दिका च्वंम्ह शान्तिया मिखा न्ह्योने थःगु लाबुथेँ तुइसे च्वंगु हानं थःगु ख्वाःथेँ तुं तहाकसे गंसिचासे च्वंगु माँया ख्वाः वया न्ह्योने लुल । क्कू जिम्मेदारीया बोभं ककीगुथेँ न्हाबलेँ गम्भीरगु ख्वाः वं थःगु उर न्हाय्कने खन । तहाकसे काइसे च्वंगु न्हाय् निसैँ कया मिखा, मनचा, म्हुतुसि आदि क्कता छता दतले स्पष्ट सीदयेक वयागु स्मृतिं न्ह्योने लिक्क ब्वये हल । हृष्ट-पुष्ट मजुया चिकिपु खने दुगु ल्हाः तुति व म्हया क्कॉट काँटम्ह तद्धिसे खने दुम्ह माँ वया न्ह्योने इवाताँ दँवल ।

‘शान्ति...शान्ति’ धाधां तारा कोठा पाखे वन । कल्पनाय् लुकुबिना च्वंम्ह शान्ति थःत संतूगु हे कल्पनाय्थेँ ताल । तारां काय् शान्ति नमवागु धका छ्यौं थल्ह वनेवं व भर्मंग वन । तारां धाल—‘स्कूलया टाइम नं मस्यु ला छु ? सकलेँ स्कूल वने धुंकल, क्क अम्ह लासाय् ! वा रे वा स्टूडेण्ट जुया वयानं छेँथेँ थ्वया पहः ।—कि संच मदु ?’ मिखाय् ख्वबि लःलःधाइ वःगु पनेत अन्तर-प्रयत्न याना शान्ति

धाल—‘तारा, थौं जि स्कूले वने मखु ।’ तारा आश्चर्य चाल । लिपा थःगु हृदयया वार्ता न्यंकल । वया खँ न्यना तारायात गरखेसे च्वन । न्यन—‘छेँ छुं तार अथवा पौ वया च्वंगु दु कि ?’ शान्ति तहाकेक भसुका तया धाल—‘अहँ, छुं नं वया च्वंगु मदु ।—छंत लिबाइ हुं, जि वने मखु । जित स्कूल वनेगु इच्छा मदु ।’ पलख तारा सुंक च्वन । अले तारा गुलि उत्साहित जुया ततःपलाः याना वल, उलि हे चीपलाः याना स्कूले वन ।

शान्ति क्कम्ह मध्यवर्गीय म्ह्याय्मचा हे खः । अयनं अबु आधुनिक विचारया मनू जूगुलि शान्तिया न्हापां निसैँ हे भतिभति ब्वने खं । स्कूली शिक्षा समाप्त याना आः उच्च-शिक्षाया नितिं शहरया होस्टेले वया अबु तया ब्यूगु खः । माँया ममतां ब्वलंम्ह शान्तियात होस्टेलेया जीवन खना वाक्क हे वल । उकिसं हेलमेलेया क्कू विशेष स्वभाव मदुम्ह मनू । छेँ हे ला चम्पा क्कम्ह सिबे पासा मदुम्ह मनू ! व नं चम्पाया माँया कारणं बांलाक भयले वूगु मखु । थन होस्टेले ला भं म्ह स्यूपिं धयापिं हे सुं दुसा वया दाइचा परे जूम्ह रमेश व तारा निम्ह हे जक दु । अध्ययनं मन कुचालकि वयागु मन छेँ वनी । माँ लुमनी । उखनु माँ मफु धका पौ वःबले ला म्वाल का ! वयां लिपा भं छेँ छुं खबर हे मवः । थौं सुथं निसैँ विशेष लुमना च्वंगु । माँ लुमंक्कु लुमंक्कु अन हे भोसुत । गबलेँ ज्वलं च्वंथेँ, गबलेँ खप्र खंथेँ, गबलेँ न्ह्यलं चाःथेँ जुजुं न्ह्यः हे वल । दँबले निहनेसिया ३ बजे जुइ धुंकल । शान्ति इयाले झुक्के जुया खया च्वन । घड़ी प्यताः थात । विद्यार्थीतयेगु हूलं लं तोपुल । सूर्य नं पश्चिमाञ्चले थ्यने धुंकल । सूर्य थःगु ख्वाः सुचुकेत सना च्वन । क्यबे रंग-विरंगी खां ह्या च्वन, आक्से इखुंचात ब्वया जुया च्वन । थःगु छेँ सुत्त दुहाँ वनेत चक्कर नया च्वनी, छेँयाथाय् थ्यन कि दुनें मस्त च्याल हाला हइ । द्यो भति ख्युंसे च्वं । थ्व स्वस्वं

वयात थः माँया मुले ढ़को त्यांआ त्यांआ पुला म्हिते मास्ते वल । ठीक थव हे इले तारा शान्तियाथाय् थ्यंकः वल । तारायात खनेवं शान्ति धाल, 'तारा, रमेशयाथाय् ढ़को वनेनु ।' तारां न्यन—'ढ़ाय् ?' 'ढ़को ला नु'—शान्ति जिद्दि यात । निम्हं रमेशया छें पाखे वन । रमेशया म्यें तसकं शौक दुगुलिं न्हाबलें म्यें मस्त जुया चवनी । थौं नं थःगु ढ़ोठाय् चवना फिल्मी म्यें हाला च्वंगु, तारा व शान्ति पिने ताल, 'मेरी प्यारी अम्मा, मेरी जान अम्मा.....' इपिं निम्हं तीसकं रमेशया ढ़ोठाय् वन । इमित खने साथ रमेश दित । तारां न्हुन्हुं धाल—'जिपिं वयेवं ढ़ाय् दीगु रमेशजु !' रमेशया पाः वल । 'मखु, सिधये धुंकल । ढ़िकपि ढ़ल्पोलपिं अँS—अँSS—गनं थौं थन भाइ दियागुथें !'—रमेशं थःगु पहः पिकया न्हिला तुं धाल । शान्तियात ख्याः याना च्वनेगु मयल । ख्वाः ख्युंसे च्वंका तप्यंक हे धाल—'दाई, जित छें तक तोतेत भासँ !'

'ढ़ाय् ?'—रमेशं ख्वाः तुंक खया न्यन ।

'जित छें वने असाध्य आत्ते चाइ च्वन । खन्हुं ला म्हीपिं थ्यनी । ढ़गू हसा छुट्टी कया दिसँ । छें सुं नं मवः ।'

वयां लिपा तारां शान्तियागु फुक खँ कन । रमेशं न्हापां ला 'हे लाटी' धका ब्वबिल । तर लिपा शान्तिया मन तयेत ज्यू धायेगु करं हे कयन । वने मखु धाये मफया तसकं थाकु चाचां 'ज्यू' धाल । शान्तिया मने भचा शान्ति जुल । तर रमेशयात विश्वास मदु, कन्हे धात्थें वने माली । शान्ति खयं तारा ब्वना वया बेडिंन ज्वना 'नु, गय्.....' धाःबले वं थुल, ख्याः मखु, नि हे जुल । उगुं थुगुं तोह तया मेगु गाडीं वनेगु धाल । कारण वया वनेगु नितिं छुं हे मयाः-निगु खः । हानं च्याधौति पी माःबले शान्तियात च्यागू युग पीमाःथें ताल । ख नं म्हिगः संसार न्हाः वयेका च्वंबले न्हालं चायेका च्वंम्ह शान्ति गनं आत्ते मचाइ ? शांत वातावरणे नं हृदये कोलाहल जुइका म्हिगः चच्छि ढ़टपटे जुइ धुंकूम्ह शान्ति ! व थःगु लासाय् मू पुला च्वंगु । गबलें थुखे गबलें उखे मू पुपुं सुथे जुइथें च्वंबले दना सामान प्वः च्यूम्ह ! दुगु नं छुं मखु, ढ़गः लेडीज बैग, ढ़गः सुटकेश, ढ़गू बेडिग ! फुक ज्या सिधयेका नं निभाः मल्ल । हानं सुंक च्वन । तारायात पिप्युं पिप्युं तारा बल्ल वल । हानं आः थुखे रमेशया थव ताल ! रमेशया नितिं आः तर्कं शान्ति छें वनेगु आवश्यकता मदु । थौं तर्कं हृदयया संसारे आधिपत्य जमे यानावं वया च्वंगु दु । फुक खँया मुल्यांकन तर्कं यायेत

सनीगु ! अन्ते रमेशयात वने हे माल । शान्ति व रमेश रेले च्वन । तारा नं रेल मन्हाःतले हे च्वं च्वन । तारा शान्ति खया भति जिलाहा । याकःचा जुइगु आंत वयाके दु । सेकेण्ड क्लास । भाग्यवश सुं नं मेपिं मदु । न्हाणा च्वंगु रेले च्वना संसार न्हाःथें च्वंगु स्वस्वं रमेश म्ये हाल । शान्ति गोतुल । वयात थःगु वस्तु तनीगु चिन्ता मदु ! न खया यंकीगु चिन्ता दु, न रेल न्हाः मन्हाःया वास्ता हे दु । वयागु मानसिक संसारे ला माँ छम्हसिबे सुं दुगु हे मखु । शान्ति माँ लुमंका च्वन, रेलं वयात माँम्ह सत्तिक हे साला यंका च्वन ।

X X X

स्टेशनं उखे भचा मोटरं वना नं बान्हि पहाड़ गया वनेव तिनि शान्तिया छें थ्यकः वइ । जेष्ठ फुना आषाड़ क्यंगु भाः । भररर गबलें वा वइ, गबलें निभाः त्वइ । सकभनं वाउंसे च्वंगुलिं न्हाइपुसे च्वं ! उकिसं गनं जङ्गल, गनं खुशि, गनं भरनायागु दइय ! थुजागु दइय स्वस्वं खँ ल्हान्हां पहाड़ गया च्वन । तर गुलि गुलि छें सत्तिना वल, उलि उलि शान्तियात गबले छें थ्यंकः वइथें जुइगु ।

बल्ल छें थ्यन । व हे दे, उपिं हे मनूत ! तर शान्तियात न्हुगुथें जुया च्वन । छेंया चुके मनूत मुना च्वन । रमेशया निश्चिन्त नुगले ढ़थु मुकिं नकल । व थारा न्हुल । शांतिया माँम्हं नं शान्तिया ख्वाः खयेगु मायां हे जक प्राण तोते मफया च्वंगुथें च्वं । शान्ति 'माँ' धाधां माँ पाखे ब्वां वन । "माँ ! जि वये धुन । माँ ! जि नकतिनि थ्यंकः वया । माँ !! माँ !!!" धाधां माँम्हसिया ल्हाः ज्वन । वया माँयाके नवायेगु शक्ति मदये धुंकूगु खः । मिखां ढ़को त्वलहँ खल । सी त्यंगु मतथें छको शान्तिया माँयागु ख्वाः चकन । तर पलख लिपा अन्धकार ! वया मामं थव दुःखमय संसार तोता वन । शान्ति व वया ब्वा व मेमेपिं सकलें हॉय हॉय ख्वल । सुयातं छुं हे वास्ता मदु, दुःख तंकेगु नितिं ख्वयेगु जक इमि ज्याथें च्वं ! तर मखु, इमि हे नौकरया शान्तिया चीगोगु सुटकेशया वास्ता दु । ढ़ाय्धाःसा मालां लुइके मफया च्वन । तर लुइगु गय्, व ला छम्हसिनं थः म्हाय्या वासःया नितिं कया यंके धुंकल । मानो वयात शान्तिया माँया अथे हे छुं हे वास्ता मदु, थः म्हाय्य चम्पाया जीवनया जक चिन्ता, गथे शान्तियात थःगु वस्तुया वास्ता मदु, माँयागु जक वियोगया महादुःख ! शान्ति ख्वल, हॉय हॉय ख्वल, माँया नितिं । चम्पाया माँ

[त्यंगु ६५९ पेजे]

कल्पना

सुश्री शंकरमाया, ये

भी समाजया च्यः । अम् समाजं न्याना तःपि छगू प्रकारयापि वहां धाःसां पाइ ला ? उकिं हे भिगु वा मभिगु समाज थ जु वयागु दुइमदु सुइमदु विचार कुमव्युसें मगाः । भी हे नं लोपि अथे समाज-यागु छुं छता कवुया मजुइकं ला लुदनिगु हे गथे । उकिं भीगु समाज लो धाये ला, समाजयात भी लो धाये ! खः निसा, छु लोवं लो मधायेकं गथे संसार ताले हनी ? बांलाक छिक कछुना बीपि मदुसा नायचुपि जक गथेयाना गःकी ? अहो ! जिगु कल्पना गुखे जक व्वाना जूगु छिः ! छु थ्व धात्थें हे कल्पना याना च्वनागु ला ले ? छुलेसा खः, अवश्य थ्व कल्पना हे खः ।

ले
खि
का

कल्पना शब्द न्यनेवं वा लुमना वयेवं हे मनू-तयेसं विचाः याइ कि छु छु, गन गनयागु चीज । थः हे छकः सर्गते व्वयेत स्वइ । तर थ्व सांसारिक व व्यावहारिक हे खः कि थ्व व्यवहारं हे वुया वइगु वस्तु खः । सुं मनुखं तस्सकं हे हारां, वदमाश जुया धुंथें व्यवहार यात कि त वयात स्वाराक्क वद-माश व हारांम्ह मधासें मने ख्वाराक्क धुं धइगु नां लुमना वइ, अले 'धुं' धका नां छुइ । अथे हे मनूया नां जक दुम्ह ज्या मयाइम्हं खिचांथें चिकिचाधंगु वस्तुइ नं लोभ याना जुल वा उकिया निति थःगु अस्तित्व तंका छ्वत धाःसा व मनूयात नं खिचा धाइ । हानं ज्या-जी मयासें कपिं लिसे ल्वाना काचाक्क-किचाक्क लाका नइम्हसित माकः धाइ छायकि वं माकलंथें व्यवहार यात । वयात अथे मधासें भिम्ह ला धाये फइ मखु । थथे जूगुलिं जि

धाये फु कि कल्पनां व्यवहारे व समाजे थाय् कया तःगु दु । अम् धाये कि कल्पनां हे समाजयात अप्पो कयेपुया तःगु दु । अले उकिं हे समाजयात म्ःम्ः धायेका तःगु दु ।

कल्पनाया वःकाकां समाजे जुया च्वंगु पुलांगु, मभिगु ज्या-खँयात वांछ्वया न्हूगु पहलं समाज बोलंकेत अथवा न्हूगु लेँ समाजयात न्यासिकेत च्वमिपिसं च्वया क्यनावी । अले समाजया वसो-वास रीतिस्थिति फुक्कं हिली । थुकिया मतलब समाजे न्हूम्ह थः सृष्टि जुइ धयागु मखु, वरु समाजं न्हूगु धाचां पलाछी । अले समाजयागु मभि-माभि दक्क फसं पुइकः यंकि. समाज बांलाना वइ, न्हूगु त्वाथले पलाः तइ । समाज परिवर्तन जुया न्हूगु लेँ थ्यनिगु ज्या धात्थें साहित्यकारयागु बांलागु व आधार दुगु कल्पनाया हे दसु खः । उकिं अम् समाजया न्हाय्कं साहित्य जूगुलिं धाये फु, कल्पना साहित्यया तता खः । उलि जक मखु अम् नुःगस्यें खः धाःसां पाइ मखु ।

कल्पनां विज्ञानयात नं हःपाः बिया च्वंगु दु । ख ला विज्ञान हे मनया यथार्थ कल्पना खः, अकात्र्यभाव खः । यदि मनूयाके कल्पना धयागु

भतिचा हे मदुगु खःसा, यदि मनूयाके न्ह्यपुइ कल्पना धयागु दना मवःसा वैज्ञानिक आविष्कार गुवलें हे जुल खइ मखु ।

मि० जेम्सवाटं मचाबले काकीम्हसिया जा थुया च्वंथाय् जासी पुसा वारावारा सना च्वंगु तुंक स्वया च्वन । काकीम्हसिनं बोविल, अयूनं स्वया च्वंगु दु कि दु, दिप्पा मकासं हे । लिपा व ल्याय्म्ह जुसेलिं न्हापा मचाबलेयागु खँ लुमंका वं छगू वाष्पिक यन्त्र आविष्कार यात । थुकी नं वं कल्पना-यात हे वः कया वैज्ञानिक युगे न्हूगू छगू यन्त्र पिकाल । व यन्त्र आः तर्क ज्याय् खेला च्वंगु दु । अथें तुं फय्-खः सुं भङ्ग ववःगु खनां हे उकिं प्रमाणित जुया हे दयेकूगु जुइमाः । यदि व दयेकूम्ह मनुखं सर्गते छुं व्वया च्वंगु मखंगु जूसा वं सर्गते व्वयेकेगु यन्त्र हे गथे दयेकी ? थ्व खँयागु लिधंसा कया भीसं धाये फु कल्पनां विज्ञानयात व्वलंका तःगु दु, अम्ह स्वाका तःगु दु । मेगु छगू खँ यक्क न्हापा छक्क भों छगू चीजे थुनां सुर्घोया न्ह्योने यंकुवले द्योनेसं च्वंगु चीजयागु क्पिपा भोंते खने दत । छुं दँ लिपा व हे खँयागु लुमंतिं याना क्पिपा-थासा (=केमरा) दयेकल । थुकिया प्रभावं हाः-क्पिपालु (फिल्म) यन्त्र पिहाँ वल । थुकिं व उकिंयाना धाये फु कि विज्ञाने कल्पनाया भतिचा जक लहाः दुगु मखु कि विज्ञान हे कल्पनाय् ह्या च्वंगु खँ खः, अम्ह विज्ञान-सिमाया 'कल्पना' पुसा खः ।

कल्पना धयागु हे लुमं-तियात वःकया दना वइगु ज्वलीज्वोगु छुं वस्तु खना वइगु विचारया नां खः । अथे जूगुलिं कल्पना धयागु हे लुमं-तिया केहें खः । लुमं-ति लिसे ज्वोलागु छुं खनेवं दना वइगु विचार जूगुलिं हे कल्पनाय् अप्पो ग्यसु दु । थन्यागु कल्पनायात भीसं कल्पना धका धाये फुसा तिनि कल्पनाया महत्व दः वइ, नत्र कल्पनाया नामं

सर्गते व्वयेगु जुल धाःसा व कल्पनाया भतिचा हे महत्व दःवइ मखु । अथवा कल्पना लुमं-तिया थासां थाना तःगु मखुत धाःसा अन्यागु कल्पनाया मू मदु । छाय् कि अन्यागु कल्पनां मनूतयेत भवाकले थुनी, गुगु गालं थहाँ वये फइ मखु । छाय्धाःसा कल्पना याये धका खालि सर्गते जक व्वया जूम्ह कुतुं मवोसा सु कुतुं वइ ?

ल्वहँ छाः, छम्हेस्यात जक मखु सकस्यातं । छम्हेस्या निंति जक लखं प्याइगु मखु, सकसिया निंति । मिं नं अथे हे सकसितं पू । थुकियात धाइ, व्यावहारिक सत्यता । थुगु सत्यताय् सुयां हे विचे ल्वापु-ख्यापु मदु । उकिं हे न्हापा न्हापा गुफाय् ल्वापु-ख्यापु मदुगु व फुक्कं छपाः व छधी जुया च्वने फुगु खः । उकिं थ्व धाये फु कि कल्पना अन्यागु सत्यताय् वुया वइगु गसी खः । कल्पना व्यावहारिक सत्यतां दनावःगु धका न्हावले खना च्वनागु, याना च्वनागु ज्यां प्रमाण वी । अथे जूगुलिं हे कल्पनां भीत वांलाक थिया च्वंगु खः धाये । वंगु छुं खँयात लुमंकुं लुमंकुं आः हे न्ह्योने दुगुथें भीत ज्ञात जुइ, जुइका वी । अथे हे वांलासे व न्हाइपुसे च्वंगु दिन न्ह्योने मदये धुंकूसां उकिया कल्पनां भीत आः हे न्ह्योने दुगुथें च्वंक अम्ह सुं न्ह्योने हे भवाताहाँ दना च्वंथें, छुं सः वःथें, व वंगु दिनं नं हानं हानं लिसा लिसा कया भीत आनन्द बिया च्वनी, ख्ववि हुइका व्यू वइ । धात्थें धाये मालधाःसा कल्पनां भीत छगूकथं मचाय्क सुख व्यू—गथे भीत स्याक्क वइगु न्ह्यलं आनन्द व्यू !

सुं घना दंगु अथे हे घना दंम्ह मनूयाके न्हापा-यागु फुक्क विचार व बुद्धि मेगु नं न्हापालिसे संबंध दुगु फुक्क हे न्हापाथें हे दुगु खना अले मनूयात विचार वल कि सीपिं मनूत नं हानं छकः जन्मे जुइ,

[ल्यंगु ६५९ पेजे]

महाप्रजापती गौतमी

सुश्री मधुमालती

चिरि-मां थ्व शब्द भीगु न्होने वयेवं हे भीगु मन मचा गरख्येस्ये च्वना वइगु, नुगः खुल्लुल्लु मिना वइगु, सुख मदया वइगु; हानं निरादरं मने थाय् काइगु । तर भगवान बुद्धया चिरि-मां महाप्रजापती गौतमी थःगु शुद्ध आचरण द्वारा संसारयात बाँलाक क्यना बिज्यात कि चिरि-मां धइपिं धात्थें हे मभिं मजू । चिरि-मांया रूपे गुगु उज्ज्वल तथा उत्कर्षकारक आदर्श वसपोलं संसारया न्होने तथा बिज्यात वया हे कारण थौं नं वसपोल भीगु लागी अभिनन्दनीय जू वन ।

वसपोल कोलिय देशया राजधानी देवदह नगरे, शाक्य-वंशया जुजु महासुप्रबुद्धया थाय् जन्म जुया बिज्यात । गौतम गोत्र जूगुलिं वसपोल गौतमी नामं प्रसिद्ध जुल । न्हापायागु जन्मे सत्कर्म याना तःगु दुगुलिं, मचां निसैं वसपोलया शील-स्वभाव साब हे बाँला । सदाचार व कर्तव्य परायणता वसपोलया विशेष गुण धायेमाः । भगवान बुद्धया मां माया-देवी वसपोलया तता व वसपोल निहम्हं जन्म जूबले, तता व केहें निहम्हसियां शरीरे भिंगु चिं खने दुगुलिं ज्योतिष तथा सामुद्रिक शास्त्र स्यूपिं विद्वानपिसं निहम्हसियां जातः दयेका भद्रिष्यवाणी यागु दु, वसपोलपिनि सन्तान अवश्यमेव चक्रवर्ती जुजु जुइ, मखुसा संसारया गुरु जुइ ।

देवदह नगर लिक्क, रोहिणी खुशि सिथे कपिलवस्तु नगरे शुद्धोदन जुजु राज्य याना बिज्याना च्वन । गौतमी तथा वसपोलया तता मायादेवी निहम्हं वसपोल नाप ब्याहा जुल । स्वांया-पुन्दीया शुभ दिने नेपाल-तराइले खनेवं हे सकसिगुं मन साला काइगु साब बाँलागु लुम्बिनी बगीचाय् महामायादेवीं भगवानं बुद्धयात जन्म बिया बिज्याना, न्हेन्हु दुखनु महामायादेवीं थःगु शरीर त्याग याना बिज्यात । अले जुजुया मन दुःख, कष्ट व चिन्तां बिलिबिलि जाल । गुम्ह काय्या लागी विद्वान ज्योतिषपिसं गपाय्-गपाय्धंगु आशा क्यंगु खः, गुम्हसिके असंख्य शुभ लक्षण दु धाःगु खः, वया मां अयोम्ह काय् बुइका न्हेहु दुखनु हे थ्व संसार तोता परलोकवासिनी जुल ।

जुजु थ्व हे चिन्ताय् (सुरताय्) लाल कया च्वन, थ्व मचाया पालन-पोषण यायेया लागी आः थयोम्ह मिसा जिं गन माः वनेगु । गुम्हसिके मातृ-स्नेह पूरा-पूरा दइ, राग-द्वेष मदइ, चतुर, शान्त शोभावम्ह जुइ, अयोम्ह मचाया मां जुइत छु छु गुण माःगु खः व फुक्क गुणं पूर्ण जुइ; हानं मांया थाय् कायेत तयार जुइ । अबले लाक्क हे महाप्रजापती गौतमी नन्दयात जन्म बिल । उकिं वयात नं थ्व मचाया भाला गथे बी ! महामायादेवी परलोक गामिनी जूगुलिं जुजुं महा-प्रजापती गौतमीयात बड़ा महारानीया पद बिल । उकिं गृहस्थीया ज्या ब्याक्क स्वयेमागुलिं जिम्मेवारी नं अपो जुया वल । तर स्वर्गवासिनी जुइ धुंक्कम्ह थः तता मायादेवीया प्रति वसपोलया साब हे निस्वार्थ प्रेम दुगु जुया च्वन, हानं थः भातया व्याकुलता नं वसपोलं मस्युगु मखु । विचार यात, बोधिसत्वर्थे जाम्ह उज्ज्वल भविष्य दुम्ह कुमारया पालन-पोषण यायेगु तथा ततायात प्रेमया पलिसा बीगु थयोगु बाँलागु सु-अवसर वया च्वंबले जिं गबलें हे तोते मज्यू । वसपोलं थः काय् नन्दयात तुतुमां छम्हसित भाला बिया तताया काय् गौतमयात थःगु दुरू त्वंका व मचा पालन-पोषण यायेगु भाला थमं कया बिज्यात । साब हे प्रेम-पूर्वक, आदर-पूर्वक, थःम्ह हे सन्तान भाःपाः वसपोलं बोधिसत्वया पालन-पोषण साब हे बाँलाक, सकसिनं हाइ हाइ धायेक याना बिज्यात । धात्थें हे प्रोफेसर भागवतं धया दीगु खँ साब हे मिले जू कि “गौतम बुद्धया इले ज्ञान, इच्छा, दया, उत्साह,

बुद्धि-तीव्रता, उद्योग, भिंशु-दृष्टि, कार्य-क्षमता, नायः जुइगु कुशलता आदि गुगु गुगु गुण वसपोलयाके खने दुगु खः व फुक्या आपा श्रेय महाप्रजापती गौतमीयात हे बीमाः ।”

गबले सिद्धार्थ गौतमं संसार त्याग याना वनवासी जूवन अबले महाप्रजापती गौतमीया क्यातुगु नुगः तःज्याइथें च्वना वल । सह यानां सह याये मफया वल । तर वसपोलं धात्थें हे सह यात धायेमाः ।

गुलिखे दँ तक बुद्धं उत्तर भारतया (आर्यवर्तया) मुख्य-मुख्य थासे बिज्याना धर्मोपदेशयाना बिज्यात । क्कन्हु भगवान बुद्ध थः ब्वाया राजधानी कपिलवस्तुस थ्यंकः बिज्यात । परिणाम स्वरूप वसपोलया ब्वा शुद्धोदन जुजुं बौद्ध-धर्म स्वीकार याना दिल । हानं अर्हत् पद प्राप्त याये न्ह्यो सोपान स्वरूप श्रोतापन्न-पद प्राप्त याना बिज्यात । भगवान बुद्धया काय् राहुलं नं श्रमण दीक्षा काल । छुं समय लिपा अर्हत्पद प्राप्त याना संसार त्याग याना बिज्यात । वयां लिपा छुं दिं वने धुंका महाप्रजापती गौतमीया क्कन्हु जकन्हु काय् नन्दं नं थःगु ब्याहाः तथा राज्याभिषेकया हे दिने छें तोता भिक्षु दीक्षा काल । वयां लिपा शाक्यवंशया आपालं क्षत्रियपिसं नं संसारया परित्याग यात ।

कपिलवस्तुस महाप्रजापती गौतमीं भगवान बुद्धया उप-देश गाक्क हे न्यना बिज्यात । थयोमह महाज्ञानी भगवान बुद्धयात वसपोलं थःगु स्तनपान याका तथा पालन-पोषण याना तःधिक यात, थुकी वसपोलया साब हे अभिमान दुगु जुल । द नं क्काय् मदइ ! बौद्ध-धर्मया उपरे वसपोलया साब हे श्रद्धा दया वल । थः पतिया मृत्युं तथा राहुल व काय् नन्दया संसार त्यागं वसपोलया मने नं वैराग्य भावं जाल । वसपोलया मने विचाःया धाः थथे बाः वल—“छु मिजंत जक भिक्षु जुया ब्रह्मचर्य पालन याना धर्म-प्रचार याये फु, जिपिं मिसातयेसं अयोगु पुण्यकर्म याये मफु ला ? जिं नं थ्व स्वार्थं जाया च्वंगु संसार त्याग याना, व्याक्क वासना तोता छ्वये, फुक संसारयात थः थिति याये हानं दकभनं चाःचाः हिला सकसितं उन्नतिया लँक्यने व हे लँ छ्वयेत कुतःयाये ।” महा-प्रजापती गौतमीं दृढ़ता पूर्वक थथे निश्चय यात । थुलि जक मखु मेपिं न्यासःति मिसातयेगु नुगले नं वसपोलं थ्व भिंशु शुभगु विचारं जायेका बिल ।

अबले भगवान बुद्ध वैशाली बिज्याना च्वन । महाप्रजा-पती गौतमीं थःगु सँ खाना, मेपिं न्यासः शाक्यकुलया मिसातयेत नं सँ खाका थः नापं इमित नं भगवानयाथाय्

व्वना यंकल । कपिलवस्तु निसें वैशाली तक न्यासिवने माःगुलिं, सकलें तःधं कुलयापिं जूगुलिं गबलें न्यासि वनेगु बानि मदुगु गुलिं इमित साब हे कष्ट जुल । तुति मना वल । इमिगु ख्वाले भचा दुःखया किपालुया चिं दुथें च्वना वल । थथे दुःखसिया वैशाली क्काय् बिज्यागु धाःसा, थ्वयां न्हापा कपिलवस्तुस वसपोलं भिक्षुणी संघ स्थापना याना बिज्याहुँ धका भगवान बुद्धयाके प्रार्थना याना बिज्यागु खः । तर अथे यात धायेव भिक्षुपिनि व भिक्षुनीपिनी बिच्चे कलह पिहाँ वइला धयागु भयं वसपोल भगवान बुद्धं भिक्षुनी संघ स्थापना यायेगु बिचाः याना विमज्याः । तर थुगुसी वसपोलं धात्थें हे दृढ़ संकल्प मने तथा भगवान् बुद्धया थाय् बिज्यागु खः । भगवान बुद्धया शिष्य आनन्द भन्तेयात माःगु ब्याक्क खँ कना थन वयागु थःगु उद्देश्य नं धया भगवान बुद्धया थाय् छ्वया बिज्यात । आनन्द भन्ते भगवानया थाय् वना खँ ल्हाल्हां थथे न्यन— ‘भन्ते ! भीगु कर्मया साक्षात्कार मिसातयेसं नं याये फु ला कि मफु ?’ वसपोल भगवान बुद्धं न्हापा नं गोकः मक्कि थथे उपदेश बिया बिज्याये धुंकल कि मिसातयेत धर्मशास्त्र सीकेगु, सयेकेगु अधिकार दु । उकिं अबले नं बाँलाक वसपोलं थथे हे लिसः बिया बिज्यात—“जिगु धर्मया गुह्य गुलि मिजंतयेसं सीके फु, सयेके फु उलि हे मिसातयेसं नं सयेके-सीके फु ।” अले ला आनन्द भन्तेयात नं धायेत लँ दया वल । वसपोलं धया बिज्यात—“यदि खँ थथे हे खःसा क्कलपोलं महाप्रजापती देवीयात क्काय् निराश याना बिज्यानागु ले ? वसपोलयागु प्रार्थना क्काय् स्वीकार याना विमज्याना ? वसपोल हे क्कलपोलया पालन-पोषण याना बिज्याम्ह खः । क्कलपोलया उपरे वसपोलया अपार र्नेह दु । वसपोलया न्ह्यसःया निराकर्ण यायेया लागी क्कलपोलं छुं अयोगु नियम दयेका बिज्याहुँ, गुकिं याना मिसात नं परिव्राजक जुइ फइ ।”

वसपोल भगवान बुद्धं आनन्द भन्तेयागु खँ स्वीकार याना बिज्यात, हानं महाप्रजापती व वसपोल नाप वःपिं न्यासः शाक्य-कुमारीपित परिव्राजिका याना क्कगु न्हूगु भिक्षुणी-संघ दयेका बिज्यात । भारत व नेपाले मिसातयेगु अधिकारया बारे थ्व दिं लुँ-आखलं च्वया तये बहः जू । महाप्रजापती गौतमी न्हूगु दयेकूगु भिक्षुणी संघया नायः जुया बिज्यात । भगवान बुद्धं भिक्षुणीपित धर्मोपदेश बिया बिज्यात । थुमिगु योग्यता खना छुं समय लिपा भगवानं भिक्षुपिनिगु मेगु अधिकार नं बिया स्वतंत्र याना बिज्यात । थ्वयां लिपा इमित (वसपोलपित) “उप-सम्पदा” पावे

जुल । अले सम्पूर्ण अधिकार प्राप्त जुया भिक्षुपिनि सभाले व्याक खेँ सम्मति बीगु अधिकार थुपि मिसातयेत पावे जुल । महाप्रजापती गौतमी न्हापायागु जन्मया स्मृति दुम्ह जूगुलि भगवान बुद्धया उपदेशं भचा लिपा वसपोलयात समाधियोग नं पावे जुल । हानं एकाग्र चित्तं ध्यान-अनुष्ठान याना अलौकिक शक्ति तथा लग्न द्वारा वसपोलं अर्हत् पद नं प्राप्त याना बिज्यात । प्रोफेसर कौशाम्बीजुया कथानुसार इस्वी सन्ध्या प्यंगूगु शताब्दी गौतमी द्वारा स्थापित भिक्षुनी संघ मदया वन, तर थौकन्हे बर्मा, लंका, स्याम, काम्बोडिया आदि बौद्ध देशे थौ नं थ्व हे तालयागु छगू संस्था दु । गुकिया मिसातयेत “दसशील धारिणी” उपासिका धाइ ।

वसपोल भगवान बुद्ध जेतवन विहारे, बिज्याना च्वंबले छन्हु वसपोलं प्रत्येक भिक्षुनीपित वया गुण तथा योग्यता अनुसार दर्जा बिया बिज्यात । अबले महाप्रजापती गौतमी-यान वसपोलं “रत्तञ्जुता नं यदिदं महाप्रजापती गौतमी” अर्थात् रत्तञ्जु मध्ये वसपोल अग्र धका धया बिज्यात । गौतमी कृतज्ञता प्रकाशयाना वसपोल भगवान् बुद्धया न्ह्योने आत्मज्ञान तथा वैराग्य प्रकाश याइगु बहुमूल्य सिलः धया बिज्यागु दु ।

छगू समये भगवान बुद्ध वैशाली नगर लिक्क महावने कूटागारे बिज्याना च्वन । गौतमी नं अनया भिक्षुनीपि नाप हे बिज्याना च्वंगु खः । वैशाली नगरं भिक्षा कया लिहाँ वये धुंका छन्हु गौतमी थःगु विश्राम यायेगु थासे वना बिचाः यात—“भगवान बुद्धया महापरिनिर्वाण”—देह-त्याग जि स्वये फइ मखु । थथे हे वसपोलया प्रधान शिष्यपि निम्ह, सारिपुत्र, महागोगलायन, वसपोलया किपालुथेँ जुया च्वंम्ह सेवक आनन्द, जि काय्चा राहुल, जि काय् नन्दया देह-त्याग नं जि गबलेँ स्वये फइ मखु । उकिं थ्वसपोलपि सक-सिकेँ न्यना वसपोलपिनि सिबे न्हापा हे जि छाय् थःगु जीवन त्याग मयाये ? थथे बिचाः याना वसपोलं भगवान् बुद्धयात थःथाय् बिज्याका वसपोलया पालिभोपुया, विनय पूर्वक वसपोलं वसपोलयाके देह-त्याग यायेगु अर्थात् परि-निर्वाणया आज्ञा फवन । भगवान बुद्ध थःगु स्वाभाविक कोमल तथा गम्भीर स्वरं धया बिज्यात, आः छंगु शरीर-त्यागया समय वये धुंकल, आनन्द पूर्वक छं अथे याये फु । वयां लिपा आनन्द आदि सेवकपित बोध बिया, भिक्षुणीपित उपदेश बिया गौतमी समाधिस्थ जुया बिज्यात । उगु हे इले वसपोलया पवित्र चित्तं नश्वर-देह परित्याग याना निर्वाण प्राप्त याना बिज्यात ।

अपदान तथा थेरी-गाथाय् वसपोलं रचना याना बिज्यागु सिलः दु, गुकी शब्द-शब्द पत्ति भगवान बुद्धया प्रति वसपोलया स्नेहं जाःगु भक्ति बाः वया च्वंगु दु । रचना साब हे सरल तथा सुखद जू । वसपोलं धया बिज्यात—

“हे सुगत ! जि छंम्ह मां खः हानं छ जिम्ह वीर व्वा खः, छाय्धासा उत्तम धर्म स्यना-कना जित छं न्हूगु जन्म बिल अकिं छ जिम्ह व्वा जुल । जि छंत थयोगु प्रेम पूर्वक लालन-पालन याना, तःधिक याना, छं जित शुद्ध तथा पवित्र धर्म-रूपी शरीर बिया तःधिक यात । जि ला छंगु क्षणिक प्यास तंकेया लागी हे जक छंत थःगु दुरू त्वंका, तर छं जित गुगु धर्मरूपी दुरू त्वंकल वया आनुभावं जित अक्षय शान्ति पावे जुल । मान्धाता आदि जुजुपिनि मांपिनि नां थ्व भवसा-गरे तना वन, तर छंम्ह मां जुया जि भवसागरं पार तरे जुल ।

राजमाता, राज महिषी आदि नां मिसातयेत अःपुक पावे जू, तर बुद्ध-माता धायेकेगु साब हे थाकु । परिव्राजिका भिक्षुनी जुइगु अधिकार व्यु धका जि छंके बार-बार फवना, उकी यदि जिगु पाखेँ छुं दोष जूगु दुसा हे सुरश्रेष्ठ, जित क्षमा याना बिज्याहुँ ।

छंगु आज्ञां जि भिक्षुणी संघया उपरे शासन याना । थ्व ज्याय् छुं प्रकारयागु त्रुटि जूगु दुसा वया लागी नं हे क्षमा-पिता, जित क्षमा याना बिज्याहुँ ।

मचा बले छ स्वया, छंगु तोतली सःन्यना, मिखान्हायपंयात उलि तृप्ति मजू, गुलि छं व्यूगु धर्म-रस त्वनाबले जित जूगु खः । “बुद्धवीर ! जि छंत नमस्कार यानाच्वना, छ हे सर्वसत्ता खः, सर्व श्रेष्ठ खः, जियेँ जापिं गुलि मिसातयेगु दुखरूपी ज्वाला छं शान्त यात । दुःखया निदान आः जि सिल । फुक्क दुःखया मूल कारण गुगु तृष्णा खः व आः जिके मन्त । छाय्धासा छं व्यूगु ज्ञान द्वारा जि धर्मया श्रेष्ठत्वया अंग प्राप्त याना कया । न्हापायागु जन्में जि मां, काय्, व्वा, हानं दाजु-किजाया रूपे छेँखा पत्ति भरके जुया । तर आः जि भगवानयात माला काये धुन । थ्व जिगु अन्तिम जन्म खः । संसारया जिगु गथि फुसके जुइ धुंकल, थ्व भिक्षुनी-यात आः हानं जन्म जुइगु बा मरण जुइगु मन्त ख ! दइ पराक्रम-पूर्वक सकल भिक्षुपिं भिगु लेँ विचरण याना च्वन । जीवने साधुता प्राप्त यायेगु हे बुद्धिया सर्वश्रेष्ठ वन्दना खः ।

हे गौतम ! जिम्ह तता मायां लोकहितया लागी हे छंत जन्म व्यूगु खः । दुःख, वृद्धा अवस्था, व्याधि, मृत्यु तथा शोकया रदनयात छं हरण याना काल ।”

श्रीमती प्रेमकुमारी, यल

छन्दु वेकः व जि छगू तःधंगु ख्यो दध्वी फेतुना चवना । प्यख्यें घोर अन्ध-
कार । सन्नाता भङ्ग जुइक जिं वेकःयाके न्यना, “ध्व जीवने छि छु जुया दी
मास्तिवः ?”

वेकलं लिसः बिया दिल, “जि जा इताः जुया भललल च्याये मास्तिवः ।
अले छ ?”

जिं धया, “जि जा ध्यो जुया सरररं नाया व इताः नापं चवने मास्तिवः ।”

थुबले हे व अगाध अन्धकारे अनायासं जिमिगु छ्यो फुसे सुनानं धया हल,
“अले छिमिगु नेपाः देवा जुया न्याबलें छिमित फया चवने मास्तिवः ।”

—कल्पना—

[६५५ पेजया ल्यँ]

जुइतिनि । उलि जक मखु, न्हापायागु बुद्धि व धर्म,
पाप नं नापं वयागु जीवने खने दया वइ । थुकथं
हे आध्यात्मिक दर्शनया सृष्टिजुल । ख नं खः, उत्तिकं
दिप्पा मदयेक सिना च्वंगु व बुया च्वंगु निहनिह
खनीबले मनूयात अन्यागु विचाः मवइ धयागु नं
छुं खँ महु । उकिं धाये दार्शनिक सत्यतायात नं
कल्पनां हे जन्म बिल धाःसां जिं स्वये ला छुं
द्वं नीथें मच्चं । ख हे खः कल्पनां हे दर्शन-शास्त्रयात
जन्म बिल ।

मनू मनू जुइत व्यक्तिगत दर्शन माः, जीवन
दर्शन माः । व मंत धाःसा छम्ह व्यक्तियागु जीवन-
या लँ तना उखेलाः थुखेलाः मदइ, व गन गन
लाःवनी । यायूनाय् ध्यायूनाय्गु च्याम्पत्तिथें जीवन-
या परिधि पिने लाःवनी । थन्यागु जीवन दर्शन
दयेकेत नं व हे कल्पनायात वः मकासं मगाः । गुगु

इच्छा]

कल्पना लुर्म-तिया लिधंसाय् दना च्वंगु जुइ ।
स्वयागुं व्यतीत जीवनयात तातुना तिनि दनावइ ।
मनुखं थःत लोगु व थम्हं दुनें निसें तातुना तःगु
जीवन दर्शनयागु वः काइ, अले व हे तिनि मनू
धाय्लोम्ह मनू जुइ । छाय्, मनूयात मनू हे स्वस्थ
कल्पनां तिनि याना बी । वस् ।

—माँ म्हाय्—

[६५३ पेजया ल्यँ]

नुगः भाराभारामिका निहल, थः म्हाय्या निंति । पिने खँ
फैले जुया चवन—‘शान्तिया माँ सित । शान्तिया ख्वाः स्वये
मदया हे सी मफया च्वंगु खनी, शान्ति नं थ्यंकः वल,
याउँक नं सिना वन ।’—तर थ्व खँ फैले मजू, ‘चम्पाया
मामं चम्पा म्वाकेत सुट्केश खुया काल, वं गरीबीं व्यूगु
समस्या समाधान यात ।’ थुखे शान्ति ख्वया चवन कि ख्वया
चवन—‘यः...म...ँ...यः...म...ँ...य...माँ !’—

[६५९

पदा

सुश्री सरस्वती, यल

न्हागुं किकेगु चिजयात पदा धाइ । गथे भयाले तयेगु लुखाय् तयेगु पदा ! अयसा पदा धायेबले थन्यागु जक मखु यको किसमयागु पदा दु । गथे छेकवार हानं भीगु मनयागु भावयात नं पदा धाये फु, भी मछालिगु भाव नं छखें पदा हे खः । अथे हे खिउंसे च्वंगु छगू नं पदा हे खः । भी ध्व संसारे जन्मे जुइ, अले नाटकेथे हे तुं छुं दिनयात भूमिका जुया ध्व संसार रूपी रङ्गमंचे ज्या याइ, अले सी । ध्व सीगु क्रियायात हे छगू प्रकारयागु पदा धाये फु । गथे नाटके ज्या सिधल धायेव पदा कुतुं वइ, अथे हे ध्व दुनियां ज्या सिधल कि भी सी वा सुनानं मखंगु पदा कुतुं वइ । थथे तुं नारी जीवने नं छगू पदा दु, गुगु पदा थःगु रूप त्वपुइत वा इज्जतयागु लागी प्रयोग लाइ ।

नारी जीवने पुरुष पाखें अत्याचार मजुइमा व इमिगु जीवने कलंक लगे मजुइमा धका हे पदा-यागु प्रयोग याइ । नारी जीवन तसकं हे ग्यानापु । इमिगु जीवने छपलाः दून कि हे जिन्दगी भरी स्वये मालियः । हानं इमिततुं दकोसिनं धोका बीगु स्वया च्वनी । ध्व हे धोका नये म्वालेमा धका नं पदायागु चलन यात । मछाःगु त्वपुइत नं पदा अत्यावश्यक जुया वल । इमिके मछालीगु पहः थुलि तक दुकि गुलि गुलि समाजे ला माजु व भौ अथवा थः स्वया थकालिपिं मिस्तेगु न्ह्योने समेतं पदा यायेगु यात ।

न्हापा भारते मुसमांतयेगु उपद्रं वचे जुइत हे पदायागु प्रथा पिकाल । लिपा जुजुं ध्व छगू मयासें मगागु प्रथा जुल । पदा मयात धाःसा समाजे मछामजूह धयागु उपाधि बिया खँ लहायेगु यात, ध्व उपाधि मयेया ध्व प्रथा कन जबर जुया वन । न्हापा पदा ला मुसमांतयेसं हे हःगु खः । मुसमांत हिन्दुस्थाने वयेगुयां न्हापा पदा प्रथा मदु धयागु खँ भीसं इतिहास स्वया सीके फु ध्व सीता, सावित्री, शकुन्तला व मेमेगु बाखनं नं प्रमाणित याः । पृथ्वीराजयागु पालं निसें मुसमांत नं हिन्दु-स्थाने वल, अबले संयोगिता खूब वीरता पृथ्वीराज-

यात स्वयम्बर सभाय् वरमाला कखायेकूगु खः । थुकिं ध्व नं सी दु कि इमिगु व्याहाः न्हापा तक नं हिन्दुस्थाने मुसमांत प्रयाप्त मदुनि ।

लिपा दिल्लीयागु राजगद्दी कायेगु लागि इमिसं हिन्दु मिसातयेत मनपरी अत्याचार याना हल । मुसमांतयेसं थः जातया मिसातयेत नं अथे हे अत्याचार याइ धका थःगु समाजे पदा-यागु चलन यात । इमिसं बुर्का पुने माल । अर्थात् म्ह छम्हं त्वपूगु मिखा निगः जक खने दुगु पोशाकं पुना जुइगु चलन यात । थौंया अद्यापि नं थथे याना जुइपिं मुश्लीम मिसात ला द हे दनि ।

वादशाह परिवारे पदा प्रथायागु इज्जत दुगु खना हिन्दु भारदारतयेसं नं ध्व प्रथा छगू सभ्य-ताया चिं भाःपाः थःगु छें स्थान विल । इमिगु तुं नकल समाजया धनी-मानितयेसं याना हल । थथे जुजुं पदा प्रथा छगू सभ्यताया चिं जू वन । पदा प्रथा माने मयाइपिं कजातत व गरीबत जक जुल । थुकिया परिणाम थौंतकं नं नेपाले मिसातयेगु लागी पदा छगू तिसा भाःपाः च्वपिं यको दनि । अले स्त्री-शिक्षाया छगू तःधंगु बाधा ध्व हे जुया च्वन ।

भारतयागु संसर्ग यानानेपालयात नं पदायागु

त्वचं ध्यूसां पूर्णत थी मफुत । थ्व हे कारणं थौं
नेपाले स्त्री-शिक्षा व जागृति याकनं वल । अले व
हे समाजयापि ततातःकेहेपि शिक्षाय् न्हां वना
च्वन, गुगु समाजयात पर्दा प्रथायागु त्वचं बांलाक
थी मफु । अयूसां भावयात पर्दा माने याइपि नं
यको दु, पर्दायागु धाथेंयागु रूप नं थ्व हे खः ।

पर्दा याना आपालं मिसातयेगु जिन्दगी कलं-
कित मजुल । इपि न्हाबले पुरुषतयेगु नजरं वचे
जुया जुइगु यात । इपि याकःचा वनेगु मयात ।
न्हाथाय् जूसां पासा ज्वना जुइगु यात । स्वाकं
पिहां मजुगुलि छेँ ज्याय् निपुण जुल । छेँ ज्या
बांलाक सफां व याकनं यायेफत । शायद ख्वाः
आपाः त्वपुया जुइगुलि तुइसे च्वना बांलाइगुली
नं छुं सहायता यात ला ! पर्दा प्रथां इमिगु जीवने
यक्वं हानि नं जू वन । स्वच्छ फसे सासः ल्हाये
मखना स्वास्थ्य स्यनावन । स्वास्थ्य स्यना हे

आयू कम जुल । थुकिं याना सु नापं बालाक खं
ल्हाये मफुत । मछालेगु न्हापा स्वया वढे जुल ।
थुकिं याना निभाः सम्म नं पाये मखनं हे विद्रोह
यायेगु ताकत मदया वन । स्त्री-शिक्षा बिलकुल
लोप जुल । मिसातयेगु जिन्दगी खालि तुंथी
च्वपि व्यांतयेगु जिन्दगीथें जुल । छेंया लुखा
हाचां गाया अन्तरराष्ट्रीय क्षेत्रे पला तये मफुत ।

हिन्दुस्थानं नेपाले नं पर्दा प्रथायागु त्वय्
पुन । मुसमांतयेगु प्रभाव यको देशे फैले जूगुलि पर्दा
प्रथायागु चलन नं यको देशे लाःवन । तर लिपा
पर्दा प्रथा मदुगु अंग्रेजतयेगु प्रभावं कःवलिसे
पर्दा प्रथा नं विस्तारं हे लोप जुजुं वन । अंग्रेज
प्रभाव थौं देश देशं कम जुया वन, तर इमिसं हटे
याःगु पर्दा प्रथा हटे जुइगु हानं कम जुजुं मवं ।
हानं पर्दा प्रथा हटे जूलिसे नारीत नं बुलुं दना
हे वया च्वन । थुकिं थ्व प्रथा निरर्थक सिद्ध जू ।

ख्वये मत्य

सुश्री रत्नेश्वरी प्रधान, ख्वप

ख्वये मत्य थन छ हाले मत्य
कर्पिन्त थः दुःख कने मत्य
ख्वयां छु हे दइ धका छन्त
मूक पशुथें छ ख्वया च्वन !
ल्वा बरु छ पलायन लिसे
तोते मत्य हिम्मत जीवने
छंगु नं छन्हु वइतिनि पाः
जीत हे जुइतिनि न्हैं सत्यया !
पासा मदुसां आशा कया
धन मदुसां मन थः तथा
थमं थंगु थाय् बांलाक खंका
च्वं वनेमाः न्हैं छं लुमंका ?

कर्पिं ख्वल धका ख्वये मदु खं ला !
‘भाग्यं भवतुं’ धायेगु छु वां ला ?
थःगु हे तुति थमं चुइमाः
थन जुइ दुर्गति भं मखुसा !

निर्दोषी

सुश्री पुष्पलता, तानसेन

सुथवंछि जि छेंसं तुं लः मदुगु पुखुली न्या वाथा वाथा कथें वोथावाथा कना च्वना । मेपिसं स्वयेबले ला जि ल्हाते सफू दुगुलि आखः व्वना च्वंम्हथें च्वं, तर जिगु मार्मिक वेदना सीगु सुनां ? मिखां ला सफूया चिचीग्वःगु आखः स्वया च्वना, तर दुने मतिं ला जीवन कुमारयात लुमंका च्वना, गुम्हसिया खाः बांला, हिस्सी दु, मिखा चत्तक च्वं ! उखुनु छपौ तँम्बःपहः याना च्वया हःगु पौ तिनि, वयां लिपा पौ वःगु मखु । उकिं हे जिगु चित्ते आकुल व्याकुल जुजुं घडी भित्ताः थात । निम्ह स्वम्ह पासापिसं स्कूले वनेत सःत वल । आः छु याये, मवसें मज्यूगु । याकनं याकनं वसतं पुना, सफू ज्वना, इपिं नापं वना । सकसियां खाः चक्कं, हररर हररर न्हिले वः । जि जक नवाये हे मं मदु ।

इपिं पासापिं मध्ये शान्ति जिम्ह मचाबले निसैंया यःम्ह पासा । वया नं जि यः । तर लिपा छुं कारणं याना व नाप प्रेमं नतुइगु बानि मदया वन । वं जित निगति खन । गन जि छम्ह इज्जतदारया म्हायू, गन व छम्ह बुं-ज्या सनीम्ह-सिया म्हायू ! खः, वं जि स्वया यक हे व्वना तल । जि नं थः गबले सइथें गबलें गबलें च्वनी । जिमि परस्परे लिपा थुकथं इध्यां जुल । तर जि मतियात फुर्सत हे मदु । जिगु दिमागे ला सदां जीवन हे चाहिला च्वन । शान्ति उजाम्ह मखु । वया नां नं शान्ति, स्वभाव नं शान्ति । तर अयजूसां जि जित छम्ह गण्यमान्य व्यक्तियें ताः ।

स्कूले थयंबले सकलें थःथःगु क्लास रुमे च्वना आखः व्वना च्वने धुंकल । शुरूशुरू सकलें क्लासे दुहाँ वन । जि नं वना । तर जि मन अस्थिर, मिखा अस्थिर ! संयोगं गयू गयू अबले हे जिगु मिखा न्ह्योनेसं च्वंगु सिमा ल्यूने च्वंम्ह छम्ह मचा पाखे वन । वं जित कत्तूक खल । अले ल्हाते च्वंगु पौ क्यन । जिगु म्ह कुचुया वल । अयूनं जि इयालं ई फायेथें याना वयात इशारा बिया । क्लासे जिगु मन अस्थिर जुल । गबले पिरीयडया समय फुइथें च्वन । जीवन व जि सदां छयासं तुं म्हितेगु, व्वनेगु, चाहिलेगु सकसिनं भतिभति स्यूगु नं खं खः । तर सुनानं छुं धाये मक्काः । जीवन मेथायू व्वन, जि अनसं व्वनाबले ला थव सकसियां त्वः नं मन जुइ । न्हापांगु गं थात । अध्यापिका वन । मेम्ह मवःनि, अले जि पिने थयन । पौ कया । क्लासे तुं वया । जित खना सकलें न्ह्यथें ताइ वल । थुबले हे जिमि हाजीर काइम्ह अध्यापिका सारि सभाले यायां क्लासे दुहाँ भाल । जिपिं फुकं दना । वेकलं ल्हाः भायूयाना फेतुइगु अनुज्ञा बिया दीवं जिपिं फेतुना । तर वेकलं छुं हे धया मदिसे जित सःता दिल । जिगु खाः रंग छिना तःथें ह्याउंसे च्वन ।

तुति खात । मन भारा भारा मिन । वेकलं छकलं जिगु पौ पवन । तर निकः धासैंलि विवश जुया बी हे माल । जिगु खाः सकस्यां न्ह्योने प्रदर्शनीथें जुल । सकलें म्हुतुप्वाः ल्युत्युं न्हिल ।

पौ प्वला स्वये धुंका पौ हाजीर सफुती दुने तल । वेकः पिहाँ भाल । पलख लिपा जित सःतिके इल । जि ओफिसे वना । सेकेण्ड पिरीयड शुरू जुल । जिके वेकलं न्यन— 'जीवन धयाम्ह सु ?'

'मस्यु !'—जिं नं मग्याः पहलं मस्यु पहलं धया ।

वेकलं मति तँम्बः पहलं धया दिल—'गयू मस्यु धयागु ?'

जि छुं नं लिसः मबिया । वेकलं नं छुं मेगु मन्यं । वेकःया भद्रतां मगे तँ लहीगुली आपालं निपुणता प्राप्त याना तये धुंकल खनि । वेकःया ख्वाले वेकःया तँ सूक्ष्म रूपं जि खना । वेकः पिहाँ भाल । जित दकसिबे धन्दा निनियागु जुल । निनिं थव जिगु खँ भतिभति स्यू धका जि स्यू । उखुनु छको गयू च्वंक बोव्यूगु । माँ व बायात कना बी धका धाःगु । आः प्रधानाध्यापिकायात कनी, वं निनियात मकनी मखु । कारण जिमि निनि व प्रधानाध्यापिका ला-छुसियें मिले जू ।

प्रधानाध्यापिका, मास्टर व निनि स्वम्हं दुहाँ भाल । प्रधानाध्यापिकां छकोलं जिके न्यन—'थव सुयागु आखः ?' जिमि निनि धाल, 'गयू न्यना दियागु छिं ? छिं ला थवयागु धका सीके मफु थवं गयू छुटे याइ ? विकृत रूपं च्वया तःगु आखः गयू म्हसी ! पत्याः मजूसा शान्तिया आखः नाप तुलना याना दिसँ ।'

जिं भति खँ थुल । प्रधानाध्यापिकां विरोध यात । निनि नं विरोध यात । जिके हानं न्यन—'सुयागु आखः थव ?'

'धा रे धा सुयागुथें च्वं !'—निनिं नं जोड़ बिल ।

नयात लुं दयेके धासेलि नं सुयां मयइ ला ? अले तिन
जिगु म्ह भतिचा जूसां ववाना वल । जि भति लय्ताल ।
जि थुल, व पौ शान्ति च्वःगु धायेव जिगु दोष छुं हे दइ
मखु । शान्तियात हे सकसिनं दोषी ठहरे याइ । जिं नुगले
च्वंगु विवेक छपासः हला खँ ल्हाना । निनिया खाः खया
उम्ह अध्यापिकां धाल, 'छु शान्ति व निर्मलया बिच्चे छुं
शत्रुता दु ?'

छ्यो संकु-संकुं निनिं धाल—'अहो, छिं उलि नं मस्यु
ला, वयात व, वयात व मिखाया धू, तुतिया कँथे !'

शान्ति ! माँ-बौ मदुम्ह, गरीब कुले वूमह ! जि ?—
प्रधानाध्यापिकाया पासाया भिंचा ! अले उम्ह इज्जतदार
भलादमी सेठया म्हाय् ! प्रधानाध्यापिकां ख्वाले छगू प्रका-
रया तँ पिकया धाल, 'यायेगु छु लेसा !'

अले तीसकं निनिं धाल, 'उकिं ला बांलाक बिचाः याना
जक यायेमाः धयागु । मखुसा स्कूलया वदनाम जुइ । हानं
निदोषी दोषी, दोषीम्ह निदोषी जुइ ।'

थ्व खँ न्यनेवं फुकं सुंक च्वन । सुनां हे छुं हे मधाः ।
आखिर प्रधानाध्यापिकां हे धाल, 'जिं स्वये थ्व आखः
शान्तियागु मखु ।'

छकलं जागे जुया निनिं धाल, 'छिं नं गय् खँ ल्हाना
दियागु ? बांलाक स्वइ दिसँ का, शान्तिया आखः नापं मिले
याना दिसँ रे !'

आखिर प्रधानाध्यापिकां शान्तिया कापि कायेके छ्वया
पौ नापं आखः चूलाकल । तर मिले मज् । उकी मध्ये छगः
निगः स्वयेबले मिले जूथे जूथे च्वं ।

शान्ति त्वलहँ इमित खल । वं थुइके मफुत कि छाय्
थुमिसं थय् याना च्वंगु । सासः फिना छुं मधासे सुंक च्वं
च्वन । प्रधानाध्यापिकां न्यन, 'छं छाय् थय् याना म्वाः
मदुगु पौ बिया छम्ह पासाया बेइज्जत यायेत सनागु ।'

विचरा शान्ति भत्संग वंका धाल, 'जिं ला मस्यु, छाय्
च्वये !'

'छं मखुसा सुनां ले ?—ख थ्व आखः छंगु हे ला
खःनि !'

पलख सकलें सुंक च्वन । प्रधानाध्यापिकां वयात वनेगु
संकेत बिल । जित नं वनेगु संकेत बिल । शान्ति मेधाय्
वन । जि खना व तँम्बयेकल । जि नं व खना तँम्बः पहः-
याना वना । लिपा स्कूले हला फैले जुल, शान्ति व वया
पासापिं मिले जुया जित बेइज्जत जुइगु पौ च्वल । अले
खुन्हुया निनिं रस्टिकेट यात ।

छें थ्यंबले थ्यनेवं मामं च्या त्वंकल । निनिं नं थ्यंकः
भाल । निनिं जित खल । जि सीथे मङ्गाल । माँ तले थहाँ
भाल । कारण निनियात बिस्कूट माः । निनिं च्या त्वँतँ
धाल—'निदोषीम्ह मैजुयागु खाः कको स्वये ?'—जिं खाः
ख्युंक तया । मिखा हे थमकना । मामं जित नं निनियात
नं बिस्कूट बिल । निनिं ख्यालथे धाल—'वयात थौं छाय्
बिस्कूट बिया, वं थौं छु तःधंगु ज्या याःगु दु ?' 'आः क
न्होने दसेलि तःधंगु यायेमा, चीधंगु यायेमा !'—मामं
न्हिला लिसः बिल । निनिं नं अले खाः अय्हे ख्युंकल,
गय् जिं !

सुश्री लीलावती श्रेष्ठ, यल

सिन्हः कपाःया तिसा खः । छगू धार्मिक कर्मया चिन्ह खः । मिसातये सौभाग्य खः, शोभा खः । थव आपायाना ह्याउँगु व हाकुगु प्रचलित खने दु । श्राद्धबले केशरी अर्थात् म्हाखुगु सिन्हः मदयेकं मगाः । थव रंग शान्त स्वभावम्ह भगवान बुद्धया नं यःगु जुया जुइ, शिष्यपिन्त व स्वयं थतः थव रंगया चीवर ल्यःगु । हानं भी नेपाःया बौद्ध बहाले म्हासुगु सिन्हःया प्रचलन आपाः खने दु । सिन्हः वंचुगु व वाउँगु उस्त खने मदु । स्वन्तिया पर्बे समाजे पंच रंगी सिन्हः तता-केहेपिसं दाजु-किजापित तिकू । थव न्याताय् वंचुगु व वाउँगु सिन्हः नं दुध्याः । गां-गामे पहाड़े च्वंपिसं थौकन्हे तकं किजा-पूजा खुनु ह्याउँगु, वाउँगु, वंचुगु, म्हासुगु, तुयूगु सिन्हः कपाले भवलकं तिना वइगु भीसं स्वये खनि ।

सिन्हः लाखे हिन्दुस्तानं पिहाँ वःगु हँ ! भारतया प्राचीन निवासी नागत साव हे बांलाके सः । थव हे नाग जाति लिसे आर्यया छको ल्वापु जुल । नाग जातिया थव युद्धे पराजय जुल । तर इमिसं पिकाःगु सिन्हःया प्रथायात आर्यजापि थःपिनिगु धर्म-कर्म नं बुलुं थ्याका हल । उकिं नेपाले व भारते आर्यया लिपा वःगु मुसमान जाते छगू तोतो मेगु फुक जाते सिन्हः तीगु चलन दुगु खः ।

न्हापा न्हापायापिसं सिन्हः मदुगु रूवाः स्वयेगु हे अलक्षिण धाइ । मचात बान्हितिइले सन्ध्या-काइले गनं-गिनं वने माल कि पालितःया धू सिन्हः तिका यन कि भूत प्रेत आदि पाखें रक्षा जुइ धाइपिं नं दु । थव चलन आः नं द हे दनि । गनं गनं युद्ध वने त्यल कि गुरुपिनिगु ल्हार्ति साइतया सिन्हः तिना पिहाँ वनी । युद्धे वनीपिं अफिसरतयेत ला जुजुपिसं हे सिन्हः तिका छ्वः । राजपूतया मिसातयेसं थः भातपिन्त युद्धे वने त्यल कि सिन्हः तिका हे विदा बी । हानं पशुपति घाटे यंकातःपिं उसाय् मदु-पिन्त पशुपति नाथयागु दृष्टियागु श्रीखण्ड सिन्हःथें बागः कपाः भुइक सिन्हः तिकी । न्ह्याम्ह फकीरं थ जु, न्ह्यागु उमेरयाम्ह मिसाया कपाले नं विभू तिका हे च्वन । द्योयोगु सिन्हः तीधुन कि बांमलासां चट्ट मच्चंसां हुइ मत्यो धाइपिं ला यक् हे दनि ।

सिन्हः ध्यवा तूगु तिसा मखु, अयूनं मिसा जातिया लागी तःधंगु तिसा खः । सौभाग्यया चिन्ह खः । विधवा मिसां वरु हीराया टपं सुइज्यू, तर ह्याउँगु सिन्हलं ती मज्यू । वयागु लागी हीराया टप स्वया नं ह्याउँ सिन्हः छपताया मू आपा वं । ततःधंगु पूजा अथवा मोहनीया चालं वल कि थकालि नकिंया गपाय्धंगु सम्मान ! व गुलि सौभाग्यवती ! थः परिवारे मेपिं फुक सधवा व कुमारी मस्तये छ्योले सिंचय् लाक ह्याउँ सिन्हः अर्थात् हों हों धाःगु भुयू सिन्हः छायेकेगु अधिकार वयात दु । इही याइबले भीसं व्यायात छु धका भापीगु खः । मेवले नं सदां ह्याउँ सिन्हःयात भीसं वथें हे खना वया च्वनागु दु । म्हाय् मचायात विया छ्वये त्यल कि मामं थव हे सिन्हः दुगु सिन्हः-भू क्वसः बी । मामं म्हाय्यात बी मफुगु वस्तु छु दु ? अयूसां दकसिबे थव सिन्हःयात तःधं खना हे सिन्हःभू क्वसः बीगु याना तःगु मखा जुइ ! थुकथं सिन्हः व भीगु थितिरीति एवं जन-विश्वासया न्याक हे सम्बन्ध दु !

पासा न्होने नु

—कुमारी इन्दिरा देवी, स्वप

वसन्तया आगमन
शिशिरया पलायन
क्यब-क्यवे प्रतिध्वनि-पूर्ण सुमधूर गायन
मानो
सुयातं सःता च्वंगु ला धयाथें च्वं, अन !

सिमा - स्वांमाय् नं न्हून्हूगु चुलि
क्यबया सौन्दर्य, रमणीयता गुलि
क्यबया वातावरण हे नं उलिथुलि
धाये मफु
नवीनतायात परिणतं हया च्वंगुलि !

व क्यबयागु दृश्यं
मानव - समाजे नं
न्हूगु श्रृष्टिया आवश्यकता क्यना च्वन
गुगु भावुक चित्रं
मनोरञ्जन, उह्लास, उमंगया उत्सुकता इना च्वन !

तर पासा,
भीगु समाजे नं वसन्त हयेत
भीगु त्याग व तपस्या आवश्यक;
व्यर्थ कामना खः, विना कुर्बानं
समाजया समृद्धिशाली नव - निर्माण !

उकिं भी मिसा,
यायेगु, सुंक च्वना थःगु मतियां गतिया हत्या
अक्क थःगु महत्वाकांक्षाया हत्या
भीगु सत्य नं कर्तव्य मखु,
पासा, न्होने नु, न्होने नु !

भूत-जीवनया अंधकार : शुभ-संवेगया प्रकाश

रूप लावण्य, सौभाग्य व यशं माते
जुया यौवनया अभिमाने मस्त जुया जि
अज्ञानीं थःत गुलि गौरवमयी समझे
जुया च्वनागु ! म्ह छम्हं (तोपुक) तिसां
तिया जि (स्वयं) आपालं ल्याय्म्हतये
आकर्षण जुइगु खः । वेश्या-सदनया
लुखाय् फेतुना बाँलाक सतर्कदृष्टि स्वया
जि व्याधां जाल हलीथें (मायाजाल
हला) च्वं च्वनेगु खः । लज्जा व शर्म
तोता, वसः इसः दक तोता नांगां तकं
जि जुइगु खः, मनूतयेत पतन यायेत
गुजा गुजागु मायाजाल ज्वयेगु ! व हे
(मनू) जि थौं संखाना तयागु छ्योम्ह,
चीवरं न्यया तःम्ह जुया सिमा कवे ध्याने
च्वना अवितर्क ध्यान लाना विहार
याना च्वना । देवपिनिगु मनूतयेगु काम-
नाया फुक जिगु बन्धन च्वुना वने
धुंकल । फुक पाप जिं तापाक वांङ्चया
थौं जिं निर्वाणया परम शान्ति अनुभव
याना च्वना, जि निर्वाण-प्राप्तम्ह खः,
परम शान्तम्ह खः ।

—थेरी विमला

न्वसापासा

१०००

पासा न्होने नु]

[६६५

मर्मिगु लें

सुश्री सुशीला श्रेष्ठ, यल

यलयागु छगू कन्या स्कूले सेकेण्ड टरमिनल जाँच शुरु जुया च्वन । जाँच बिया च्वंपि यक्व हे दु । अन जि नाप रूपा नं जाँच बिया च्वंगु । हिसाबया जाँच । सकलें थःथःगु हिसाबे मन्न जुया च्वन । जि नं हिसाब याना च्वना । छकः घण्टी थाये बाँकि दनिबले जिथाय् गार्ड कम जुल । गार्ड फुक्क छथाय् मुना नानारंगया गफ मुइका च्वन । व गफ न्यना जिगु हिसाबे उस्त ध्यान तये मफुत । थथे जाँचया हःले नं मस्तेत बाधा जुइक मास्टर साहेबपि गफ याना च्वनिगु ! थुबले हे जि नापं भचा सत्तिक च्वंम्ह पासा रूपां दः 'अय् शीला, अय् शीला' धका तीजक निकः स्वकः सःतल । निकःति सःनुतले जि नं मताछु याना च्वना । न्यने हे मजीक रूपा हाल । अले जि छकः थय्क च्वे स्वया । रूपां "छं छु छु हिसाब याये छुन ?" धका न्यन । जि याये धुंक्क कना बिया । "आम छंगु कापि छकः हिं रे" रूपां धाल । अले जि नं थुखे उखे छकः स्वया । सुनानं मखंथे च्वने साथ सुंक्क कापि बिया । "भट्ट सारे या रूपा" धया । जि हानं मेगु सेकेण्ड कापी हिसाब तुं याना । भचा जायेका दः कापि लित बिल । जि कापि कैया । भचा जायेका रूपां हानं दः सःतल—छं प्रीब्लेम याये धुन ला ?

जि नं जिगु कापि जक बिया च्वने फौला थथे मने तया धया—'आम छं याना तयागु ग्राफ कापि छकःनि हचि अले जि नं बी ।'

धाथे रूपां नं वयागु कापि दः बिल । जि कापि नं काये धुन 'फाइव मिनेट मोर' धाधां मास्टर छम्ह हाः वल । जिगु मन भचा भारभार मिना वल । अले जि रूपायात सःता "कापि ना" धया । तर रूपां धासा तेरे हे मयासे च्वना च्वन । जि छुं रूपायागु हिसाब सारे याये जक ल्यना मास्टर गोपाल कृष्ण न्होने दँ वल । वं छकः दः धा नं धाल—अय् हिसाब छाय् सारे याना च्वनागु ?

जित छु धाये, छु धाये जुल । अयूसां छत्ति हे मयासे "थुके मिले मजुया सारे यानागु" धया । तर जिथासं गार्ड उखे चिला मवन । मास्टर साहेबपिनि न्हाय्पने खुस खुसयाना खँ ल्हात । जि तसकं हे ग्यात । म्हे क्वालखं लुनार्थे जुया वल । भचा लिपा जिथाय् न्होने हेड मास्टर साहेब दँ वल । अबले जिगु मने छु छु खँ लुमाना वल जि धाये मफुत । हेडमास्टरं जिके च्वंगु रूपायागु कापी कया छकः स्वल । अले धाल—'कापि थथे लाथ याये दइ ला ?'

अले जि नं 'च्वच्वं जुल' धया । हानं अन छम्ह मेम्ह मास्टर दँवल, उखे पाखे छम्ह मेम्ह मास्टर लिधू थिधू जुजुं धाल—थथे याकेला जि हे मज्यू, s. l. c. हःले जूसा

पितनाहये धुंक्कल' धागु खँ जिगु न्हाय्पने थ्यन । अले जिगु छु गति जुल जुइ, व छिकिपिसं नं अनुमान याना दी फु । जि रूपायागु कापि तिजक गाया दुने सुचुका । अले दः हेड-मास्टर व मेम्ह मास्टर निम्हेसिनं नं "छक्कलं मेगु कापि गो ?" धका न्यन । जिगु ख्वाः भचा ह्याउँया वल । छु धाये, छु धाये जुल । हानं छुं-छां हे मधासे कापि तीजक लिक्कया ।

"छाय् कापि सुचुकागु ?" धाल । जि नं दक्क साहस मुंका फूर्ति साथ हे धया, 'थ्व कापि च्वंगु हिसाब मिले मजुया छें यंके ल्यनागु ।'

हेडमास्टर नाप च्वंम्ह मास्टरं "मिले मजूसां थन हे ति" धाल ! जि "मिले मजूगु हिसाब थन छु यायेत तेगु" धया रूपायागु हिसाब स्याना ।

"आमथे स्यायेगु जूसा आम कापि खुना छो ।"

जि नं स्वये हे तम्मो पहलं कापि च्यात चुत जुइक खुना । छक्क टुका हे बे मज्जुसे फुक्क ल्हाती पोचिना तया । अले हानं छकः जि वं कापि क्यना हानं स्वया च्वना । हेड-मास्टर "छु स्वया च्वनागु" धका थारन्हुक हक्कल । जि जिगु कापि बिया सुंक्क दना वया । रूपां तम्मो मिखां तःतः ग्वेक कना दः स्वया च्वन । जि रूपायात छुं-छां हे मधासे सुंक्क पिहाँ वया । छथाय् क्यवे व कापि वांछ्वया बिया ।

जाँच सिधःगु घण्टी थात । सकलें पासापिं कुहाँ वल । हिसाब मिले जू धका हिसाब याना सोबले ६०
पासापिं मध्ये गुलिसिनं क्वन्त न्हाचः हेडमास्टरं 'छु धागु नम्बर हिसाब मिले जू, ४४ नम्बर ला अवश्य वइ

हाँ ?' धका न्यं वल । जि
सिनार्थे हे मञ्जाला वल ।

भचा लिपा पाले
जिथाय् वया "द्वित तले
सःतल" धाः वल । जिगु
मने वने ला मवने ला
जुल । हानं ग्याना मवःगु
धाइ धका जि तले वना ।
अले तले थ्यनेवं हे हेड-
मास्टरं "न्हाचः खुनागु
कापि गो" धका न्यन ।
रुपां नं दः बिया मधासे
"न्हाचः फय् वःबले क्वेसन
नं, कापि नं पुइका यंकु-
गुथे च्वं । जि क्वेशत
जक कया कापि काय्
मफुत' धका धया च्वन ।
रूपाया व्यूटरल मास्टर
नं अन हे दु । वं नं
रूपायात कापि गन वन ?
धका न्यना च्वन ।

जि छें लिहाँ वया ।
भचा जायका मास्टर
साहेब भाल । छु छु

तर्क व हृदय

व गुगु लं वल, गुगु लं वन !
थुलि हे नं गुगु विषये छं मस्यू,
अलेछुं भतिचिया नितिं छ नाप दुपिनिगु नितिं
छ 'जि काय्, जि पुता !' धाधां छाया ख्वया च्वना ?
व छु लं वल, व छु लं वन ।
यदि छं थुलि हे (जक) स्यूगुसां नं,
छ छाया ख्वइगु जुइ ?
ध्व ला प्राणीपिनिगु स्वभाव हे खः !
मन्यंसे व वःगु खः,
बचं मदयेकं तुं वन !
छुं दिया नितिं व गनं-गिनं वःगु खः,
छुं दिं च्वना व हानं गनं वना बिल !
छपु लं वयेगु, छपु लं वनेगु
थन छपु लं वल, थनं छपु लं वन !
मृत्यु जुइवं मनूतयेसं थथे हे रूप हिला च्वनी,
गुगु रूपं व वःगु उगु हे रूप व वंगु,
हानं शोक छुया नितिं ?

—नवीनतम प्रकाशित ग्रन्थ

थेरी-गाथां

थेरी अभिरूपा नन्दा

कपिलवस्तु वासी क्षेमकया म्हाय् नन्दायात स्वयं सौन्दर्य श्रृजना याना बिल नं भाग्यं स्वयंवरया
सुख-वर्षा न्ह्यो हे दुर्भाग्यया ग्वँफय् वयका बिल, भावी-पति चरदूत पुइकः यंकल, अले वयात नं छें विहारे
पुइका हल । स्व-सौन्दर्यया स्वाभिमानी अभिरूपा नन्दा बुद्धया अनित्यवाद खना तस्सकं ग्याः ।
क्षणिकवाद खन कि सात्तु हे वं । तर छन्हु बुद्धं शरीरया यथार्थ स्थितिया ज्ञानरूपी लखं छ्वाका सात्तु
नं काल । लिपा निर्भयया महत्ता प्रत्यक्ष अनुभव याना बुद्धया बचं बारबार लुमंका व थय् हाला च्वनी :—
नन्दा ! अशुचि दुर्गन्धं जाइ च्वंगु, रोगया छें जुया च्वंगु ध्व शरीरयात बाँलाक ध्यानं स्व । एकाग्र
हानं बाँलाक समाधिनिष्ठ चित्तया शान्तिं प्रतिष्ठित जुया छं अशुभ भावनाय् मन छ्व ।

दक वस्तु अनित्य, दुःख व अनात्म रूपे स्वयेगु अभ्यास या, छं अहंकार रूपी चित्तया दुने थ्यंक
च्वंगु मलयात तोता छव, अहंकार यात बाँलाक त्याके फयेव छ शान्त व निर्मल चित्तम्ह जुया
चाहिले दइ ।

तर्क व हृदय]

[६६७

सुश्री गुलाब

श्व लेखया शीर्षक खने अथवा न्यने मात्रं हे भी महिला पासापिनि मने ध्वाक् वनी कि सर्पया रूपे थुनातइगु सर्वतया च्वकाय् घाना तइगु का । थौं सचिका महिला वर्ग नापं हे जक बुला च्वन धासां ज्यू । तर श्वया सृष्टि-काले अर्थे खइ मखु । कारण अबलेयापिं मनूत रूप मनू जूसां माकःया काय् छय्तिनि, भी धका माकःत सींसीं आजुया नं आजु जुल । उकिं प्रकृतिं बियाहःगु सँ ला महिला, पुरुष निश्वःयां उर्थे हे दये फु । ज्याय् नं आःथे अपाय्सकं भेद दइ मखु । अले निगूवर्गयात नं अवश्यमेव सचिकाया जरुरत दत जुइमाः । हानं अनुमान याना स्वत धासा सचिकाया सृष्टि मनूया सृष्टि लिसें तुं जुल खइ मखु । कारण वसः तथा तिसार्थे तुं श्व नं छगू सभ्यताया चिं खः । गथे चिकुगु पाखें बचे जुइ सया वःलिसे सिमाख्वलायागु जूसां वसः पुने सया वल । वर्थे तुं ज्या याये त्यंबले सँ गथे ततः मतः क्यं क मिखा-माखा हे त्वप्पुक ख्वाले ख्वाले क्हाँ वल जुइ, उकिसं चिकं धयागु ला सु भंगःया नां तिनि बले सँ नं छ्वलः जुया च्वनीगु । खालि सपः ह्यूसं व्यना जक वल जुइ । अले छुं चीज छगू कया सँयात चित जुइमाः । श्व हे खये फु, सचिकाया सृष्टिया मूलखा । अबले श्वयात आःथे सचिका जक धाइगु खइमखु 'सचिका' धका हे नामकरण यात जुइ । कारण श्व सँचीगु ज्यावः जुल । तर व हे सचिका थौं सौभाग्यया चिं तक नं जूवल ।

भीसं सीकं विशेषयाना सचिका धयागु कायागु हे व्यव- यंकेगुली ध्यान तथा हल ।
हृत जुया च्वंगु खः । तर आरम्भे ला सचिका कायागु खइ श्व हे गुणे सचिकां नं लहराया रूप तोता काय् पलाः
मखु, न रंग हे निश्चितगु खइ । अबले ला मनूते न नये- तल जुइ फु । लिपा जूबले सचिकायागु हे जक छगू व्यापार

गुया ठेगाना न बाय्या
ठेगाना ! जंगलं जंगलं
चाहिला जुइपिं, धाये-
माल धाःसा थःगु जीवन
हे प्रकृतिया भरे तिनि ।
अबलेसिगु युगया नां हे
'पाषाण युग' धाइ ।
उकिं भीसं अनुमान याये
फु कि सचिकाया शुरु छुं
छगू लहराया पाखें जुल
जुइमाः । तर समय लिसे
लिसे मानव-बुद्धि नं
हिला वन । अले मनूतयेसं

अकाद्य तर्क : ध्रुव सत्य

यदि लखं हे शुद्ध जुइगुसा, तहाः, व्यां, काबले,
मगरादि जलचरत अवश्य स्वर्गे वनी ! यदि लखं
मोल्हुइगुपिं पाप न्हनीगुसा फैं, फा, मे, चलाःया
ला मीपिं, न्या लाइपिं, खँत, ज्यानमारात फुक
पाप-कर्म याये धुंका लखे मोल्हुया छु पापं मुक्तपिं
जुया मवनी ला ? हानं यदि श्व नदी मोल्हुया
न्हापायागु पाप चुइकीगुसा व नापं हे छंगु पुण्य-
कर्म नं छाया चुइकः मयंकी ?—ब्राह्मण ! अले छंके
छु लयनी ?

—थेरी पूर्णिका

जू वन । अले उन्नतिया
लें लायेत छु मानि ?
गुगु देशे च्वपिं मनूतये
गुकथं यल, हानं गुगु रंग
यल उगु हे किसिमं देका
बी । थुकेयात हे व्यापा-
रिक निपुणता धाइ ।
भी माँ बज्येपिनिगु
धापू दु, इमिगु पाले
(यौवन अवस्थाय) कुत्या,
निकु हाकःगु ह्याउँगु
तूलया सचिका, उकिया
च्वकाय् नानां तरहं

माःमाःगु वस्तुया सृष्टिया साथे उकियागु रूप नं बांलाका वत्तुं चिना तइगु । गुलि गुलि फेसनदारी सचिकाया

स्वंगू वत्तुया संयोगं अर्धं चन्द्रया रूप काःवनीगु हँ । उकिं
 न्हापा नेपाः दुने वंगले मंगले वनेबले मुस्माते ला सारा
 न्हिच्छि न्हिच्छि हे सचिका दयेका च्वनीगु । उकिंसं विधदा
 बाहेक ह्याउँ गु सिन्हः चुरि नापं तुं सचिका नं ह्याउँ गु माःगु ।
 कारण सचिकाया मतलब सँयात बशे कायेगु ज्यावः जक
 मखुत सौभाग्यया चि नं जूवन । भीगु नेपाले शुभया रंग
 ह्याउँ गु रंग खः । वथे तुं हिन्दुस्थानया छुं छगू थासे शुभया
 रंग हाकुगु नं माने याः हँ । लाःसा थौकन्हे हाकुगु सचिका
 तयेगु चलन नं अनं हे वोगुला छुल्लु । अयसां थ्व न्यादँ
 खुदया दुने ला तूलकाया सचिकाया पलसा रीवनया प्रथां
 नेपाःया स्वंगू शहरे नं थाय काये धुंकल । आः जूबले ला रंगे
 नं उस्त ध्यान मंत । न्हागु हे रंग जूसां बांलागु थःतः
 लोगुली अप्पो रुचि वन । कारण थौकन्हे सचिका सौभाग्यया
 चि जक नं मखये धुंकल फेसनया सामग्री परिणत जुइ धुंकल ।
 उकिंसं विज्ञान प्रज्ज्वलित जुइक च्याना च्वंगु युग, मेगु यंत्रया
 साथे सँवशे कायेगु यन्त्र नं पिहाँ वया ब्यूबले ला सचि-
 कायां स्वां जूवन । गुलि गुलिसिया ला घसिनीतये नाम्लो
 तया द्रको कबीथे नाम्लो दुगु जालिं थःगु हे सँ कुबिया
 जुइगु । आः जालिया प्रयोग नं आपालं हे कम धाःसां ज्यू ।
 द्वायधाःसा विद्यार्थी जीवनेतिनिपिं अप्पो महिला वर्गया
 ला रीवन हे तिनि । गृहस्थी च्वंपिं प्रौढ अथवा वृद्धातये
 विशेषयाना तूलकायागु हे सचिका तइगु । उकिं आः तक-
 यात नेपाःया शहर शहरे रीवन हे प्रचलित जुया च्वन
 धासां छुं अत्युक्ति मजूथे च्वं ।

ज्या ला सचिकाया नं रीवनया नं व हे छता ज्या खः
 धका भीसं च्वे नं विज्ञापन बिया वयागु दु साथे ज्यामित-
 येसं ज्यावो ज्याय प्रयोग याना क्यना हइ च्वंगु नं दु ।

अयसां नामे अन्तर आपालं दु । कारण सचिका भी सच्च
 माँ-भाय् जुल, रीवन न्यानागु शब्द खः । नां फरकथे तुं
 गुणे नं आपालं हे पाः । तूलकाया सचिका हे घरेलु उद्योगं
 तयार जूगु स्वया बजारी सचिका कच्चा जुइगु, मभिना
 च्वनीगु, रीवन ला म्फन हे का, न्हाथे हे भिगु जुइमा भीगु
 शकल सचिका नाप जोरि खोज याये फइ मखु । व्यापारि-
 तये सामान पिनें पिनें बांलाका कच्चा तथा मभिकेमा धयागु
 इमिगु अध्ययने दु ला छुथे, नत्रसा भीथाय् न्हापां तकः
 टुपलि भिक बल्लाक दयेका दंक मिल धकां जापानया व्या-
 पारिक अध्ययन मगानि धका धाये फइ मखु । अले रीवन
 प्रयोग यायेबले बांलासां भीगु देशया घरेलु उद्योगं तयार
 जूगु सचिकाति कातु मजुइगुला स्वाभाविक हे जुल ।
 कारण सचिका जक मखु सुकू, नालुलाकां आदि नेपाःया
 घरेलु उद्योगं पिहाँ वोगु माल सामानत भि हे भीनि
 धायेमाः ।

न्हापा तूलकाया सचिका जूगुलिं छगू निश्चित जातया
 ठोस व्यापार जुया वइ च्वंगु । कारण तूलकाया सचिकाय्
 ल्हाःया मेहनत अप्पो, कायां स्वप्नीयाना सचिकाया रूपे हये
 माल । हानं उकी बाँबाँलाक वत्तुं हे ची माल । आः
 रीवनया प्रथा वइ ब्यूबले ला लँस्यना वन । थमं ल्हातिं सना
 च्वने माःगु मखुत । मिशिनं पिहाँ वोगु चीजत न्हाथाय्
 पसले तयेत नं इज्जतं पिनेथे मच्वन । आलु पसले लाःसां
 रीवन भीगु जुयावल । उकिं न्हागु हे चीज थजुइमा छुथे
 उन्नति जुया च्वंसा मेगु पाखे अवन्नति जुया च्वंगु खने दु ।
 तर थथे जुल धका परिवर्तनया तःखा ती फइ मखु, ती नं
 मज्यू । कारण संसार हे परिवर्तनया न्हायकं खः ।

कलंकित जीवन : शुभ्र संवेग

फुक काशी-राज्यया गुलि आय दु, उलि हे जिगु मू दु । जिं
 स्वयं व स्वया छुं म्ह मूकयाः थःगु सेवा मनूतयेत मबिया । तर व हे
 (मनूयात) जित (थःगु) बांलागु फुकं (आः) थःगु घृणाया कारण जुल,
 ग्लानिजन्य जुल । जि व मोहं अलग जुया आः विरक्त जुइ धुन ।
 सीगु व बुइगु चक्रे जि आः हानं चाःहिला च्वने म्वाल । जिं स्वगू
 विद्यायात साक्षात्कार याना, भगवान अर्हत् सम्यक् सम्बुद्धया
 शासनयात पुर्ण याये धुन ।

—थेरी अड्डकासीं

मिखा-भाय्

सुश्री जुनी देवी

‘हेलो मिस्टर’, आकाभाकां वःगु थव सलं जिगु च्वाच्चा कया च्वंगु पलाः दित । जि क्वाः ख्यलं स्वया व मखं । उखें थुखें स्वयागु खना जुइ रमेश खितितिति न्हिला हल । न्हिला हः पाखे थस्वया—रमेश इयाले खनी, व जित स्वया न्हिला हे च्वन । अले थहाँ वा धका ल्हाः भाय्यात । ‘मिहगः इले मलाः धका सुप्रिटेण्डेण्ट भोके जुल म्हाल वने’ धयां व माने मजू । ‘आः अय जुइ मखुन । फुक मिले याना थके धुन । जिपिं मिहगः लिहाँ वयाबले साइे दुइ जुल धुंकल’ धका धाल । थहाँ वयेत जिहि याना च्वन । जि पलख अन दना । जित ला तसकं हे दो मन जुल । अय् याये, थय् याये मंत । वं धाःसा थाहाँ वा कि थाहाँ वा धका तःसकं हे जोड़ याना च्वन । छु याये, शिष्टाचारया नातां जूसां थःगु तिव्रगु इच्छा काटे यायेगु बाध्य हे परे जुल । तुति रमेशया छें तले पाखे तीसक न्हाचीको । तर व फय्या सिकं च्वाय् वना च्वंगु मन गन, गन !

X

तसकं तज्जागु प्यकुंलागु हल । फिक्का गेरु रंगं हल क्वागुलि इला तःगु । उकी च्चे पाखे सत्री-सत्री स्वँ दयेका च्वना च्वंपिं बखुंतयेगु बिस्ता क्वाथाय निथाय् तुइसे च्वंक सोसो वया च्वंगु दु । हल तःधं हे जू धायेमाः । सच्चि-गुति बेञ्च ला निस्फिक्रि न्ह्यं । हले क्वाचालं थौंकन्हेया क्वांटगु खापा दुगु दराज तथा तःगु फुकं हे क्वाथीला धयार्थें च्वं ! फुकं किताबं तनातन जाः । थुकि हे थव हल अवश्य नं लाइब्रेरी हे खः धका कयं ।

जाँचया न्हापांखुनु विद्यार्थीतये रोल नम्बर माः जुजुं हे फच्चित । गर्लसतये जक अपायसकं थाकु मजू । इमिगु लागी अलग हे मेगु कोठा दु । उकिं क्वाथाय हे जक माःसां गाः । सकस्यां थःथःगु नम्बर लुइका थःथःगु थासे फेतुइ धुंकल । हानं थःथःगु वेञ्चया न्ह्योने ल्यूने च्वंपिं नाप थःथःगु स्वभाव पिकया खँ ल्हाना च्वन । थुखे मिस्टर नं एक से एक कमतिपिं क्वाह बाह धका मदु । मानो इपिं श्रृङ्गारयागु कम-पिटिशने हे वना च्वंपिं ला धयार्थें च्वं । इपिं कम उमेरयापिं ला मखुथें च्वं, तर अयसां पसिं सिनातःपिं ला क्वाह जक हे नं खने मदु । व हे थौंकन्हे प्रख्यात जुया च्वंगु वेशत ! सर्वत थुना तःपिं ला द हे मदु धाःसां ज्यू । अपोसिया सँ तोता हे तःगु । उकी मध्ये गुलि-सियां तकि तकि मिले जू, गुलिसियां मजू । गुलिसियां ला ल्यूने च्वंगु सँ बलं न्ह्यकया तथा तःगु दु । गुलिसियां बच्चिजित जक सँ थुना अन हे त्तुं रिबनं चिना मेगु अर्थें तोता तःगु । वसः नं अय हे । ल्हाते घडिं मदु धयापिं ला बिलकुल हे कम

धयार्थें च्वं !

घण्टि थात । जि थःगु ल्हाते च्वंगु कापित धमाधम इना हया । मेम्हस्यां क्वेशन नं इना हल । हल थक्क चले जुया च्वंगु गुञ्जायमानयात विजय यायां मौनतां थःगु प्रभाव फैले यात । खालि व हे कापि पुइकूगु सिबाय सःया नामं शून्य ! जिमिसं नं थःथःगु पलाः नाइका । क्वाह क्वाह-सिनं क्वागु क्वागु भावनाया ख्वाः याना ल्हाः मद्युसे हे च्वल । स्वंगू घंटा इमिगु निंतिं ला मचायक हे फुइगु ! समय फुत । कापित मुंका । हेड-ओफिसे तथा ।

अहो ! जित उखुनु जीवने गुबलें हे जुइके मनंनिगु घटना अनुभव जुया च्वन । बहनी जब वने धका लासाय् ग्वारा तुला व जिगु न्ह्योनेसं तं च्वंमह रमायागु याद इवाट्ट मने लुमना वल । वयागु रूप, रंग, ढंग क्वाता छता दतले जिगु मिखाया क्वे प्याखँ ल्हूवल । अले हानं कापि बिया बले जिगु ख्वाः क्वाको पुलुक स्वःगु जि नं स्वयागु पाःलागु लुमन । थुजागु क्वागु क्वागु दत्तले खँ लुमना च्वंगुलिं दिक्क जुया न्ह्यः वयेकेत आपालं कोशिश नाना, तर न्ह्यः वयेके हे फुगु मखु ।

कन्हेखुनु जित क्वात्रत पाखे लाका तल । अन च्वंसां जिगु मन ला उखे हे हःता स्वया क्वाकः निकः वनी । वयागु ख्वाः खने मात्रं हे जित आनन्द अनुभव जुइगु । थुजागु हे किसिमं जाँच बिते जुयावं वना च्वन ! जि अन लाइबले खगें लाःथें च्वनीगु, अन मलाइबले हःता स्वया जिगु मिखा उखे वनीगु । वं च्वये फु ला मफु ला धका जित तसकं हे

धन्दा जुया च्वनिगु, जि अन इधू थिधू जुया च्वंसां जिगु मिखा व मन ला वयागु कापी हे । वयागु ल्हाः भचा सुंक च्वंथे च्वन कि जित तसकं हे धन्दा जुया वइगु । जि जक ज्युसा थमं हे च्वया बी मास्ते वः । तर व धाःसा न्य तकं न्यनीम्ह मखु । गबले थखइबले जि स्वयेगु नं पाः लाइ । व मझाला कलुइ । उखुनु साईंसया पाले वया ल्हाः द्यूगु भचा ताउ हे दित । न्हापां ला न्हापाथे हे धका च्वना जि न्ह्यचिला । तर लिहाँ वया स्वयाबले नं सुकं हे तिनि । जि तसकं हे धन्दा जुल । धया बी गय्, मबी गय् ! वं च्वये फुगु मखुत । व नं गुजाम्ह जुइ मस्यु, थ तक नं स्वःगु मखु । क्को न्यं जक न्यंसां धायेत गुलि ज्याक्कि । निधूति इधू-थिधू जुया । अले खइ मखुत वा धका लिक्क वना न्यना । व भसंग वन । जिगु खाः क्को पुञुक स्वत । जि धया, 'मथूगु दःसा न्यं ।' जि उखे-थुखे क्कः स्वया । मेमेपिसं नं धया बिया च्वंगु खन । अले भतिचा मन च्वन । वं म्हुतुं नमवा । कलमं क्वेशने थिया च्वंथे च्वं । क्वथीक क्को स्वया । ख हे खः खनि ! व जि बांलाक थुइका बिया । अले लिपा वयागु ल्हाः न्हात । मद्दि न्हात । मन याउंसे च्वन ।

तर जांच सिधसै निसै जिगु मन हानं इयातुल । वयात खंगु हे मखु । न्हृगु 'रजना' इले ला जांच सिधःगु हपे वये फु धका आशा याना, तर निराश जुल । अक्क उखे थुखे आशां साःसाःथे वना तर वना वनागु थासे निराश ज्वना लिहाँ वया । सुं क्कम्ह पंजाबी डेसे सँ कुलिकुलि चिंम्ह लेँ नाप लात कि व हे थे च्वनीगु ! तर व धाःसा खने हे दुगु मखु । क्कः निकः ला जित थुजागु नं मने लुया वइगु जुल, 'मखु धात्थे जित जक थय् जुगु ला !—मखु मखु, वयात जक गय मजुइ ! जांचया आखिरगु दिन खनु लुखायाथाय नाप-लाःबले वं न्हिलेथे' मन्हिलेथे याना गय च्वं जिगु खाः स्वःगु !' जिगु विचार हिल । 'मखु, थव स्यंका न्युम्ह हे रमेश ! गुजागु साहसं उखुनु वनाप खँ मल्हासे' तोते हे मखु धका न्हिथ्याक्क वनां तले वा कि तले वा धया रमेशं बिचे हे पना बिल । जि नं तथ्यंक अन वनेगु धका कने माःगु लु दु ! मेथाय् क्कथाय् वनेगु धया वंसा ला मा हे गाः । 'हिन्दुओंका पीछे ज्ञान' धात्थे हे खः का !—न्हाथे याना नं उम्के जुइ माःगु । आः मलाका हाला च्वनां लु याये !' थथे हे जुजुं वयागु किपा तक नं गनंमखना जिगु मन द्वाले पुकातःम्ह न्याथे फाता फाता पुला दिं फुनावं वया च्वन । क्कन्हु थुखे कोठाय् जि सुंक च्वं च्वनागु । छेँ च्वंपिनि

जि मदु धका च्वंगुथे । उकेँ इमि खँ ल्हाना च्वंगु बांलाक हे जि ताल । माँयाके न्यना च्वंगु खः —'छु धाल, क्यना स्वया दी धुन ला ?'

'ज्यू मिले जू हँ !—जातः ला तसकं भि धाल'—माँया चित्त बुझे जुइ धुंकुगुथे । जातःया प्रशंसा याना दिल । मेगु सः हानं ताये दत—'जातःया नाप नाप फुक हे भि ! वयागु शील, स्वभावे कुंखिनि थाय् भ्याः हे मदु । बांलागुली नं उखे च्वंम्ह नानि धे मफु ।'

'ज्या जुइगु जुसेलि आः खँ भीसं क्कय् तहाके ! साइत नं म्हिगः हे क्यना स्वये धुन । निगू दु हँ । न्हापांयागु मंसिर २ गते, मेगु वैशाखं तिनि ! जीत ला न्ह्योने वःगु हे ज्यू, हानं भीत जियां बीपिनि जोरे याये मलाः धाःसा गय याये ! नत्रसा क्कगु साइत जगेरा तयेमाः' मामं खँ क्किन फाने हे यान । हानं मेगु सः ताये दत—'इमि ला लु ल्याः थगुने निसै फुक चूलाका तये धुंकुगु, मचां वने मखुनि धाः-गुलि जक प्युगु ! इपिं ला थौंसा थौं, कन्हेसा कन्हे धाःबले तयार !—आः लु मानि । न्ह्योने वःगु दिं पक्का यान । जिगु मने धौ-बजि वाल । कारण विवाह याये बहःम्ह त्याय्-मम्ह जि हे क्कम्ह सिबाय मेपिं सुं दुगु मखु । जित तसकं हे फसाद जुल ।

बहनी जानया च्वनाथाय् मामं तीजक थव खँ उटे याना दिल । जि माँयात थथे विवाह याये मखुनि धया व विवाह यायेगुली इन्कार याना । माँ गन सुंक च्वनीम्ह धका ! धाल—अपाय्धी जुइ धुंकल, जिपिं नं आः ला काय् भौपिन्त फुक छेँ-ज्या लःल्हाना च्वनेगु ई जुइ धुंकल । साइत नं क्यना स्वये धुन । मंसिर २ गते दिं हँ । म्हिगः इमित पक्का याना छवये नं धुन । बाँ नं लाःम्ह हे खः । अयनं म्ह स्वये माःसा क्कः स्वः हँ ।' जि अस्वीकार हे याना । मामं स्वीकार याइगु विश्वास यात । जुजुं जुजुं जित भर्भं माँया थव विश्वासं फसाद यात । न्हिन्हि छेँ दुहाँ वल कि व हे खँ ! छेँ नं दुहाँ वये मन दुगु मखुत । पिने वना नं गन वने ? पासापि नाप नं मिले जुया न्हिला जुइ मफुत । वयागु खोज धाःसा समुद्रे कुतुं वंगु अपा बाकू मालेथे ! थुखे माँ-बापिनि धाःसा देशं दे, सःतिके छवये नं अःपु, यखाय्तुं, घरानि कुल, बांलाम्ह, च्वना नं तःम्ह, दके ला कोछी धुंम्ह धयागु खँ जक । जिगु स्थिति पँला लप्ते च्वंगु लःथे जुल । गुखे वनेगु ? जि जिगु इच्छाय् च्वने धाःसा छेँया बेइज्जतं माँ-बौ सिना बरोबर ताइगु जुल, मच्वने ला धाःसा व केलेहँ

च्वंगु मिखा गय् ल्वमंके फइगु ! बिहाः सत्तिनावं वन ।
 माँयात गुलिसिनं गय् धाल, गुलिसिनं गय् ! भमचा दुहाँ
 वयेवं यया वइका धाःपिं नं यक्वं दु । जिगु मने छ्वःगु मि
 नं भन भन दन्के जुल । भमचा लसो वने खुनु सुथे कुनें
 थहाँ वया । उखे कोठाय् कल्यां न्याके छ्वयेत धका छु छु
 तया तःगुथे मस्यु ! व दश्यं अनायास जित क्को ला न्हिले
 नं मास्ते वल ।

बहनी जुल । सकलें भमचा लखः वन । जि याकःचा
 कोठाय् थसः पाया च्वना । तःकेहेंपिसं जित गिजे याना
 च्वन । जि न्याः वःम्हथे मिखा तिसिसना च्वना । मने पूर्व
 घटना लुमना च्वन । अथे हे चा ध्वाना छ्वया । नसंचा
 इले ला भं सकसियां भमचा दुकायेगु तन्नां लिमलाः । जित
 नं याकनं ख्वाः स्यु, दँ साइते मलाइ धका तःम्हस्यां हे थं
 वल । तापाकं निसै वःगु म्वालिसलं जिगु ख्वया च्वंगु नुगः-
 यात भं सहायता बिल । भमचा लसुकुसु याथे धुंका तनां
 जित लपु ज्वना थना यंकल । ख्वासिले धुंका वसः क्जु
 तोता थहाँ वना । थःन थमं उपदेश बिया । आः छुं उपाय
 नं ला मंत ? पलख सिमाया किचले प्यपला न्यापल छीबले
 पथिकतयेतथे मन याउंसे च्वन । हंकेगु ज्या फुकं सिधयेका

क्वहाँ वया । व दिन नं रात नं सरि जुया हे बिते जुल ।
 अले ! सुहाग रात नं जीवनयात अभिशापथे जुल ।
 अन्धकार समुद्रे डुवे जुया अति तिम्रगु वेदनां सते याका
 च्वना । जित ला वयागु ख्वाः तक नं स्वये बिलकुल मयः ।
 चान्हेसिया भिनिताःति ई जुल । नव-वधुं जिगु कोठाय्
 तीजकं पलाः तल । जि जिगु मिखा न्ह्योने प्याखं ल्हवया
 च्वंम्ह स्वया सुंक च्वं च्वना । व जि लिक्क फेतू वल । जिगु
 हृदये प्रेमया थासे घृणां जाल । वं जिगु ख्वाः कथीक स्वः
 वःथे च्वन । जि फः पुला । रुमाल ख्वाले कयेकल । तँ
 पिहाँ वल । गुलि जिलाहाम्ह धाये ! जि अयुनं तँ नुना सुंक
 च्वना । मिखा कंका खँ ल्हायेगु लागी जित वं कोशिश यात ।
 वयागु अशिष्टाचारे वा जिलाहा पहले जि जक ज्युसा जुक्क
 दना खत्तं क्थु भमटे याना छ्वये ला छु धयाथे मनी वन ।
 तर छु याये ! थुकिं छुं बांलागु फल पिहाँ वइ । वाकू द्विना ।
 तर वं थःगु ताल मतोतू । ताउन जासैलि वया नं भचा तँ
 पिहाँ वल मखा जुइ, जिगु छ्यों दिका तयागु ल्हाः ज्वना
 बाँछवत ! जित मिखा कना स्वयेगु बाध्य हे जुल । पुक्क
 मिखा कना, अनायास जिगु म्हुतुं थ्व हे वाक्य पिहाँ वल—
 'ओऽ रमा !' अले रमा फनक फःडिल !

जि नं नारी खः !

श्रीमती मायादेवी, भवंत

जि नं नारी खः

मभिगु चाला खैथे तोते फुपिं

भिगु चाला मतिनां मुंके फुपिं

भोगी जुइ फुपिं

जोगी नं जुइ मफु धाये म्वाःपिं

यःगु येका, मयःगु मेका

च्वे नं वने फुपिं, क्वे नं ध्यने फुपिं

नारीथे जि नं नारी खः !

x

x

x

धर्मे च्वने फुपिं च्वनेथाय् ध्यंक

पापं कुतुं वने फुपिं माःथाय् ध्यंक

युद्धे ल्वाये फुपिं

समाजे दुध्याःपिं—

सामाजिक सामर्थ्य दुपिं

थः नं खंपिं, कतः नं म्यूपिं

थः-कत उत्थे नं ताःपिं

नारीथे जि नं नारी खः !

x

x

x

उन्नति खंपिं, पतन हे जूसां

पतन नं खंपिं, उन्नती ध्यंसां

ग्याये नं फुपिं, ख्याये नं न्हांपिं

न्ह्यज्याये फुपिं, न्ह्यज्याके ह्यःपिं

न्हिले फुपिं न्हीके न्हांपिं

ख्वयेके फुपिं ख्वये फुपिं

न्हिला ख्वयेके फुपिं, ख्वया न्हीके फुपिं

नारी थें जि नं नारी खः !

सुगत-शासने मिसा-समाजया सहयोग

अनागरिका सुशीला, भोजपुर

बुद्ध-धर्मया नव-जागृति वा पुनरुत्थानया थ्व सदी थ्व २,५०० गूगु जयन्ती वर्ष धात्थे महत्वपूर्ण जू । थौं विश्वे बुद्ध-धर्मया प्रचार क्कालं हानं आपालं जूगु खने दु । सम्राट् अशोकयात देश विदेशे बुद्ध-धर्म प्रचार याःगुया श्रेय इतिहासे दुसा थौं विश्वया कुं-कुलामं बुद्ध-धर्मयात स्वागत याःगुया श्रेय वर्तमान जनता व जन-सरकारयात दु । भी शास्ता बुद्धं स्वयं फुक थासे बिज्याना धर्म प्रचार याना बिज्यागु मखु, बुद्धं ला भारतवर्षे दुने हे जक प्रचार ग्वाका बिज्यागु खः, हानं ग्रन्थ प्रमाणं काःसा भारत सत्तिक च्वंगु देश सम्म वसपोल बिज्यागु दु । तातापाक देशे-देशे बुद्ध-धर्म प्रचार याःगु वसपोलया

शिष्य-शिष्यापिसं खः । खयत बुद्धया जीवित समये नं सारिपुत्र व महामौद्गल्यायन स्थविरपिं व महाप्रजापती गौतमी व पटाचारीथे जाःपिं शिष्य-शिष्यापिसं नं वसपोलया प्रचारे सहयोग व्यूगु दु ।

सुगत-शासने मिसा-समाजया सहयोग माला यंकीबले उकि बुद्धया समयं निसै मिसा-समाजया सहयोग खने दः वः । सुजातां बुद्ध जुइगु आसने फेतुइ धुंक्मह अर्थात् गुगु आसने च्वना वसपोल बुद्ध जुइगु खः, उम्ह प्रति आशीष बीगु थ्व सहयोगया पुसा खः । अले महाप्रजापती गौतमी भिक्षुणी जुइ धुंका निसै ला भिक्षुपिनि पाखें नर-समाजे जूथे भिक्षुणीपिनि पाखें नारी-समाजे प्रचार जुल । बुद्धया नीक्कगू वर्षावासं लिपा गृहस्थ पक्षे नं मिजँतयेसथे मिसातयेसं वसपोलया धर्म प्रचारे सहयोग व्यूगु खने दइ । महाउपासिका विशाखा थ्व इवले दके च्वे खः ।

ज्या यायेत यायेगु अधिकार माःगु खने दु । अधिकार मदयेकं याये फइ मखु । बुद्धं मिसा-मिजँयात बरोबर थःगु शासने थाय् बीवं ज्या याइपिं नं यक दत । याना नं क्यन । अले थुक्रियात स्वीकार याना बुद्धं एतदग्ग-पद भिक्षुपिंतथे भिक्षुणीपिंत नं बिया बिज्यात । एतदग्ग-पद प्राप्तपिं भिक्षुणीपिं भिक्कमह दु । एतदग्ग-पद धयागु क्कगू क्कगू थासे दकले च्वेयाम्ह धयागु बुद्धया शिष्य-शिष्यापिंत बिया बिज्यागु प्रोत्साहन खः, वा आज्ञा खः ।

बुद्धं आज्ञा जुया बिज्यातः—

हे भिक्षुपिं ! जि रक्तज्ञ भिक्षुपिं मध्ये कौण्डिन्य अग्र (श्रेष्ठ) खः ।

थुखे दुः—

हे भिक्षुपिं ! जि रक्तज्ञ भिक्षुणीपिं मध्ये महाप्रजापती

गौतमी अग्र (श्रेष्ठ) खः ।

वथे हे भिक्षुपिं मध्ये महाप्रजाय् सारिपुत्र श्रेष्ठ, भिक्षुणीपिं मध्ये खेमा श्रेष्ठ, ऋद्धिवाने महामौद्गल्यायन, ऋद्धि-मती उत्पलवर्णा, धुतंगधारी महाकाश्यक, विनये पटाचारा, धर्मकथिके पूर्ण मैत्रायणी-पुत्र व धर्मदिना श्रेष्ठ खः । वथे हे गृहस्थपक्षे नं दके न्हापां बुद्धया शरणे वःपिं तपस्सु भल्लुकयात विशेषता क्यना तःथे दके न्हापां शरणवःमह सेनानी पुत्री सुजातायात बिया तःगु दु । दायक अनाथपिण्डकं योग्य थाय्या निति असर्फी लाःया व्यूथे विशाखां थःगु दके अपो मूल्य वंगु थःगु दके यःगु तिसां विहार दयेका दान याना व्यूगु दु । तिसा भिया मिसा-जातिं नीन्हेगु कोटी धन खर्च याना पूर्वाराम विहार दयेकेगु, निह स्वकः बुद्धया दर्शन यायेगु छु चानचुन जू ला ?

बुद्ध-धर्मे आपालं हे मिसातयेत उत्साहित याना प्रशंसा याना तःगु दु । तर अय् धका व प्रशंसा थौं क्कमह अतृप्त वासना - पिपाशु मन्या प्रशंसार्थे मखु । श्रावस्ती नगरया महाराज प्रसेनजितया महारानी मल्लिका देवी हे जुजु प्रसेनजितयात बुद्ध-धर्म-संघया शरणे हल । विशाखां थः ससः अबुयात मिथ्यादृष्टिं छुटे याना बिल । थये ज्ञानं व हृदयं च्वे च्वे थ्यंपिं, हानं सुगतया शासने सहयोगी जुया वंपिं नारीपिं यक्वं दु । भिक्षुणीपिनिगु पक्षे थेरीगाथाया ७३ म्ह भिक्षुणीपिं प्रसिद्ध जू । थःगु ला तर्क ध्यनीपिं सुप्रियाथे जाःपिं श्रद्धालुपिं, भिक्षुपिनि ध्याने बाधक जुया च्वंगु इच्छा

शक्ति दमन याइपिं परचित ज्ञान दुपिं उपासिकापिं गुलि दु,
गुलि दु ! थुजापिं बुद्धया जीवित समये जक मखु, लिपा
लिपा नं शासनया इतिहासे नाप नापं हे वया वंगु दु, हानं
वयावं चवनी ।

भगवान बुद्ध कुशीनगरे परिनिर्वाण जुया बिज्यात ।
बुद्धया शरीरे नीन्हेगु कोटी मूल्य वंगु महालता तिसा कुशी-
नगरया मल्लराज-पुत्र बंदुलया महारानी मल्लिकां चढ़े यात ।
बुद्धया महापरिनिर्वाणं निसः दँ लिपा सम्राट अशोकया पुत्र
महेन्द्र लंका बिज्यात । ल्यूल्यू हे धयार्थे बोधिवृक्षया कच्चा
ज्वना सम्राट-पुत्री संघमित्रा नं श्रीलंका थ्यन । अनया महा-
रानी अनुलादेवी सहित न्यासःम्ह मिसापित प्रव्रजित याना
इमितं सुगतया मार्गे हया थःथे तं सुगत-शासने सहयोगी
याना काल । विदेशे वना बौद्ध-धर्मया ध्वाँय् व्वयेकूगु थ्व
न्हापांगु ज्याय् न्हापांगु पलाखे भिक्षुणी संघमित्रां पलाः तःगु
म्ह नारी-गर्वया खँ मखु । उकिं व देशया ङ्मह रानीं दुष्ट
जुया बुद्धधर्मया विरुद्धे अत्याचार याःगुलिं, बौद्ध भिक्षुपित
दुःख कष्ट आपालं ब्युगुलिं थः भात जुजुयात स्याना बुद्ध-धर्मया
रक्षा याना थः नं भिक्षुणी जुया वनं आश्चर्य चाये माःगु मद्दु ।

थुखे हानं सम्राट हर्षवर्द्धनया केहेँ राज्यश्री राज-वैभव
राज्य-कलहं मुक्त जुया बुद्धया शासने भिक्षुणी जू वइ । हानं
छको आपालं मिसापित्त बुद्ध-शासने दिक्षित याइ । म्नी
नेपाःया रानी मृकुटी देवी ला ल्हासाया निति संघमित्रा खः ।
ल्हासाया धर्म-प्रवर्तक मृकुटी थौं तकं अन बौद्ध-जगतया देवी
खः, पूज्य खः ।

थ्व ङ्गू खँ अत्यन्त आश्चर्यजनक जक मखु, दुःखया नं खँ
खः, थ्व हे भिक्षुणी शासन ठीक जुइक गनं गय् गबले
मदया वन धयागु सी मद्दु । अथे ला थौं तक थुकिया
अन्वेषण बांलाक मयाःनि । हानं चीन व ल्हासाय् भिक्षुणी
धयापिं दनि । मंत खालि थेरवादी भिक्षुणी अर्थात् बुद्धं कना
बिज्यागु आचरण कथंयापिं भिक्षुणीपिं ! थौं थेरवादी बुद्ध-
धर्मे भिक्षुणीपिनिगु ज्या अनागारिकापिसं कायेत सना च्वंगु
दु । वंगु बुद्ध-जयन्ती बर्माया प्रधान मंत्रीया म्हाय् न्यासः
मिसात नापं अनागारिका जुल । हानं नेपालया थेरवाद
शासने नं ज्ञाने वा प्रचारया थासे मखुसां श्रद्धाय्
अनागारिकापिं भिक्षुपिं स्वया विजयी खः, कारण भिक्षुपिं
नीस्वम्ह नीप्यम्हति दुसा अनागारिकापिं थ्व सिबे अपो !

नारीयात नं

अधिकार ब्यु

सुश्री लालमाया

नारीया म्हुतुं मेगु छुं नवाये मज्यू
केवल पुरुषया गुण-गान जक यायेत खःसा,
नारीया न्हाय्पनं गर्व, क्रान्ति, राष्ट्रीयतादि छुं खँ न्यने मज्यू
लज्जा, सहिष्णुता, पारिवारिकताया जक खँ न्यनेगु जूसा,
नारीया मिखां मेगु छुं स्वये मज्यू
देव-दर्शन व पुरुषया मिखा नापं जक मिखा ल्वाका च्वनेगु खःसा,
नारीया तन राष्ट्रीय धन मखु
पुरुषया मन तयेत जक खःसा,
निपा ल्हातं प्रमाण ब्यु,
यदि मखुसा नारीयात नं अधिकार ब्यु !
संसारया प्रगति नारी माःगु महसूस जूसा
पुरुषया प्रगती नारीया नं सहयोग माःसा,
पुरुषया निति नारी सहयोग खःसा,
पुरुष समाजं स्वया जूथे
हाला जूथे, न्यना जूथे—
नारीयात नं जुइगु अधिकार ब्यु !
मखुसा, निचाः घःचा तुला वने माःगु रथ—
छ्चा स्यना—थ्यने माःगु थासे थ्यनी मखु !
उकिं, नारीयात नं अधिकार ब्यु !

मिसा-खँ

सुश्री यमुना वज्राचार्य, यल

सुं क्कम्हेसिया भौमचा व्याहाः याना हःसा वयात भिन्याता किसिमं कुँखिने धुंकी । 'वया ख्वाः हाकु अथवा तुयू, न्हाय दु अथवा मदु, क्वसः थुलि मदु, उलि मदु' येँ तेँ धाये धुंकी । 'थौकन्हेयापि मिसात मक्काः मजू, फलानाम्हसिया म्हायू छु—बिया छ्वःगु गुलिचां मदुनि नतुइ धुंकल हँ, ई गुजागु जक जुया वःगु छीः । भी जुल, निम्ह-निम्ह स्वम्ह-स्वम्ह मचाया माँ जुलं हे नतुइ मक्काः 'इत्यादि ख्येँ मध्वःगु खँ ल्हाये धुंकी । फलानाम्हसिया म्हायूया थौं न्हू किजा-पूजा कु इइगु, गुलि तक बांलाइथेँ छको ख हे स्वये धका कु क्कुकु स्वयेत धौ-धौ पिया च्वने मात्तलेनं पिया हे च्वनी । खँया हिटि हायेका हे च्वनी । हानं खयां हे तोती । अले हानं स्वये धुन धका गन चित्त बुझे जुइ, उक्रिया नाटिकुटि खँ पिहाँ वइगु द हे दनि ।

कःसि कःसी सुं क्कम्ह खन । अन नं मिटिंग बहस जुइ धुंकी । 'क्किकपिनि थौं छु, छु तरकारी दयेका दियथेँ,—ईः आलु आलु जक छु नयेगु,—न्हू भमचां जा थुइगु ला साः धाःगु ।—गन खः धका—क्कि गन न्यना दिया ? मिहगःया क्वेँ क्वः, अः खः व तुं भातःम्हं 'छु सवाःगु थव केँ' धाल धका ख्वाः थपायूपाः ।'—थथे वं तइ, हानं वं लिसा काइ, वं हानं माने याइ, लिसा लिसा काइ, खँ ल्हाना च्वनी कि च्वनी !

द्येकि वने धका द्योयाथाय वनी, तर लँ धुक्लि मानो खुसि बाः वःथेँ खँ बाः वइ । क्कम्हसिनं काय न्होने तये इइ, मेम्हसिनं भलि मभिगु ज्या याःगु दसि ज्वंका ज्वंका लुया लुया खँ पित इइ, हानं मेम्हसिनं 'जिमि नं भौ क्कम्ह धयागु ला तसकं हे मभिम्ह लात । अयूनं छु याये कायूया यः ।' थथे खँ ल्हाल्हां ल्हाल्हां धया इइ—'वं याना जि म्हायू-यपित वसः क्कजु हे बी मफु । इमि जक कोठां कोठां नइगु । ईः भी नं ला न्हापा भौमचा जुया वये धुपि खःनि ! अयूसां भीसं ला अयू याये मनं हला ?'

थुजागु खँ, खँ हे जुया च्वनी मखु । थुकि इतिहासयात हे उठल पुठल याये फु । कैकेयीयात चुकलि हे तितिं न्हुकल, दशरथया गःपः न्याक्क ज्वंकल । व नं थुजागु हे पर-चर्चाया दर्जा खः, 'क्कि क्कम्ह जुजुया यःम्ह भका समझे जुया च्वन । तर क्किगु उपरे दुःखयागु सागर न्ह्याना वया च्वंगु दु । राम जुजु जुइन, तर क्किके क्कको हे न्यंगु मखु ।' थव हे

मिसा-खँया प्रभाव खः, नेपाले कोतपर्व न्याःगु, हिया खुसी-बाः न्ह्याःगु । शिशिर व वसन्त स्याके छ्वःगु लोक-कथाय दुने नं मिसायात क्तुंका तःगु वयागु मभिगु मनोवृत्ती थव हे मिसा-खँया जिना च्वंगु प्रभाव धयागु खँके फु । मिसातयेगु खँ निखेँ खः, निपाः ख्वाःदु धाइगु, छुं चर्चायात कि चाहे महत्वपूर्णगु हे थजु 'मिसा खँ धका' गिला याइगु नं थुक्रिया हे फल खः ।

भीगु मगज गबलेँ सुंक च्वनी मखु, व भिगु वा मभिगु विचारया लेँ न्ह्याबलेँ वना हे च्वनी । पुसा भिसा मा भिनी । गुम्ह व्यक्तियाके शिक्षा दु वं असल विचार याये फइ, मदुम्हं छु याइ ?—तप्यंगु हे खँ, नारीयात तःधंगु क्षेत्र मबिल, चीधंगु क्षेत्रे हे वं थःगु मनोवृत्ति हित्तु-हीका च्वन । अले अशिक्षितया कारणं वयागु विचार तुच्छ विचार जुल, खँ 'मिसा-खँ' जुल, गुकि संसार स्यंकीगु खः, स्य नं स्यंकल, स्यंकी नं तिति—यदि थव हे पहः जूसा ! अतएव 'मिसा-खँ' नं संसार हित जूगु यक उदाहरण दयेकेगु खःसा, मिसा-खँ संसारया उन्नतिया आभा, उत्थानया ज्योति दयेकेगु जूसा मिसाया क्षेत्र व्यापक जुइमाः, व नं शिक्षित रूपं ! वयागु न्ह्यपुयात नसा बांलाक नके माल । नारी-शिक्षाय जोर बी माल, जागृति ह्ये माल । अन्ध व वृद्ध मखुम्हं तुतामं चुइ मखु, मूर्ख मखुम्हं सिमायू च्वे च्वना प्वः पाली मखु, अले मिसा शिक्षित व जागृत जुल कि वं जक छु भिजंनथेँ संसारया भि-ज्या याइ मखु ?

खतः संवेग

जिगु आयू फुइगु ई जुइ धुंकल । कालरूपी जरा व व्याधि लिक्क ध्यने धुंकल । थव शरीर फुइ न्ह्यो हे छु तक याये फुगु खः, याये माल । आः भुले जुया च्वनेगु ई मंत । —थेरी मित्तकाली

अबला

सुश्री लक्ष्मी, यल

‘वनेभाः आमथे ख्वाः ख्युंके मत्य ।’...ख्युंक ख्वाः तथा हानं धया इल—‘प्यला मदुनि, थथे बाय् माःगु...।...दुःख ताये मत्य...। बरु गुलि फत उलि याकनं लिहाँ वयेगु स्वये ! आसे धाये ज्युगु हे मखुत ।...याकःबकः वने हे थाकुगु थासे, आः उखे छै च्वंपि जेठाबाःपि नं वने त्यंबले मवंसा छु याये, ...गबले वनेगु...!’

सुभद्राया हृदय ख्वइ च्वन, तज्ज्याइथे च्वंगु हृदयं ध्वात्तुध्वाना हःगु ख्वबि मिखाय् जायक खने दत । सुललं ख्वबि न्यतालिसे क्हाँ नं वल । मक्काःपहलं मतोतूनिम्ह सुभद्रां थः प्रेयसीया कसं फेतुना धाःधाःगु सुंक न्यना च्वन ।

×

सुनसान, निःशब्द, अन्धकार ! ल्हाः तीसकं यंकल, तीजक मिखाय् थिल । विस्तारं ल्हाना च्वंगु सासः क्को तक द्युथे च्वन । तर हानं अय् हे सासः दुहाँ पिहाँ जुल, गय् न्हापा । व अधैर्य जुल । वास्स प्वास्स यायां सन्दू द्योने दियासलाइ लुइकल । दियासलाइ किल, मस्त निद्राय् विलीन जुया च्वंम्ह प्रेमया ख्वाले म्हे क्यन, ख्वबि जाःगु मिखां खल । कोथीक खल—अन्तर मदु, व हे ल्हाः, व हे तुति, व हे ख्वाः, व हे भाव !

दुःखं मनूतयेत कल्पनाया सागरे क्क्वायेगुली यक्व प्रोत्साहन ब्यू, दुःखं हे मनूतयेसं भविष्यया चलचित्र वर्तमाने इइ । थौं सुभद्रायात नं थ्व हे विधानं क्यंकल । थः भातया वियोगया संभ्रनां वयागु मन भ्रमं भ्रमं हे भयभीत जुजुं वया च्वन । वयागु मने खँ कःका ख्वाःथे खल ।

‘थाय्बाय् स्यूगु मखु, कपाः स्याइ ला, छ्यो स्याइ ला... चिकु हे वइ ला...न्हापा हे चिकुत्वय् दु धाःगु...थनथे अन सुनां विचाः याइगु खः.....’

भसुका थहाँ वल । क्गू सुरे सुभद्रां इयाः चायेकल । वयागु मने भविष्यया विभिन्न प्रकारया घटनात न्ह्योने वल । मचां निसै वियोगीनयेगु बाखं व्वने मखंसां न्यना वया च्वंगुलिं भं वयागु ख्वःगु दिलयात पासाथे जू वन । उग्रिमे ख्वया वा ह्येका पनेगु मती तल, तर हानं लुमन, गय् पनेगु ? न्हापां निसैया ज्या ! अयनं पनं, समाजं इवेपिया खइ । अले

हानं उकिया प्रतिक्रिया वयागु मने वल । वयागु अधैर्य हृदय-यात शान्तवना बीम्ह दःसा व हे ख्वबि ! सिना तःगु सारि-च्वतं ख्वबि हुया सुभद्रा फःहिल ।

कोठा तुयूत्यू धाइवल । प्रेम मू पुल । व भ्रसंग वन । मुसुमुसु न्ह्यू ख्वालं स्वया च्वंम्ह प्रेम व सुभद्राया मिखा त्वात । प्रेमया न्ह्यू ख्वालं सुभद्राया म्हुतु नं फिसिक बाल । द्यना च्वंम्ह प्रेम थारान्हुल । क्कोलं हे हथाय् पहलं सुभद्रा पाखे स्वया धाल, ...‘याकनं...का !’ अले खारामारां हे पिहाँ वन । सुभद्राया मने...याकनं का...याकनं...का... प्रतिव्वनित जुल ।

न्ह्यूम्ह जिचाभाजु विदेश वने त्यंगु ! ससः पाखे सुभ-द्राया किजा नं थ्यंकः वल । प्रेम सिन्हः तपाता याना तिना म्हुतुसि ह्याउं ह्याउं धायेक सगं काये सिधयेका वये धुंकल । सुभद्रायात वियोग-बेला सःतिना वःलिसे भ्रमं सह याये मजिल । नुगः तथां तये मफुत । फुक ज्या सिधयेका प्रेम कोठाय् दुहाँ वल । सुभद्रायात क्को न्वात । अले थः स्वयं मिखाय् ख्वबि लःलः धायेका पिहाँ वन । मंगल-सूचकगु लुखा पिनेसं जःखः च्वंगु घले दां कुरका पिहाँ वन । इयाले इहत्तिक च्वना च्वंपि सकसिनं मिखाय् क्काःगु ख्वबि वयेकल ।

×

थौं सुभद्राया भात विदेशे वंगु खला दत । क्कपौ पौ वःगु दु, तर छु च्वया इः, छु च्वया महः छुं हे मस्यू । ग्वःआखः व्वना सफू व्वंगु दक्कि दत्या मदुम्ह अयनं न्यागु क्लासे व्वना च्वंम्ह धाःम्ह केहेभवतं पौ व्वना न्यंकल । खःगु ला, मखुगु ला ! वयात छु छु धयाहः, व नं छुं स्यूगु मखु, नःलिम्ह भमचा ! न्यनेगु नं गय् ? धाःधाःथे सुंक न्यना च्वनेगु मखा ? खदं क्यंबले मांयाके भ्रगरा याना आखः व्वनेगु मती

तम्ह, हानं 'म्वाः म्वाः' धायेवं 'कासा का' धका न्हिला
 मिहतः तुं वंम्ह, भच्चा तःधी जुबले आखः व्वंवने मास्ते वये-
 व्वं वने धका जिही नं याःगु खः । तर तःधी जुइ धुंका हानं
 मिसा जुया आखः व्वनेगु आवश्यकता वया पुलां विचारया
 माँ-बौपिसं मखं । आखः व्वन कि जाकि थिके जुइ, स्यनी
 धयागु इमि मती खः । आखः व्वकेगु छुं ति पिहाँ वइगु ज्या
 मखु धयागु इमि धारणा खः । उकिं सुभद्रा छैं ज्याय् न्ह्याबलें
 संलग्न जुया छैं ज्याय् व मसः थ्व मसः धायेम्वाः । तर आखः
 हे जक वं क्कगः बागः मस्यु धाःसां ज्यु, कारण तःग्वः याना
 च्वया वयंसा 'न' 'क' क्कगः निगः जक वं स्यु ! थौं व आखः
 च्वये सःगुसा गुलि ज्युगु ! गबले लिहाँ भायेगु, गय् म्हं फु
 ला मफु न्यनीगु !

मनया दुःख व पीड़ा गनं सुयां न्ह्योने प्वंके दयेव भच्चा
 हलुका जुया वं । तर सुभद्राया थय् प्वंकेत सुं न्यनीपिं मदु ।
 हानं थ्व दुःख व पीड़ादि गुलि गुलि प्वंकेगु थाय् मदइ उलि
 उलि हे तयेथाय् नं मदया वइगु ! थुकिं हे सुभद्राया म्ह बाम्ह
 मदया वने धुंकल । गुलि हिंसि दुगु ख्वाः नं सोसा मदया वन,
 मिखाय् सुखद आकर्षण मंत । सुभद्रा छखे थः स्वये मजिया
 वंगु खना थः हीचाः धयां उकीसं वियोग-पीड़ां वयात
 शासना याना तल ।

बिया छ्वये धुन कि नारीयात दुःख-सुख स्वइम्ह हे
 भात, उकिं हे नं ला खइनि भातयात वथे हे कलाःयात नं
 जीवन पासा अथवा जीवन संगीनि धया तःगु । प्रेम देश
 तोता वंगु गुलिचां मदुवं सुभद्रां छगू छगू हृदये न्हू घाः जुइगु,
 वया चिरीभाजु व सुभद्राया शब्दे राक्षसनीथे जाःम्ह केहेभतया
 थुकिं, ध्याच्चूलं सत्य अनुभव यात । गबले थःछे वना, गबले
 सह यायेगु सहश्रगुण लुमंका सह याना च्वंच्वं व नं चरम-

सीमाय् थ्यन । कष्टया कारणं चरमसीमा थ्यनीबले कष्ट
 दायकया प्रति कि तँया रूपे व अभिव्यक्ति जुइ, कि कष्टया
 दायक प्रति अज्ञानताय् वा व्यक्तित्वं कृत्यले मफइबले—अधि-
 कार मदइबले व आत्मग्लानि, आत्मभर्त्सना रूपे अभिव्यक्त
 जुइ । सुभद्राया मनोवृत्ति हे नायू । उकिं वं आत्मग्लानि व
 आत्मभर्त्सना यायां थःगु जीवन निरर्थक खन । थुजाम्ह
 सुभद्रायात भं बहनी भात रेलं क्कहाँ वःबले जूगु दुर्घटनाया
 खबर कंवल । सकले छ्वाती दादां खवल । सुभद्रा अनसं
 भोसुत । उखुनु निसै सुभद्राया छ्योले सिन्हः ती मजिल,
 ह्याउं-पसिं सी मजिल, ह्याउं सचिकां ची मजिल । अर्थात्
 सौभाग्यया सूचक फुक वस्तुया प्रयोगाधिकारं व वंचित जुल ।
 व छुं दिं लाटीथे जुल, छुं दिं बागः उईथे जुल । थःगु जीवन-
 यात भर्त्सं निरर्थक खंका यंकल ।

×

शुद्ध चान्हे । की-कः हासः मदुगु समये भावुक पहलं
 क्कम्ह मनू दीन-हीन पलाखं उत्तरपत्ति वना च्वन । सन्नाटा-
 यात क्रूरताया स्वभाव पिकया चान्हिसिया मिखां स्वइपिं
 भुलुखात उखे थुखे जुया वयागु अन्तिम अभिलाषा पूर्णताया
 प्रतीक्षा याना च्वंगु सी दु, उकिं हे प्यखे व हे सः पिज्वइ
 च्वन । सुनसान थासे व दित । न्ह्योनेसं पुखूया लिक्कसं
 वन । क्कको क्कचालं सशंकित दृष्टि खल, अले क्कको सासः
 तहाकेक तल । क्ककः साल ल्हायेगु तोतल । आवेशे वल ।
 पलख लिपा लः छ्वांप्रांक सः वल । सुभद्रा पलख खने मंत ।
 ल्हाः तुति क्कको पलख लिपा संकल । अले बांलाक हे ल्येहे
 पुल, ल्हाः तुति छुं मसन । तर अयनं क्कम्ह अनाथ दुःखी
 अबलाया क्वच्वासः न्यना न्ह्यलं चायेका ख वइम्ह, च्यूताः
 तइम्ह सु हे दु धका थ्व अंधकारमय स्त्रीथं भय बिया च्वंगु
 समाजे ?

बुद्धया म्हाय्

गुगु अनित्य, दुःख हानं अनात्म खः, उकी जिगु मन प्येमपुन । अहो ! जि
 (ला) बुद्धया हृदयं ब्रूम्ह म्हाय् (धकाः) खः ! जि निर्वाणया प्रयत्ने न्ह्याबले व्वाँ
 वना च्वना ।

—थेरी उत्तमा(२)

सुप्रियाया सत् साहस

सुश्री विद्यालक्ष्मी, भोजपुर

महास्थविर आनन्दं खन, जेतवनया लिक्कसं छम्ह नयेपित्याःगु रोगं प्रस्तम्ह मचां दु ख सिया च्वन ।

वयागु दुःख वेदना खना वसपोलया मने करुणां जाल । भगवान बुद्धया थाय् वना विन्ति यात, 'भन्ते भगवान ! नये मखना दुःख सिया च्वंपिनिगु प्रति जिमिसं छु याये माली ? छु याःसा इमिगु थ्व दुःख तनी ?'

भगवान बुद्धं धया विज्यात, 'आनन्द, छिमिसं हे विचाः या ।'

आनन्द स्थविरया दयापूर्ण हृदये वेदना व चिन्तां जाल ।

श्रावस्ती तसकं दुर्भिक्ष (अनिकाल) जूगु । मनूतयेसं नयेगु अन्न मदया जंगले वना सिमा ख्वला, सिमा हः-ही तकं नया जुल । आहार अवगुणं याना हानं रोगया उत्पन्न जुल । मनूतयेसं अकाल व रोगं याना साव दुःख सिल । श्रावस्तीया मनूत त्रास जुल, हाहा-कार शब्दं आकाश थ्वल ।

थ्व हे दीन आपद सम्पन्न समये श्रावस्तीया नगरया महाजनपिं भगवान बुद्धयाथाय् धर्म उपदेश न्यनेत वल । भगवानं उखुनु न्हापा लाक हे श्रावस्ती दुर्भिक्ष फैले जुया च्वंगु खं न्ह्यथना विज्यात । वसपोलं धया विज्यात, 'उपासकपिं ! श्रावस्ती दुर्भिक्ष फैले जुल, रोग उत्पन्न जुल, थ्व अकाल दुर्भिक्ष तंके फुम्ह थन सुं दु ला मदु ?'

अन्नापूर्णा, अन्नया धनीपिसं गुलिसिनं थःत हे मगाः धाल, गुलिसिनं थःथिति-पिन्त बीमाः धाल, गुलिं सुंके हे च्वन ।

भगवानं गम्भीर शब्दं स्वको तक थ्व हे खं न्ह्यथना विज्यात । स्वको तकं व हे खं दोहरे जुल । थ्व निराशापूर्ण वातावरण भंग जुइक छथासं सः वलः—'भन्ते, श्रावस्ती जुया च्वंगु अनिकालयात जिं हटे याना बी !'

सभाय् च्वंपि गुलिसिनं व धया हःम्ह उपासिका सुप्रिया पाखे आश्चर्यं स्वल, गुलि-सिनं हेस्यायेथें याना न्हिला क्यना च्वन ।

व श्रावस्ती नगरे अनाथपिण्डिक महाजनया कुले बूम्ह सुप्रिया ! स्वदं प्यदंया उमेरं निसें महाप्रजापती गौतमीया करुणाय्, ममताय्, ज्ञाने ब्वलंम्ह नारी ! मचां निसें दयालु, रोगी सेविका, दुःखीपिनि भोजनादि दायिका जुयावं वया च्वंम्ह मिसा !—अयूनं व चिकी-धीनि । वयात अले छाय् सकसिनं आश्चर्यं मस्वइ ?

बुद्धं धया विज्यात, 'उपासिका ! छ चिकीधिकः तिनि । छं थ्व दुर्भिक्ष गय् याना मदयेके ?'

'भन्ते, छलपोलं आशीर्वाद जक विया विज्याहुं, जिं छेखापत्ति भिक्षा फवना थ्व संकट-यात मदयेका छ्वये ।'—विनम्रं सुप्रियां धाल । भगवान बुद्धं सुप्रियाया सत् साहसे उत्साह तना आशीर्वाद विया विज्यात ।

सुप्रिया वना भिक्षा फवन । नये मखंपिं दुःखीपित प्वंका बिल । वयागु दया, श्रद्धा, उत्साह खना ल्वहँथें छाःगु नुगःपिनि मन नं सीथें नाल । इमित ग्लानि व लज्जा जुल । सकसिगु न्ह्योने याकःचां याये मफुगु सकसिगुं सामूहिक प्रयत्नं, सामूहिक श्रद्धां याये फुगु न्हूगु ज्ञान छलकं न्ह्योने च्वं वल । स्वस्वं स्वस्वं अकाल निवारण यायेत अन्न द्वं दत, श्रावस्तीया अकाल तन, रोग शान्त जुल ।

सुप्रियाया सत् साहसया भिगु सल ।

जिगु मन विह्वल जुल !

प्राणेश्वरी भोमि

व जू थ्व जू नं धाये मफु, अय् जू थय् जूगु नं धाये मफु । तर जूगु खँ तसकं हे जुया वन ।

जिगु मने छु जुल धाये मफुत । कल्पनाया ग्वँफय् वल । गुलि न्यः वयेकेत सना वयेके हे मफु । कल्पनाय् मन डुवे जुल, जुल—थहाँ वःगु मखु । जि खूब कल्पना याना, कल्पना खः भविष्ययागु । थःगु भविष्य अन्धकार जूगु खना जिगु नुगः काईयां मिना वल । मने खँ काचाकाचां काल । ख्वबि वल । दिकेगु गुलि प्रयत्न याना, पनेगु गुलि स्वया, तर पने हे मफु बर्खाया खुसीथे । जिगु थ्व असह्यगु दुःख खना मेध विशब्दं हाला हल, आकाश धुरु धुरु ख्वया हल ।

थथे हे वा वःबले, थथे हे नन्याना च्वंबले जिगु न्हायपने शब्द दुहाँ वंगु, 'छ सु ?—ख S मिसा ।...ख छ ला थ्व तुतिया लाकाँ खः ।' उखे छेँ लिक्क च्वंमह विनोदं वया जहानयात न्यंका च्वंगु खनी !

जि बंशी हतं तीसकं स्वया, इमिगु त्वापुया हेतु सीके मफुत । विनोदं थः कलाः लक्ष्मीचित दा नं दाये धुंकुगु खनी । जि स्वयां लिपा ला दाःगु मखना । बंसिक्वे च्वना लक्ष्मी ख्वया च्वंगु ताये दु । विनोद सरासर कोठां पिहाँ वल । अले दुःखीमह निसहाय मिसा याकःचा हाला च्वन, ख्वख्वं । लाक-थाक धाल । तर बच्छि मयाक खःगु ! मती वन, हरे थ्व गपायधंगु अन्याय ! स्वार्थे जाःगु जीन्दगी, तर अजागु स्वार्थे गुगु चान्हे हइ, चान्हे इवाः जुइ; गुगु अजागु नं स्वां नं दु, गुगु न्हिने हइ, तर सूर्य लुकु बीवं इवाः जुइ; गुगु अजागु नं स्वां दु, गुगु हेत चा-न्हिया बन्धन मदु ! दकले मज्युगु, दकले क्वे लाःगु स्वांया जीन्दगी मिसाया हे खः का ! परतन्त्र परमुखापेक्षी महिला जीवन ! तुतिया लाकाँ !! मिजं धाःसा मिसाया जीवन-धन ! ख, ख गुजागु पक्षपात याना तःगु । छु महिला व पुरुष क्कमा स्वांमाँया निपवः स्वां हे मखु ला ? अले थ्व गनया थपायधंगु भेद-भाव ? सीतार्थे प्रतिव्रता जुइमा धाइगु, मिसा धाःसा ! तर थःपि तुं जिमित कृष्णया गोपीत यायेत खइपि !' विनोद धाःसा खहाने च्वे च्वना च्वंगु खनी । कलाःमहसिगु खँ न्यना च्वंगु खनी । खहाने पौ हे तज्ज्याइथे च्वंक वया भ्वाभ्वां लाकमं च्वान । 'क्कगू शब्द नवाये दइ मखु छेँ' धाधां च्वन । खःगु हे थ जु मिसां मिजँया दोष च्वले मज्यु ।

कौहाना सर्वे स्वहाः यात्तले नं विरोधपक्षे च्वना पनेगु अधिकार वयात मदु । सुलिमे वना छेँ हासनास याःसां एलागुलु थ्वंगुलु धाये ज्युगु—पना छुं दिं छेँ कुना तयेगु अधिकार वयाके मदु । बरु अःखः थः तुं दायेका च्वनेमाः । थुलि जक गन याः धका !

'आः थथे हे पिहाँ हुँ, एक सेकेण्ड हे छंत थ्व छेँ तये मखु ।' विनोदं धया च्वन ।

तर लक्ष्मी छेँ पिहाँ वनेगु क्कय प्रश्नया लिसः ममाःसां मेगु प्रश्नया उत्तर हे लुइके थाकु । बिचरा लक्ष्मी गर्भवती जुया च्वंगु, लाँपुरे जुइ धुंकुगुथे । शायद गुला हे धने धुंकल जुइ । व छेँ पिहाँ वनेगु गय् ? मवने हानं दाइगु हे जुल । वने—गन च्वने, थाय् दुगु मखु । तर मस्यु, लक्ष्मीया गुजागु छु मती लल, व सरासर लुखां पिहाँ वःगु खने दत । पं वने मास्ते वल, हे हे धायेत गःपते थ्यंकः खँ थहाँ वल । तर जि पनेगु गय, क्कय ? लक्ष्मी पिने च्वंगु फलचाय् च्वं वन । विनोद नं पिहाँ वःगु खने दत । तर...तर वं छु याःगु ईः व ! लुखाय् तालं ग्वल । सरासर पिहाँ वन ।

जिगु मिखा व लक्ष्मीया मिखा त्वात । जि सरासर पिहाँ वना फलचाय् वना । वयात व्यथा मेगु जुया च्वने धुंकल । मनूत भति मुन । गुलिसिनं भातमह माः वन । लक्ष्मीयात थनेत स्वत, व मदु । थःगु छेँ यंकेत स्वत, व तयार मजू । अन्ते अन हे फलचाय् मचा बु हे बुइकल । मचा ख्वल । तर ख्वयां छु याये न्हिलां छु याये वया माँ अर्थात् लक्ष्मीं ला वयात तोता हे वन । वं थ्वं, उगुं थुगुं याःगु जुक्कं जुक्ति सिक्ति वन । थ्व करुणाजनक तर भयानकगु दृश्यं जिगु मन विह्वल जुल ।

पलख लिपा खापा सः वल । जि भसंग वन । मिखा तिरिसिना न्यः वयेकेत सना । तर न्हेपनं ताल, गुगु शब्दे तँ मदु दिक्कभाव दु, घृणा मखु प्रेम दु, कठोरता मखु विनम्रता दु—

'थः तुं हाल, थः तुं मने खँ ल्हाकल, थः तुं ख्वल, थः तुं विह्वल जुल ।'

१०००

‘ई...जि हे काचाक जवना ग्वेहिला छ्वये मास्ते वः का...छु व...।...सुयां स्वये यःगु मखुत ! सुपः ऋपुया तापुति अगाध सागर पार यायेगु धका मखा व उलि पेल्लें च्वं च्वंगु...। सुख सी माःपिनि सुख सी मदु, न्हिले मदु...। बरु याकनं भोक जक निना वंसा गुलि याउंसे च्वं !’...

विद्याया मिखां ख्ववि वल । न्यनेगु, ख्वयेगु । वया ज्या नं ला श्व हे जुल । कोठाय् सुं मदु । मस्त धायेत विया हया ध्याः न्याला खुला हे मदुवं गोतूम्ह ! मस्तयेगु ख्वाः स्वये आपुलुयें मस्त खन कि नयेथें सनीम्ह ! तर छु याये ! रोग सरुवा हँ । मस्त कोठाय् छ्वया महये धुंकल । वयाथाय् प्यपुंक च्वना कालः त्वंकीम्ह सुमित्राया नं थौं मुसु ततं लिमलाः । डाक्टर दुत हये मत्यःगु छें । फारफुकि बैद्यं वयागु हे ल्वचं थ्यूगु धासें निसें सुमित्राया लागी नं वया मांम्हं अन कोठाय् लुखाखलु हाचां मगाके धुंकल । आः ला तोलहे तोलहे जुया, गबलें सुकुसुकु ख्वया, गबलें गबलें छन्दु निन्दु थः हे मां व क्येहें वइबले दुःखया खं प्वंका न्हि छ्वया च्वनेमाः । भातपिंथाय् नं चिर्मां मखु थः हे भातया मां खः तर थः याकःभौ खना भति हे नुगः मनाःम्ह ।

विद्याया भात नं गरीब धायेम्वाः । तर छु याये, विद्यायात भातया धन चितासू बीगु मजुल । प्यन्हुया लको हेर्मा गुभाजुं टुफिं फारेयाः वइ... । भातम्हं नं प्यन्हु, न्यान्हुइ हे जक लको पुलुकु ख्वाःक्यं वइ । ‘थौं गय् च्वं ? मज्यू ला खः थौं’ धका धाइ, पिहां वनी । विद्याया गुगु न्हापां

निसेंया आशा व उमंग दुगु खः, थौं फुकं चुइक यंकल । अंगलेसं प्वंग्गा लिधंसा तथा गबलें फेतुइ, गबलें गोतुली । अले गबलें ख्वइ, हानं गबलें तोलहे जक जुया च्वनी, गबलें थारा थारा न्हुइ ।

व कोठा नं आः धात्थें ला कोठा हे धाये मल्वे धुंकल विहाःया फ्हाः गुलि फ्हाःधाःगु कोठा थौं गय् जुया वंगु । गुलि फिफ्हाय् मफ्हाय् दंगु ! थुजागु कोठाय् दँ दँ बिते याना च्वनेगु ला शायद नर्के च्वंपित स्वया नं म्हाइपु जुइ । खाता मदये धुंकल । लाक छम्ह घना फःहिले जक ज्यूगु लासा छपाः । पाःचा लासा निपाः । कर्वा छगः । लिक्कसं लं, पर्सि तइगु बाकस । पशुपति फलचाय् वा बाग-मती फलचाय् तये मछिना हे जक थन तथा तःगु खःथें च्वं । धात्थें ला नितें मलासे छेली लाःगुसा सुनां वयात हरिकृष्ण साहुया याकःभौ धाइ । धात्थें हे पापीम्ह मनूयात ला शारीरिक दुराव-स्थाय् लाला च्वंगु खलीबले ध्येवा छगः निगः वां छ्वया करुणा तइ । थौं वया अवस्था व स्वया हीन, कारण अन वयात अजागु करुणा तर्क प्राप्त मजू । न्हिच्छि याकःचा व नं रोगं ग्रस्त जुइका, नाना कल्पना याना च्वनी । बहनी गुता थाइथें मथाइथे च्वन कि फ्वाक्क मत स्याना हइ । सुन-

साने नं अन्धकारं कोठाय् व्याप्त जुइ । प्यखें वयात
भं नैराश्य जक खने दइ ।

x x x

‘भीत धाइपिं भाजुपिनि ख रे—’

‘आ: जक हरे ! व नानी छम्हसिनं नं धात्थें
दु:ख सिल । थ: धाइपिं मन्त कि गथे जक जुइय: !’

‘ह:ला अय्ता.....!’

‘मखु घरे जूगु व...न्हापा गुलि गुजाम्ह आ:
ख ले !’.... लाछी छ्वदाया च्वंपिं पुंछीमि, धन-
थकुं, मायाचापिनि थ:थ: पहलं हाला च्वन ।

‘आ: लाखे हानं व्याहा: जुइगु हँ !’—धनथकुं
धाल । पुंछिमि व माया त्वलहँ स्वल । ‘विरामी हँ,
म्वाइगु मखुत हँ; थुखें याकनं धका धिना च्वन
हँ’—धनथकुं तना यंकल । लें जूपिं मनूत जुया हे
च्वन । इमि छ्वदादां खँ जुया हे च्वन । अबले हे
मचा छम्ह ल्यू ल्यू तया वया च्वंम्ह छम्ह मिसा
इमि ल्यूनेसं थयन । सकसिनं व पाखे स्वल । मायां
नतुल—‘गन भायागु नानीमय्जु ?’

‘थन हे म्हाय्याथाय् छको...’ थुलि धा:म्ह
नानीमय्जुया सले विरह व्यथा व्यक्त जुल ।
गाचवतं ख्ववि हुल । सकसिगुं लहा: दित, मिखा
उखे व्वां वन । सकसिनं तोल्हे जुया नानीमय्-
जुया ख्वा: स्वल ।

‘भी नानीया मज्यूनि ला गय् ?...भतिचा हे
थला: कला: नं सी मदु ला ?’...पुंछिमि न्यन ।

‘मज्यूनि ग्व, याना यानाथें मज्यू । च्वनीम्ह-
सिया च्वना च्वनाथें च्वने मज्यू ।’—नानीमय्जुया
मिखां ख्ववि स्व:स्व: वल । मायां खँ ल्हायेगु उचित
मखन । फ:हिला लहाते च्वंगु छ्वालि त:वन ।
पुंछिमि नं क्लुत । तर नानीमय्जुं न्यं हे न्यन,
व्याहाया विषये जुया च्वंगु खँ । निक: स्वक: न्यं-
सेलि धनथकुं स्यूगु खँ प्वंकल । मस्यूतले सीके

मिजं]

मास्ते वइगु थ्व मनूया उत्सुकता ! सिल, थ: तुं
दुखित जुइगु स्वभाव ! धात्थें ला थ्व चर्चा जुइवं हे
पुचले सकसिगुं ख्वा: ख्यूं ! अथे ख्यूं मजूसा थ्व
छगू आश्चर्यजनकगु खँ नं ला ख: ?

नानीमय्जुं स्वहाने गल, मने मन्हांक धन्दा
कया । थ: म्हाय् जक खनेवं नानीमय्जु हिहिललं
हे ख्वल । वयागु सहन शक्ति सह याये मफुत ।
मेगु वं आ: याये नं छु फइ ? ख्वया हे जक लंके
फतसा लंकि, गुगु वयागु वशे दु, थ्वयां अप्पो ला
वं छुं हे याये फुगु मखु, वं उखे च्वंगु सुप: थुखे हे
तये फइ मखु । फुगु हे ख:सा थौं म्हाय्या उगु
अवस्थाय् गय् सुंक च्वने फइ ? मांम्ह ख्व:गुलि
विद्यां तीजक थ:गु मिखाय् च्वंगु ख्ववि हुल । अले
लिकसं च्वंगु थ:गु भ्वाथ:गु गाचां थ:मांया ख्ववि
नं हुया बिल । म्हिग: निसें थ्व छें सुं हे ख्वये मव्यू ।
ख्वये मा:सा प्यकाले च्वना ख्व: हँ धका माजुम्हं
हुकुम बीथें धा:गु । थनिं च्यान्हु लिपा न्हूम्ह
भमचा दुहाँ वइगु छें ख्ववियात गवले स्थान बी !

‘माँ, जित व्वना यंकी नु...!’

‘यंके नानी यंके...!’ मांम्हं धाल ।

‘थ्व छेंया आ: जिसुं मखुत, माँ—जित यंकि माँ !’

‘यंके नानी यंके !—छु व धा गु धात्थें हे ख: ला ?’

‘ख: ख:’—विद्याया म्हुतुं पिज्वल ।

थ्व ‘ख:’ शब्दं नानीमय्जु भाराक जू वन ।
हानं विद्याया स:सूगु सलं ‘माँ’ शब्द पिज्वल ।

x x x

विद्याया माजुं व भातं कोठाय् जीवन-मरणया
बिच्चे लाना च्वंम्ह विद्यायात ल्वमंकल । न्हूम्ह
भमचा ह हे हल । थ्वयां लिपा विद्याया रोगे परि-
वर्तन वल । आपासिनं वयात उईपह: नं वयेकल
धाल । वं अने तयेगु याना, हाला क्यनीगु नं जुल ।
उखुनु विद्या वना उख्यर भयालं स्व:गु खनी, वया
भात व वया लिथु नापं च्वं च्वंगु खन । व छकोलं
हररर हे न्हिल । निम्हत्यपुलिं नं तोल्हे जुया वयात
स्वया च्वन । अले केहेंभतम्हेसिगु कतामरि छम्ह
ज्वना विद्यां लहा: भयालं जिक्क पित यंका प्याखँ
प्याखँ लहुइका क्यन—वया लिथु मिसायात, वया
भात मिजंयात !

ह्ययेगु रौरव नरके सलंसः कल्प तकं लाइ धायेगु सामन्तवाद जिदीया हे फल जक खः, 'पति वंचक परपति रति करई, रौरव नरक कल्प सत परइ।' ख्यात्त्वःया नं छुं महत्व दु, दइ नं तिनि । बरु नारीयात जक थय् ख्याइगु क्क्य मस्यु, न्हाक्क ख्याःसां मग्याःम्ह जुया ला अथवा ख्याः लिसे ग्याःम्ह जुया ! वर्तमान समये पति वचन जुक्कं त्रिकाल सत्य माने यायेगु, पति-प्रति प्रश्न चिं मकीगु नारीं बौद्धिक अपराध समझे जुइ । कारण व शिक्षाय् हे सच्चाइ व इमान्दारी दु, गुगु ख व परं पालन यायेमाः ।

विवाह

मातृसत्ता युगया विवाह युथ-विवाह खः, गुगु पशुत्वया चिं खः । पितृसत्ताया युगे थ्व प्रथा मंत । हानं थौं मिसा-मिजं पारस्परिक प्रेम-अधिकृत वा बन्धित जुइगुली नवजागरण पक्षपाटी खः । तर पूर्व समयं मिसा मिज्या अधिकृत सम्पत्ति माने यात । थ्व मान्यता कातुकेत प्राप्त साधनं योगदान नं काल । प्राचीन भारतीय साहित्ये (रामायण दशरथया रूपे, गुकिया निर्माण कालं १५०० ई० पू० निसैं ४००० ई० पू० तकं मानेयाः) म्हीसं चरित्रनायकपिनि तकं नायिका क्कम्ह मखु निम्ह खम्ह दुगु, कृष्णया ला किंखुद्रः दुगु खं । बुद्धकालीन समये नं वसपोलया उपासक प्रसेनजितादि जुजुपिनि रानीपिं क्कम्ह क्कम्ह जक दुगु खने म्दु, हानं यद्यपि लिथु जू वइपिं मिसात खः, कुचक्र ग्वइपिं नं मिसात हे खः । बौद्ध-साहित्ये चरित्रनायकपिनि कलाः क्कम्ह हे जक खने दु । तर हानं निम्ह कलाः दुपित पञ्चशील कायेगु ग्रन्थ सम्मत स्वीकृत दु । बुद्धया शिक्षाय् थ्व प्रभाव नैतिक निर्माणे सामाजिक दृष्टिगत अधिकारया लाःगु खः । सं थः अधिकृत मखुपिं मिसात नाप यौन-सम्बन्ध तयेगु हे कामेसु मिच्छाचारा खः । थ्व हे आधारे जुइ, सँदेशे बौद्ध मिसा-तये क्कम्ह मिसाया दाजु-किजा जुक्कं भात जुलं नं नैतिक-स्तरं पिने मलाःथैं धर्म असहमतथैं मजूगु ।

सन्तति समयया नैतिकस्तर भति च्वे थ्यने धुंकल । क्कम्ह मिजँनं निम्ह मिसा, क्कम्ह मिसां निम्ह मिजँ तयेगु वं स्वीकार याइ मखु । विभिन्न देशं थुकियात मान्यता बी धुंकल । भारतीय संविधानं नं निम्ह कलाः दुपित सरकारी जागीर हे

म्ही अवला असक्त धका
जि छं याये मफुम्ह धका
ल्हाः प्वःचिना, म्हुतुप्वाः तिना
सुंक थिंग च्वना अचला जुइ मत्य !

✽ ✽ ✽

म्हीगु जीवन सिक्ति वनीगु धका
जिगु जीवन अथें फुइ धका
धाधां जोवन सिक्ति वंके मत्य
बुलिमिथें गुनुगुनु ग्वाकेगु स्व !

✽ ✽ ✽

म्ही कुत्तु वंपिं मनु धका
जि क्वे हे च्वनेमाली धका
मती ततं क्कहाँ-क्कहाँ वने मत्य

उन्नतिया स्वहाने बुलुं बुलुं गय्गु स्व !

मबीगु निर्णय याःगु दु, (न्हापा दुपिं अपवाद खः) हानं म्दुपिसं तल धाःसा सरकारी पदं वंचित जुया ल्हाःप्वःचिना च्वने माली । काय्मचा मदयेकं स्वर्ग वनी मखु धयागु ब्राह्मण-शाहीया देनयात खण्डन मयाःसां निसन्तानया कारण उभयपक्ष नं जुइ फु धयागु विज्ञानवाद पासा कया मिसां काय्मचाया निनि मेम्ह भात काइगु अप्रियकरथें मिजँनं लिथु इइगु नं कष्टप्रद धका मानव-समाजया करुण-सत्य न्द्योने तइबले छुं ल्गे जुइगु मखुत । थुलि जक मखु, आः ला आपालं देशे इच्छाया सम्बन्ध मदयेव मिसां मिजँ, मिजँनं मिसायात पाचु-केगु नं अधिकार दत । थुकिं अतिरिक्त अंश सम्बन्धी न्हु न्हुगु विधानत नारी जागरणया द्योतक खः । गुगुं देशे ला थ्व तलाक प्रथां पारिवारिक जीवने तकं छ्वासुपहः वये धुंकल, यद्यपि इमिगु हे धर्मग्रन्थ बाइबिले तलाक प्रथाया निशेधाज्ञा दु ! म्ही सरकारं नं बहुविवाह, बालविवाह, वृद्धविवाहया संबधे याकनं पलाःछी माल ।

वृद्धविवाह बालविवाहया अपेक्षा प्राचीन शास्त्र सम्मत खने म्दु । प्राचीन साहित्ये वृद्ध जुल कि गृह-भार काय्-भौपित क्कचीका संन्यास जुया जप याः वनी । वृद्धविवाह

व बालविवाहया परिणामे अपेक्षाकृत समता दु। खतु जीवन-मृत्युइ भवितव्यता दु, अयं उकी छगु निश्चिन्तता नं दु—वृद्ध न्हापा सी, वयस्क मिसा लिपा। अले विधवाया अपूर्ण-जीवने आपद विपदया वा-फय् वइ। न्हापांगु दोष सम्पूर्णत वृद्ध विवाहे खः, कारण बालविवाहे वःसा उक्रियात नियतिया व्यंग धायेफु। वृद्धविवाह अतृप्त वासनां वा धार्मिक अन्धविश्वासं याइ, उकिं वृद्धं वृद्धा विवाह मयाः। सम्भवत थय् याःसा थ्व निर्दोष सिद्ध जुइ। वयस्क विधवा स्वभावतः छगु नैतिक समस्या खः। हानं संयमया असमर्थे, प्रत्यक्ष विरोधया अनाधिकारे थं भ्रष्टाचारया रूपकाः वनी। नियति बीगु समस्याय् मनुखं लिपा विद्रोह याइगुलिं बालविवाहे नं थ्व दोष दुसां वया मूल दोष ला लोक-हानि हे खः अर्थात् निम्हसिगुं विकाशे पनेगु। वयस्क विवाहया सीमा भिन्न भिन्न देशे आपाः भति अन्तर दुसां मिजं-मिसाया नीदं व स्त्रीदं, फिखुदं व नीन्यादं च्चे क्वे च्चे क्वे हे लाइ।

बौद्ध-साहित्ये (मिलिन्द-प्रश्ने) उपमेय रूपे नं कल्पनाथे बालविवाहया चर्चा वःगु दु। प्राचीन लोक-कहानी व साहित्ये मित्रताया प्रेमं थः भावी सन्तान (काय्-म्याय् जूसा) विवाह याना बीगु प्रतिज्ञायात बालविवाहया प्राचीन प्रमाण मखु, थ्व ला सम्मति बिना विवाह सम्बन्ध तइगुया प्राचीनता खः। वर्तमान समये नं यत्र तत्र थ्व प्रथा दनि। भारतीय (गुजराती) जाती मचा बुइवं कलाः भातया निर्णय जुइ, हानं व हे नाप लिपा विवाह यायेगु शास्त्र-प्रेरणा खः। थौं थ्व काय्-भौया भाग्य निर्णय अधिकार समाजे माँ-बौया पाखें हस्तांतरित जुया स्वयं थःथःगु ल्हाते वया च्वंगु दु। बालविवाहया प्राचीनताय् काल निर्णय बी मफुसां महाभारते ३० दँ दुम्ह मिजं नं १० दुम्ह मिसा, वर्थे हे २१ दँ दुम्ह ७ दँ दुम्ह मिसा विवाह यायेगु सम्मति भीसं खं। हानं थुक्रियात प्रोत्साहन जात-धर्म रक्षार्थ बिल। जातीय एकता निति वा स्वार्थवश हे थजु विवाहया पारस्परिक प्रस्तावे ब्राह्मणं स्वयं ला मुगल-मिसात विवाह यायेगु स्वीकार मयाः किन्तु राजसत्ता भयं थः म्याय्मस्त बिल। उकिं थुखे मुगल शाहजादात अर्थे आजन्म कुमारी जुया वन। अले थमं जात-धर्म रक्षार्थ ऋतुमती पूर्वया विवाह विधान कातुकल। थुकिं जाति रक्षा ला जुल, तर विधवा समस्याय् छबः अपो तालं दयेथे जुल। थ्व हे बन्दी कोठां ज्वाला पिहाँ वःगु रूपे सतिप्रथाया वृद्धि जुल। म्वाःम्वाकं भात नापं द्रलंद्रः मिसात चिताय् गोतू वन, गुगु प्रथा बन्द जूगु तसकं ता

दुगु खँ मखुनि। स्मरणीय खः, थ्व प्रथाया शिकार उपिं मजू, गुपिं बौद्ध खः। उपिं जुल, गुपिं हिन्दू खः।

वैदिक-युगे अम्ह महाभारते तर्कं यत्र तत्र सन्तति नितिं पुरुषया वचं कया मेम्ह मिजं नाप यौन-सम्पर्क तयेगु स्वीकृत दु, तर लिपा विधवा विवाह हे वर्जित जुल। विचार विडम्बना खः, गुगु जातीय-धर्म रक्षार्थ बालविवाह निर्णय याःथे, थः म्याय् विजातीययात बिया नं विजातीय म्याय् थमं मकया भं थःगु जातीय मनुम्ह यात। अम्ह विधवा विवाह निशेधं सति वनेगु सिबे इमित लँ हे मदयेका बिल। थःगु थ्व विचित्र विचार-प्रणाली छुवे तथा हानं थःतुं हाल, स्त्रीया चरित्र देवतापिसं हे मस्यु।

भी नेपाले गुगु समाजे बौद्ध-संस्कृति प्रभावित जुया च्वन, अन विधवा विवाह जातिच्युट कर्म मखु। धात्थे ला पाचुकेगु एक पक्षीय जूगु नं बौद्ध-संस्कृतज जुइ मखु। थुक्रिया उदाहरण रूपे तापाक च्वंगु बौद्ध-देश कायेम्वाः बंगाली जाति हे जक काये। बंगाली अबौद्ध जाती विधवा व दहेज प्रथा भी नेपालया अबौद्धतयेथे खः, हानं बङ्गाली नं बौद्ध (बरुवा) जाती भी नेपाले बौद्धतयेथे दहेज बीम्वाः, न पयनं वन धका जातिच्युत जुइगु हे दु। बुद्धकालोन समयया ऋषिदासीयात निको बिया छ्वःगु खने दु। गुगु मान्यता बौद्ध स्वीकारयात। उकिं भीगु समाजे विधवा मिसा व कन्या अवुया चिन्ताया अग्नि बिना देहदाही खःसा, मेगु समाजे छुं हे मखु।

गणिका

गणिका पद्धति बहुविदाह पद्धतिति हे पुलां। सामन्तवाद व भोगवादं थ्व गणिका पद्धतियात म्वाका तल वा थ्व बहु-विवाह, बालविवाह, वृद्धविवाह समर्थित विधवाविवाह वर्जित याना तःगु शास्त्र-सम्मतिं थुक्रियात प्रोत्साहन बिल। अन्यथा मिसा मिजंया अधिकृत जुइबले वयात आर्थिक समस्या ला वं हे हल हाना बीगु खः, आर्थिक समस्यां वेद्यावृत्ति वृद्धि मजुइ माःगु खः, गय् थौं जू। बुद्धकालीन समयया गणिका प्रथा अतृप्त पिपाशा शान्त यायेत खः। गणिकायात अबले 'नगरशोभिनी' धाइ, गुगु शब्द साधारण कोष गृहित मजू। स्पष्ट जू, थुकी वर्तमान नगरनायिका, नगर-नारी शब्दे अपेक्षित सन्मान भाव अपो दु। हानं गुक्रिया ध्वनित तात्पर्य नारी नरया मनोरंजनार्थ सिद्ध जू, गुगु सामन्तवाद खः। वाराणसीया अड्डकासो, उज्जयिनीया अभयमाता, वैशालीया

अम्बपाली थुजापि हे खः, गुपित बुद्धं मेपि नारी सरह खंका थःगु शासने मनूत आश्चर्य आश्चर्य चायेक दुकया बिज्यात । इमिथाय् जुजु, महासामन्त, मंत्री, समाजया प्रतिस्थित व्यक्तिपि वनीगुली संकोच मद्दु, बुद्ध द्वारा भोजन स्वीकारे आश्चर्य जक प्रकट याःगु दु । थुकिं हे तत्कालीन सामाजिक धारणा व बुद्धया सुधारात्मक धारणाया भिन्नता खने दु । बुद्ध पञ्चशीले गणिकागमन स्पष्टतः वर्जित याना तःगु दु । हानं गणिकाया थ्व गुण वा सत्य पाखे प्रशंसात्मक दृष्टि दु, गुम्ह गणिकां निश्चित समये पूर्वनिश्चित व्यक्ति अतिरिक्त मेम्ह मिजँ स्वीकार याइ मखु, चाहे वं यक्र हे प्रलोभन थ क्यं ! धार्थ्ये समाज समर्थित गणिकाया नितिं थ्व सम्बन्धे थुलिसिबे अपो नैतिक गुण काः वनेगु नं ला गन ?

सामन्तवादं नारीयात थुलि हे जक भोग रूपे हःगु मखु, कथा-साहित्ये भात दुपि मिसात हे भात स्यायेगु योजना याना वया रूपवती मिसा, गुम्ह खनेवं जुजुयात त्वःवन, कायेगु गोसा ग्वःगु खने दु । हानं पाली साहित्ये अजाम्ह जुजुयात हत्या याना दण्ड स्मेतं इन्द्रं बीका तःगु दु । महाभारते भीष्मया म्हुतुं हरण याना हःम्ह मिसा नाप विवाह यायेगु क्षेत्रिय महत्ता क्यना तःगु दु । भीगु लोक-गीत 'सिलुतिर्थ' म्ये नं थ्व हे खँ खने दु । अले अबलेया आश्चर्य-जनक भीरुपन खः, वयागु क्रोध जुजुया अन्याय प्रति अत्याचार प्रति मलाःसे मिसा प्रति गम्भीर क्षोभरूपे व्यक्त जू वनी, अले ला धाइगुः—

गनां गने मज्यू मिसा हथि जुया फुत !

नारी सौन्दर्य

सौन्दर्य प्रतिस्पर्धाय् नारी बुद्धकालीन पूर्व हे न्होने थ्यने धुंकल । वयागु रूपे गुलि ध्यान तः, उलि मिजँया रूपे ध्यान मतः । 'मिसा मी मानिगु चाया थल खः । उकिं नारीया रूपे खून दइगु दूर्भाग्यया कारण जुइ' धयागु खँ बुद्धया समये खने दु । नीतिविद् चाणक्यं 'रूपयौवन माधुर्य स्त्रीणां बल मनुत्तरम्' धाये न्हो नारी वर्णन पूर्व साहित्ये तित्तु तिना तःगु खनी, गुगु सौन्दर्य वर्णने उभयपक्षया नं मधुर स्वार्थ समाहित जुया च्वंगु दु । विशाखा, सुजाताया कृता तिसा 'महालता' गुंगु कोटी मूवंगु खः । गुकिं नारीयात सौन्दर्यमयी यायेगु, नारी भक्तः धायेकेगुली सामाजिक मान्यता व महत्ताया निहितगु भाव स्पष्ट क्यं । प्रासंगिक रूपे धाये, थ्व हे तिसां विशाखां बुद्धयात विहार दयेका दान याःगु खः, हानं थ्व तिसा वया थःछे बिबा हःगु सम्पत्ति खः, गुकियात भीगु

सांस्कृतिक शब्दे क्वसः धायेमाः । मी नं थ्वया उपभोग नारीया थःगु इच्छाय निभरं जू ।

नारी-सौन्दर्ये बलात् आधिपत्य जमे यायेगुली दासप्रथाया त्यवा खने दु । महाभारते ब्राह्मणतयेत दासीपि दान व्यूगु उल्लेख दु । अनाथपिण्डक स्वयं यक्व दास-दासी दुम्ह खः । राष्ट्रपालया जीवनी, सुजाताया जीवनी दासीपित दासत्वं मुक्त याना व्यूगु उल्लेख जुया च्वंगु दु । कुमार जीवकयात साकेतया श्रेष्ठ भार्याया न्हेदँ पुलाँगु कपाः स्याःगु लायेका व्यूबले व्यूगु पारिश्रमिके दास-दासी नं दुथ्याः । अबलेया दास अजापि खः, गुपिनिगु दासत्व सिसै वःगु बुसै तिनि फुइ । दास यःमा मी ज्यू, सदांया नितिं, छुं समयया नितिं दान बी ज्यू । दासी नाप यौन-सम्पर्क तयेगुली छुं विशेषे खँ मद्दु, गय् गुगुं देशे ला कलाः नं त्यासा बी ज्यू । थ्व दासप्रथा मी नेपाले दुगु खः, गुगु भिमसेन थापाया व चन्द्र-सम्सेरया प्रयत्नं न्हना वन । निम्हे गुम्ह नेपाःया अब्राहम लिंकन थ्व धायेगु ऐतिहासिकतये चर्चाया विषय खः ।

दासप्रथा मदये धुंका नं नेपाले राणातयेसं क्यतीत तःगु, क्यति रानी जूगु मीसं खं । व अय् हे खः, गय् उब्बिरीयात लायकुली च्वना मचाया माँ जुइवं राज-महिषी घोषित यात । मी जुजु न्यागःछ्योयात ला निम्ह रानी मदयेकं राज्या-भिषेक बी मज्यू धयागु हे शान्त्रोक्ति दु । गुगु रुद्धियात वर्तमान महाराजाधिराजं तोथुला बिज्यात । बुद्ध-कालीन समये व वयां न्हापा नारी सत्तरत्ने कृता रत्न माने याना तःगुविश्वासं जीपि मीपि मध्ये यक्वं आः नं दनि । यद्यपि अबले दांकाये दुगुली म्हायमचा यंका दासी याइथे, यौनतृप्ति याइथे थौं यायेगु अधिकार मंत । थ्व स्थितिया बुद्ध विरोधी खः । सम-श्रमया शक्ति दुपित सम-पुरस्कार समानादर बीगुया वसपोल पक्षपाटी खः । थ्व खँ एतदगगपदं विभूषित याना तःगुली खने दु ।

नारी-निन्दा

नारीया सौन्दर्ये प्रेमी जुइगु, उपरोक्त विभिन्न प्रकारं उकिया उपभोग यायेगु अले वयागु तुं निन्दा यायेगु छगु समाजया विचार विचित्रता हे खः । बहुविवाह यायेगु, गणिका प्रथायात प्रोत्साहन बीगु, हानं नारीया बयान जुइगु खः, 'कामश्चाष्टगुणः स्मृतः' मिसाया काम च्यादुगं जुइ ।

सन्त-साहित्ये नं तृष्णाया उपशम अर्थे नारी-निन्दा तित्तुतिक याना तःगु दु । मिसा खना ग्याना बिसि वनेगु, थःगु आत्म-नियन्त्रणे हयेगु मस्खयेगु दुर्बलताया समर्थन याइपि आः नं म्हु जुइ मखु । थ्व सदी नं अजागु थाय्

दु. गुगु धार्मिक साहित्ये ब्रह्मलोक खः अर्थात् गन मिसात क्कम्ह हे मडु । एजिएन समुद्र प्रविष्ट भिन्त्याक्वे हाकः स्व-क्वेत्या ब्यागु नावें गन ४ जून निसें १४ जुलाइ तक सूर्यो मल्ल व थुजागु हे देश खः, गन मिसा खना ग्याःपिं जक ख्वीद्वःति मनूत च्वं च्वन । बुद्धया शिक्षा मायारूप स्वये माली धका भिखा तञ्जयायेगु, मखुगु खँ ल्हायेमाली धका म्ये ध्येनेगु मखु । अंगुत्तरनिकाये धया तःगु दु, भिकूसा मनर्थे भिनीगु छुं नता मडु, मभिकूसा मनर्थे मभिना वनीगु नं छुं क्कगू मडु । वसपोल्यागु मानसिक-शक्ति व प्रज्ञाय् निर्भरगु नैतिक कसौटी 'मिया न्होने ध्यः तया नं मनाइ ला' धयागु तर्क सत्य-सिद्ध जुया पिहाँ मवः ।

बौद्ध-साहित्ये तृष्णाया उपशमया निति नारी-निन्दा जक मजू । साधकपिनि न्होने अप्सरात मायारूपीत अथवा स्वयं बुद्धया न्होने तन्हा, रति, रगा आदि मार-पुत्रीतर्थे सोमा, विजया, चाला, उपचाला, शिशूपचालादी साधि-कापिनि न्होने (शब्दाभावे) मिजँपिं अप्सरात वःगु दु । बुद्धं किम्बिलया वासना युक्त हृदय शान्त यायेत छु उपाय याना बिज्यात, व हे उपाय थेरी शुभाया निति याना बिज्यात । बुद्ध-धर्मो नारी धर्मया पंगलः मखु, न त नर हे खः, अपितु इभिगु वासनायुक्त विचार व हृदय खः । अंगु-त्तरनिकाये वसपोलं धया बिज्यागु दु :—

'नाहं भिक्खवे अञ्जं एक रुपम्पि समनुपस्सामि, यं एवं पुरिसस्स चित्तं परियादाय तिट्ठति, यथयिदं भिक्खवे इत्थिरुपं । इत्थिरुपं भिक्खवे पुरिसस्स चित्तं परिपादाय तिट्ठतीति । ... नाहं भिक्खवे अञ्जं एक रुपम्पि समनुप-स्सामि यं एवं इत्थिया चित्तं परियादाय तिट्ठति । यथयिदं भिक्खवे पुरिसरुपं । पुरिसरुपं भिक्खवे इत्थिया चित्तं परियादाय तिट्ठतीति ।'

अर्थात् भिक्षुपिं, जिं थुजागु छुं मेगु रूप मखना गुलि मिसाया रूपं मिजँया चित्त साला काइगु खः । ... जिं थुजागु छुं मेगु रूप मखना गुलि मिजँया रूपं मिसाया चित्त साला काइगु खः ।

उकिं बुद्धं तृष्णाया उपशमया मार्गो वनेगु नारीयात नं समानाधिकार बिया बिज्यात । तर इतिहासया अज्ञातकालया अभिशाप खः, व थःगु थ्व अधिकारं गबले वंचित जुल । अयनं इतिहास साक्षि दु, भगवान बुद्धया समयं लिपा बुद्ध-धर्मया भारते महायान, वज्रयान रूप काकां सामन्तवादया पृष्ठ पोषक जुजुं सहजयान जुया वन अले बौद्धत नं थुकिया

प्रतिस्पर्धाय् सुरा-सुन्दरी प्रेमी जुल । इन्द्रियातीत सुख प्राप्त यायेगु धासे (तथाकथित) बौद्धभिक्षुपिं स्वयं नारी-ग्राहक जुल । अले नारी-निन्दा पुनः बेरोकतोकां जुल । सियापति पूजक गोस्वामी धाःगु दु :—

सुनु मुनि कह पुरान स्तुति संता
मोह बिपिन कह नारी वसंता
जप तप नेम जलासय भारी
होइ ग्रीषम सोखै सब नारी !

हे मुनिपिं, न्यं ! पुराण, वेद व संतपिसं धाइ मोहरूपी वने नारी वसंत ऋतु खः । व हे ग्रीष्म ऋतु जुया जप, तप व नियमादि (रूपी) जलाशय फुकं गंका बी ।

थुजागु भाव बौद्ध-साहित्ये जक खालि मजू, तर गन गन थ्व भाव दु, पक्षीय दृष्टिकोणं धयागु सीमा नं दु । नारी-या डिग्री थकायेगु वकालात याःपिं उलि मडु, गुलि क्वेछ्व-येगु याःपिं दु ।

वयागु नामकरणे तर्क वयागु हीनता विरुधे क्यना तःगु दु । मेरी इन्मानं (Mary Inman) अजागु नांया छगू सूचि हे दयेकूगु दु । मूर्ख-माखा (Dumb-Kluck), फा (Sow), फजूल खर्च (Slut), प्रेमया मतवाली (Flirt), नरकया भौ (Hell-Cat), राक्षसी (Harpy), (स्त्रीप्रत्यक्षराक्षसी), अजागु शब्दत खः गुकीया परियार्यवाची शब्द वा भावना अम्ह व्याख्या तर्क पूर्वी देशे नं दु । अम्ह थन अजागु शब्दया नमूना मडु, गुकिं नारीयात सौन्दर्यमयी याना तइगु खः, गथे नितम्बिनी, सुकेशा, सुलोचना आदि ।

तर थौंया जागृत-नारीं थुकिया विरुद्धे आः स्वयं वकालात याना च्वंगु दु । हानं प्रत्येक क्षेत्रया पुलांगु मुद्दाय् निसन्देह नारी विजयी जुजुं वया च्वंगु दु । अन्ते थ्व फुक कथन पाठकवगं जनतंत्र युगया संविधानया बहसर्थे मती तथा दिसँ, गुकिया निर्णय मतसंग्रहं जुइ । तर 'धर्मोदयं' धार्मिक व साहित्य क्षेत्रेनिं नारी समान कार्यक्षममी भाःपा कया दिसँ धयागु विशेष आग्रह याइ । नारीं निर्वाण प्राप्त याये फु, थ्व सिबे धर्मो प्राप्त यायेगु उच्चगु थाय् हे गन दनि ? 'द्वंगुल-प्रज्ञा'या मिसा जुया ऋषिपिसं हे प्राप्त याये मफुगु निर्वाण नं प्राप्त याये फइ ला' धका धाःबले सोमां धाःगु दुः—

इत्थिभावे किं करिया चित्तमिव सुसमाहिते ।
ञ्जानमिह बहुमानमिह सम्माधम्मं विपस्सतो ॥

गन चित्त समाहित जुइ, ज्ञान (स्वयं) उपस्थित जुइ, अन धर्मया पूर्णता साक्षात्कार जुइ, अबले मिसा जुलं छु पनीगु दु ?

नेपाल भाषाय् नारी

नेपाल भाषा क्षेत्रे नारी-समाजया प्राचीन कृतित खने दु । मल्लवंशया रानीपिसं थ्व भाषां कविता च्युं । 'सलिल' शरीर दसें निसें मिजनं दुखः मवंगु चित्रण याइपिं नारी सुधारया आकांक्षापिं कवित नं थ्व भाषाय् खने दु । पाठक-पिनिगु दृष्टि आकृष्ट याये मास्ते वः, 'धर्मोदय'या प्रथम अंके हे, गुफ्री नारीया 'समानताया विषये' रचना प्रकाशित जुगु दु । वयां लिपा नं नारीं निरंतर साहित्य क्षेत्रे भाग कयावं वया च्वंगु दु । हानं ल्हाःभति जयवं लेखकपिंथें उपेक्षा सिद्धान्ते नारी-रचयितापिं च्वनेगु थ्व ई नं ला मखुनि !

प्रस्तुत अंकया रचनाय् जिमित साहित्यिक-स्तरं अभिमान ला मदु, अयूनं थौं नारी-समाजया गुगु रचना स्कूल क्षेत्रे च्वं च्वंगु खः व याकनं विश्वविद्यालयं नं पार जुया जीवन-क्षेत्रे

कहाँ वइगु विश्वास पूर्ण आशा दु । नारी-समाजं साहित्य-क्षेत्रे भाग कायेत अधिकार व साधन बीगु सकसिकें जिमिसं इनाप याना । हानं नारी पक्षे साहित्य-साधनार्थ मानव-मनया अनुभूती दुहाँ वना छानबीन यायेगु, जीवन-दर्शनयात थुइकेगु प्रयत्न यायेगु, संस्कृति व इतिहासया अवलोकन याना देश व विश्वया गम्भीर समस्याय् विचाः यायेगु सुथ्रीं श्रीमती जुइ धुंका तर्कं मतोतेगु प्रेरणा सह सफल-साधनाया सुभाकांक्षी जुया । गुपिं रचयितापिनिगु रचना थ्व अंके प्रकाशित याये मफुत, वेकःपिनि प्रति जिमिगु सहानुभूति दु । आशा दु, वेकःपिसं नं कविता, कहानी, निबन्ध, नाटक, आलोचनाया रूपे कलात्मक निपुणता प्राप्त याना दीगु साहित्यया धुकु जायेकेगु सफल प्रयत्न यानावं वना दी । अस्तु !

कुकुल्याँकू !

कुकुल्याँकू !!

थेरी-गाथा

भरतसिंह उपाध्याय, एम० ए०, पी-एच० डी०

अनुवादिका : अनागारिका चन्द्रशीला

प्रकाशिका : न्हुक्षेभाया उपासिका

द्यो तुइल । न्ह्यः वयेका च्वंपिं वा न्ह्यःवयेका तःपिं नारी समाजया न्ह्यलं चाल । अले म्हिगः छु याना, थौं छु याये, कन्हे ग्य् याये माली धका नं मने खँ ल्हा हे ल्हात । न्ह्यलं ल्हाःगुलि इतिहास गृहित थःगु म्हिगःया कृतित लुमंथें लुमंथें जुयाच्वन, मनेवः म्हुतुइ मवःथें जुया धाये मफया च्वन । हैरान जुया दी ग्वाल, न्हाय्क दयेकं तुंथी क्खः जुइगु छाय् ! जिमिगु थ्व जीवरत्न ग्रन्थ-मालाया स्वंगूगु नवीनतम प्रकाशित सफू 'थेरी-गाथा' व्वना दिसँ गुकी बुद्धया समकालीन व पूर्वकालीन नारी-समाजया पारिवारिक वा सामाजिक स्थिति छिं छर्लक खंका दी फु । असंग जक मखु, बांलाक हे लुमंका दी फु धयां ! नारी-समाजया प्रति बुद्धया दृष्टिकोण छिं खंका दी फु, थ्व नापं थुकी संगीतया रसास्वादन व जीवनया सत्य-दर्शन नं छित जुइ । थुकी नारी-समाजया साधनालब्ध इन्द्रियातीत सुख व नैतिक ध्येयवादया प्रतिष्ठा दु । बर्कछि याकनं दना दिसँ, लासा-लिसा थना हे दी म्वाःनि, नेपाःया मिसा म्हिचांसा १।७५, भारतया लेडिज बैगंसा १।५० (न्हूदाँ) पिकया न्याना स्वया दिसँ ।

सफू दइगु थाय्—श्रीघः विहार, नघःटोल, कान्तिपुर, नेपाल ।

अन्तरराष्ट्रीय बौद्ध-कला प्रदर्शनी

कलकत्ताय्

कलकत्ता, ११ मार्च । थौं पश्चिम बंगालया राज्यपाल कुमारी पद्मजा नायडू पाखें स्थानीय चौरंगी स्थित भारतीय संग्रहालये भारत सरकार पाखें आयोजित हानं ललितकला अकादमीया तत्वावधाने जूग अन्तरराष्ट्रीय बौद्ध-कला प्रदर्शनीया उद्घाटन जुल । उद्घाटन भाषणे राज्यपाल कुमारी पद्मजा नायडू धया दिल, बुद्धया उपदेशयात विश्वया फुक देशं समान रूपं ग्रहण यात । वसपोलयागु जीवन व कथा आधारित बुद्ध-कला फुक विश्वया अनश्वर निधि व समस्त पूर्वी देशया खजाना खः । थ्व नीन्यासःगु बुद्ध-जयन्तीया बुद्धया उपदेशया प्रतीक खः, गुगु घृणा, विराग, हिंसाया निति मखु, प्रेम व शक्तिया निति खः । वंकलं हानं धया दिल, बुद्धं स्वयं गबलें ईश्वर जुयागु दावा याना बिमज्याः हानं वसपोलया मानव कहणाया अभिव्यक्ति कलावस्तुइ जूगु दु ।

स्मरणीय खः, थ्व अन्तरराष्ट्रीय बौद्ध-कला प्रदर्शनी वंगु २,५०० बुद्ध-जयन्ती दिल्ली जूगु खः, अनं चाःहिला कलकत्ताय् थ्यंके हःगु खः । थ्व प्रदर्शनी फुक पूर्वी व कतिपय पश्चिमी देशं नं योगदान ब्यूगु दु ।

प्रदर्शनी बुद्धया जीवनी व बुद्धकालीन बुद्धया संसर्गें थ्यंपिं बौद्ध साधिकापिनिगु विभिन्न देशं च्वया तःगु चित्र, वर्थें त्वहँते अंकित याना तःगु मूर्ति आदि व पाण्डुलिपि— गुकी रंगीन चित्र नं चित्रित जुया च्वंगु दु, विशेष उल्लेखनीय खः । थुकिं अतिरिक्त बुद्धया जीवन सम्बन्धित ऐतिहासिक थाय्या कैमरां कया तःगु तस्वीरत, किसिया दँ, सिं किया तःगु बौद्ध-कला कृतत नं दु ।

थ्व प्रदर्शनी विशेष प्रकारं चीन, जापान, अफगानिस्तान, नेपाल, बर्मा, लंका, श्याम, इटाली, कोरिया, फ्रांस, कम्बोडिया, वीयतनामं योगदान ब्यूगु दु । नेपालया धलवतया देगः, बुद्धया मूर्ति, देव-देवीया मूर्ति अतिरिक्त ख्वात्तुसे च्वंगु धातुया अजागु शिला-पत्रथें जाःगु तःतः पाँटगु प्राचीन वस्तु नं खने दु, गुकी नेपाल आखः किया तःगु दु ।

थ्व प्रदर्शनी २७ मार्च तक न्हिनेसिया १२ बजे निसैं बहनी ७ बजे तक क्यंगु खः ।

श्री ५ महाराजाधिराज पाखें बुद्ध-पूजा

भोजपुर, फाल्गुण १३ गते । समाचार प्राप्त जूगु दु, पूर्वी नेपाल भ्रमण सिलसिलाय् पूर्व ४ नं० भोजपुरे थ्यनेवं श्री ५ महाराजाधिराज महेन्द्रवीर विक्रम शाह देवं स्थानीय शाक्य-

मुनि विहार स्थित बुद्धया पूजा याना बिज्यात । पूजा पश्चात् भिक्षु विवेकानन्दं परित्राण पाठ याना परित्राण सूत्रं वसपोलया ल्हाते चिना बिज्यात । समाचारे हानं धया तःगु दु, शाक्यमुनि बौद्ध-संघ पाखें वसपोलयात थःगु संघया प्रकाशन श्री विजयरत्नं लःल्हात हानं वसपोलं श्री शाक्यमुनि विहारयात सच्चिक्तका मोह चन्दा प्रदान याना बिज्यात ।

समाचारे हानं क्वे धया तःगु दु, श्री ५ महाराजाधिराजया स्वागत-समिति पाखें आयोजित स्वागत सभाय् ज्ञानमाला संघ पाखें संघया मंत्री श्री हेम्बहादुर शाक्यं वर्थें हे शाक्यमुनि बौद्ध-संघ आदि अनेक संस्था पाखें अभिनन्दन-पत्र चढ़े यायेगु ज्या नं जुल । वसपोलया सवारि सम्माने देशे थाय् थासे ध्वाखा दयेका क्वायपायेका तःगु खः ।

बुद्धया सन्देशं लंका-नेपाल सांस्कृतिक सम्बन्ध

कोलम्बो, १३ मार्च । श्री ५ महाराज महेन्द्रवीर विक्रम साहदेव लंका यात्राया निति ३ बजे रत्नमातम इयरपोटें थ्यंके बिज्यात । पोर्टे वसपोलयात लंकाया प्रधान मंत्री सह मंत्री-गणपिसं व बौद्ध जनतां हार्दिक स्वागत यात । वसपोलं विशेष समारोहे नवाना धया बिज्यात, नेपाल पुत्र-बुद्धया अमर सन्देशयात श्रीलंकाया जनतां थः नाला तःगुलि लंका व नेपाल निगू देशया सांस्कृतिक सम्बन्ध सत्तिना च्वंगुया द्योतक खः । वसपोलं हानं धया बिज्यात, थौं फुक देश थवंथवे सहयोगी जुया च्वनेगु उत्सुकता नं बुद्धया सन्देश प्रेरित खः ।

स्वंगू अशोक स्तम्भ लुल

समाचार प्राप्त जूगु दु, वंगु फरवरी महीनाय् तौलिहवाय् दथुइ गोति हवा धयाथाय् मेगु वगू अशोक स्तम्भ नं लुल । हानं थुकिया आवश्यक अनुसन्धान व संरक्षण यायेगु अधिकार सरकार पाखे धर्मादय सभायात प्राप्त जुल तथा आवश्यक अनुसन्धान व संरक्षण व्यवस्था जुया नं च्वंगु दु, हानं सरकारं योजना कमीशन छ्वाइगु व जिर्णोद्धार याइगु खबर दु । लुम्बिनी, निग्लिहवाया अशोक स्तम्भयां लिपा थ्व स्वंगू अशोक स्तम्भ खः ।

अन्तरराष्ट्रीय बौद्ध सम्मेलने

नेपालयात निमंत्रणा

यें । समाचार प्राप्त जूगु दु, थ्व हे न्ह्योने वया च्वंगु ३ मई निसैं १७ मई तक २,५०० बुद्धाब्धया अंत जुइगु स्वांया-पुन्हीया उपलक्षे अन्तर राष्ट्रीय बौद्ध सम्मेलने नेपालया निति धर्मादय सभाया स्वम्ह प्रतिनिधिपित निमंत्रणा याना हःगु दु ।

सलंसः प्राचीन मूर्ति लुल

समाचार प्राप्त जूगु दु, वंगु फरवरीया मध्यान्तर दिनं निसै अन्तिम सप्ताह तकं आजमगढे सलंसः बौद्ध-मूर्ति लुल । महापण्डित राहुल सांस्कृत्यायनं—गुम्हसिगु खोजे थुपि मूर्ति लुगु खः—धया दिल, जिगु थव यात्रां आजमगढया इतिहासया प्राचीन रूपरेखाय आपालं आघाट जुइ, हानं आः भोसं न्हूगु दृष्टिकोणं थवया इतिहासं चवये माली तिनि । अंप्रेजनयेसं भोगु इतिहास किंवदन्ती व लोक-कथाया आधारे चवया तःगु खः । उकिं थुकी ऐतिहासिक सत्यता द हे मदुथे खः ।

प्राप्त जूगु मूर्ति मध्ये ईसाया निगू सदी निसै भिगूगु सदी तकया खः । हानं मूर्ति नापं सिक्का व ताम्रपत्र नं लुगु दु । आः थव फुकं स्थानीय कलाभवने तथा तःगु दु ।

स्वर्ण अस्थि-मंजूषा लुल

समाचार ज्ञात जूगु दु, वंगु फरवरी लंकाय रम्बुकन धयागु धायया लिक्कसं छगु तःगु व लुंयागु अस्थि तइगु सन्दू (वत्ता) लुल । थव संदू भारतया सांची च्वंगु स्तूपथे जागु खः हानं थव निकुत्या-खकुतःजा जू । समाचारे हानं ज्ञात जूगु दु, थुलि तःगोगु लुंया-सन्दू न्हापा गबले लंकाय लुगु मदुनि ।

भिक्षु अमृतानन्द स्थविर इटली लेकचर

समाचार प्राप्त जूगु दु, प्रो० टुच्चिया निमंत्रणाय इटली विज्याम्ह धर्मादय सभाया अध्यक्ष भिक्षु अमृतानन्द स्थविर इटली विश्वविद्यालये नेपाल भाषा स्यनीम्ह लेकचरर जुया विज्यात । हानं मेगु समाचारे ज्ञात जूगु दु, प्रति सप्ताह छन्हु इटली दयावं वया च्वंपि बौद्ध उपासकोपासिकापित बुद्ध-धर्मया उपदेश बीगु नं वसपोलं याना विज्याना च्वंगु दु ।

[जिमित खेद दु, थीला-पोहेला अंक 'धर्मोदये' वस-पोलयात थव निमंत्रणा सम्मेलनया समये प्रो० टुच्चि बिल धका छापे जुल । गन कि सत्य खँ, प्रो० टुच्चि सम्मेलने उपस्थित जुया दीगु मदु, हानं निमंत्रणा बिया तःगु नं दच्छि दत्या दये थुंकुगु खः ।]

हानं मेगु छगू समाचारे ज्ञात जूगु दु, भिक्षु अमृतानन्द स्थविर थौंकन्हे गिलगित ताल-पत्रया अध्ययने व्यस्त जुया च्वना विज्यागु दु । थव मूल सर्वास्थिवादीया विनयया सफू खः ।

अनागारिक सुगत पाखें बौद्ध-धर्म प्रचार

समाचार प्राप्त जूगु दु, स्वीजरलैण्ड निवासी मि० वाग्नर

गुम्हसिनं भी नेपाले बुद्ध-धर्म ग्रहण व भिक्षु अमृतानन्द स्थविर पाखें आनन्दकुटी अनागारिक दिक्षा कया सुगत नामं थः देशे लिहाँ भाल, वेकलं थौंकन्हे यूरोप पाखे आपालं बुद्ध-धर्म प्रचार व प्रसार याना दीगु दु । मेगु समाचारे ज्ञात जूगु दु, वेकःयागु हे थव प्रचार व प्रसारया सिलसिलाय भाषण बीत निमंत्रणानुसार भिक्षु अमृतानन्द स्थविर छगू निगू सप्ताहया लागि थव हे माचं स्वीजरलैण्डे विज्याइगु जुया च्वंगु दु ।

भोजपुरे प्रथम चूडाकर्म दिक्षा

भोजपुर, फाल्गुण २१ गते । पूर्व ४ नं० भोजपुर (नेपाल) स्थित शाक्यमुनि विहारे श्री आशामरु शाक्य, श्री ज्ञानज्योति वज्राचार्य, श्री जोगराज शाक्य, श्री पुण्य-राज शाक्य, श्री रत्नज्योति शाक्यपि न्याम्ह नायः लुना आजुपि स्थापना याये थुंका २१ म्ह मचातयेत सर्वप्रथम सामूहिक रूपं चूडाकर्म दिक्षा बिल । स्मरणीय खः, थव चूडा-कर्म दिक्षा न्याम्ह न्याथाय पहाड़ कुपी च्वंसां नेपाले थःथःगु कुले वया यायेगु परम्परा चले जुया वया च्वंगु हानं गत भिदं भिदं निसै थुक्रिया सुधारे सःपिहाँ वःगु खः । 'धर्मोदय' दके न्हापां थव चर्चायात सम्पादकीय पौ रूपे छापे याना विचार विमर्शया माध्यम जुया सेवा याःगु खः । दके न्हापां थव परम्परा तानसेने चूडाकर्म दिक्षा बिया तोथुल, अनं पोखरा, आः भोजपुरे त्वथुल । समाचारे ज्ञात जूगु दु, थव चूडाकर्म धरान, खानवारि, खराङ्गापि स्मेत मस्त दुथ्याःगु दु ।

समाचारे हानं धया तःगु दु, थव चूडाकर्म संस्कारे मे कोथलेगु भव्य जिगिजिगि धायेकेगु पाखें मुक्त जूगु दु, गुगु विशेषता बौद्ध चरित्राणुकूल खः, हानं थव दृष्टि भोजपुरया थव चूडाकर्म तानसेन व पोखरा चूडाकर्म मदुगु न्हूगु क्रान्तिया वा सुधारया विशेषता दु । हानं समाचारे ज्ञात जूगु दु, मेगु चूडाकर्म थव हे २५ गते तं जुइगु जुया च्वंगु दु ।

विश्व-यात्री शान्ति-प्रेमी पाखें बौद्ध-धर्म ग्रहण

१५ मार्च । समाचार ज्ञात जूगु दु, विश्वया निको शान्ति-सिद्धान्तया अनुसन्धाने यात्रा याना दी थुंकुम्ह स्टक लाइन निवासी मि० ई० जर्ज थौं बुद्धगयाय बोधिवृक्ष ववे बुद्ध-धर्म ग्रहण याना दिल । हानं बुद्ध-धर्म ग्रहणं लिपा वेकःयात श्री धर्मानन्द धका नामकरण नं यात ।